

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

192621

I. I. STOICAN

PRIBEGIND PRIN DEȘERT...

BUCUREȘTI
„VIAȚA ROMÂNEASCĂ" S. A.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

692058

i. i. Stoican

E. O.

*

Pribegind prin deşert...

Bibl. Univ. Cluj.
Nr. 18 1923

BCU Cluj-Napoca
RBCFG201700399

Bucureşti
—o—
„Viaţa Românească" S. A.
1923

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lui Mircea Cancicov

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...Une chose surtout donne de l'attrait à la pensée des hommes : c'est l'inquiétude. Un esprit qui n'est point auxieux m'irrite ou m'ennuie...

Anatole France

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...Je crains Dieu, cher Abner, et n'ai pas d'autre crainte...

Racine, Athalie

Le vedeai, nedespărțiți, pe amândouă:

Ioana și Ana.

Ca două gânduri care se țes și se distramă într'o pânză etern neisprăvită.

Una blondă și elegantă ca o rază de soare rătăcită toamna, în amurg, printre ramurile unui zarzăr cu frunzișul de aur; cealaltă întunecată și austeră, ca silueta unei rugăciuni înfârziată într'un ungher de catedrală, la picioarele lui Christ, seara într'o zi de spovedanie.

Crescuseră amândouă, prin crângurile aceleași primăveri și printre paginele acelorași cărți, rămase de mult în pupitrele acelorași școale.

Ioanei, bătrânii, îi spuseseră de când eră mică Ana și-i rămăsese numele așa; iar Anei, Anișoara.

Și acum se despărțiau.

Prima oară.

Și nu erau surori.

Ioana la brațul alesului ei, privind dela geamul vagonului ce se urnise scrâșnind ca niște dinți cari se sfarmă de mânie, aruncă pe peronul gol, poate pentru Ana, o jerbie ușoară de vorbe, cari răsunară straniu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Plec din cărți, pe totdeauna.

— Și eu rămân în ele. Până cine știe când.

— Mă duc să explorez viața cea adevărată.

— Și eu rămân în lumea purificată a închipuirii.

— Și eu îți pot spune Anișoara că un strop din viața reală, este mai frumos decât toate lumile închipuirii.

— Și eu tot cred, Ioana, că viața reală este frumoasă văzută numai prin lumile închipuirii.

Vagonul prinse să se depărteze.

Ana cari-l întovărășise câți-va pași strigă, răsunător, strident aproape:

— La revedere, Ioana, și n'aș vrea să dorești să te întorci în lumea din care ai plecat.

Și pe peron se mai auzi un vag și îndepărtat ...„Cine știe!"..., și apoi nelămuritul depărtării se așternù între cele două inimi, pe cari viața le smulgeà una de lângă alta, cum smulge, vântul doi funigei din floarea uscată a unui brustur și-i alungă pe unul într'o zare pe altul în alta, departe, departe...

...Și între ei, peste brustur, vremea și viața așterne, temeinic, mutenia fixă a depărtărilor.

Era un sfârșit îmbătător de primăvară. Mai muria liniștit și trist sub calmul zărilor extenuate par'că de tot albastrul verii, care-și sbucnea de pretutindeni seva, vulcanic, în oameni, în arbori, în plante.

Dincolo de peron, aproape, ori mai departe, niște copaci, mai mulți, unul lângă altul, galbeni par'că și tăcuți, sub polciul soarelui păreau, între suriul pământului și ametistul cerului, un cor de preoți tineri învestmântați în scumpe odăjdii de smaragd și de aur.

Ana înfiptă pe peron, priveà, pustie, șinele drumului de fier.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Negre și paralele, depărtându-se, cufundându-se într'un undeva necunoscut, îi evocau nesfârșirea și tot nonsensul vieții.

— Par'că sunt visul și viața gonind alături zadarnic vecii fără șir, cu dor neclintit să se ajungă, să se cufunde unul în altul, gândi, obosit Anișoara.

Și se mai auzi în zări flueratul trenului copleșit de depărtare și greu de ecouri.

Și din corul arborilor galbeni, picurau frunze de aur, una câte una, ca de pe ramul unui suflet lacrimi mari de melancolie când se rătăcește printre crengi o amintire.

— A! Hermiona și Nectara! Voi totdeauna ajungeți prea târziu.

— A plecat...

— Da! da!

— De asta ai rămas ca un amant după despărțire, aici pe peron, în gara pustie...

— Dar nu e nici o despărțire pentrucă n'am fost una; amândouă niciodată...

— Cum vine asta, Anișoara?

— Vine, că voi nu pricepeți nici odată nimic... Eu sunt visul, ea e viața...

— A plecat viața...

— Și visul fără *viața* e mai trist decât *viața* fără *visul*...

— Poate chiar din potrivă..

— Cine știe dacă visul nu e viața cea adevărată!

— Ori poate viața e visul nostru cel din urmă...

— He! duduilor feriți că vă mătur.. Un hamal aduna cu măturoiul capete de țigară, ciorchinii strugurilor, crâmpee de jurnal, fărmături de pâine, toată efloreșcența trivială a peronului.

Și plecară...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi zise, Nectara:

— Râzi, Anişoara! Mai triste sunt despărţirile cari n'au fost.

— Da, da!

— Hai să râdem! Mai bine să râdem!

— Râsul e toată bucuria vieţii..

— Când sufletul râde, Nectara. Dar eu port pe faţă o mască de zâmbete cu care copăr urgia suferinţilor mele; câte odată masca mea e tragică: atunci sufletul meu se trudeşte să râdă. Eu cred Nectara, că suferinţa este toată bucuria vieţii.

— Îţi place să fii paradoxală!

— Draga mea, eu nu mă strâmb.

— Dar te bolnăvesc visurile tale şi singurătatea. Ar trebui să munceşti, Anişoara...

— O! ştiu! te continuu eu: orice muncă e nobilă, orice om se înobilează prin muncă.

Şi glasul Anişoarei melodia trist ca o violă schingiuită în surdină, de frânturile unei pasiuni biruite cari se rostogolesc pe strunele ce se întind şi se pleacă şi vor să plesnească.

— Şi eu cred, Nectara, că orice muncă sporeşte animalul din om şi orice om se animalizează prin muncă. Numai visul îl avem dela zei, şi numai prin vis năzuim către cer, Nectara.

Hermiona, tăcând, mergea cu un pas mai înainte.

Şi se'ntoarse, fluturând faldurii rochiei largi, uşoare şi scurte de culoarea nisipului luminat puternic de soare, pe un ţărm, într'o amiază de vară, şi zise:

— Dac'aş fi mai deşteaptă şi mai învăţată, poate aş crede că nihilismul tău intelectual, neurastenia asta morală, este moartea sufletului omenesc.

— Din contră, Hermiona. Este reînvierea lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...Și fața Anișoarei, calmă, fixă și tristă, semănà cu un suflet, în cari amintirile, ca niște agonii cu trup de amante funerare, duc la groapă un vis, într'o sară de toamnă, visul din urmă înflorit pe povârnișuri, în zarea bătrâneții.

...Un cățeluș trecù plângând dinspre restaurantul gării, schelălăind în trei picioare și lingându-și piciorul rupt, c'o scurtătură:

Par'c'avea în ochi și lacrimi.

La o poartă tăinuiau două vecine: una cu bărbia sprijinită 'n palmă, cealaltă cu pumnul dus la gură.

In zare, se profila, în unghiu, ca o săgeată care sboară dintr'un arc absurd, ca să se 'mplânte 'n infinit, un stol tăcut și jalnic de cocoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„J'attends seulement l'amour pour me renoncer moi-même entre ses mains"

Gitangali, *Rabindranath Tagore*

ezi, te-am rugat, scumpa mea, să nu scrii nimic prietenelor tale, cât va ţine luna noastră de miere.

— Dar ce rău fac dacă scriu?

— Le regreţi mai târziu!.

— O!

— Da! da!

— Şi, pentru ce?

— Foarte simplu: ori le scrii tot...

— Cum, „*tot?*"

— Iai o zi şi o noapte la rând şi spui tot ce vezi, tot ce auzi, tot ce faci, tot ce simţi; le arăţi toate tainele sufletului şi ale buduarului tău, le desveleşti trupul întreg, tot, tot. Şi concluzi: Iatămă's, fetelor! Voi, îmi vedeţi trupul alb, de acolo, de departe, dar de l-aţi privi dela zece paşi distanţă aţi vedeà, una lângă alta muşcături albastre-violete, chenăruite cu urmele dinţilor încrustaţi rotund şi adânc.

Da, din marmora trupului meu stau să sbucnească flori bizare-vineţii, care se 'ntrevăd ca sub faţa unei ape, şi pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sâni, și pe șolduri, și la glesne; și pe genunchi, și pe umeri, și pe pulpe, și pe brațe, pretutindeni presărate urmele nopților de voluptate deliranță, nesfârșită. Dacă le scrii așa, ești sinceră dar impudică. Și pe fete le-ar apucà histeria, citind scrisori atât de sensuale... O poți face?. Nu. La ce bun dar scrisori în care minți, ori ascunzi? Scrisorile îndrăgostitei și ale tinerei căsătorite, nu fac trei parale. Și...

— Vorbești zadarnic, Andrei. Ce spui mă necăjește... Tu ai citit scrisorile lui Marcel Prevost?

— N'am citit, dragă nimic. Și nici nu mă interesează, acest „Marcel" al tău.

— Bine, dar...

— Știu, tu ești burduf de cărți. Eu sunt burduf, numai de viață. N'am citit nimic, dar am trăit mult, enorm.

— Oi Știu și mi-e drag tezaurul de viață pe care-l am în tine. Tu ai alte atitudini...

— Și alte soluții...

— De sigur, în fața multor... amănunte din viața de fiecare zi... Dar, ce vină au în asta Anișoara și Hermiona și Nectara? Iată, am plecat de două săptămâni și nu li-am trimis, nici un rând. Măcar, un salut, de aici de la mare. Să 'ncep așà; ascultă

„In fiecare sară, de-un timp, stau cu mirare.

Și ascult ce straniu cântă tumultoasa mare"

— A! un poet nou! Ce nenorocire! Ioana poetă!... Știi, poetele, sunt... romanțioase..., în căsătorie...

— Dar nu sunt versurile mele... Păcat! n'ai auzit de Anghel? Ți-e sufletul sterp de imagini dacă n'a oglindit splendoarea atâtor comori.

— Oi la-la! Ha! Ha! Am păjit-o. Eu n-am învățat decât Fizică, Matematici și Chimie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ştiai, de mic, nu-i aşa? c'o să te faci inginer? — Dar literatură, citeşti, aşa, pentru tine, nu pentru... carieră...

— Merci, nu vreau să *gramofonez* pe alţii.

O bătae puternică, răsună, la uşă:

— Chelner... Ceaiu...

— Stai, acolo... Nu deschide...

Şi Andrei se repezi la intrare, întredeschise uşa şi adăpostit după ea luă tăblaua cu serviciul de ceai, îl aşeză pe masă şi spuse Ioanei, care ca şi el, numai în camaşa de noapte privea, acum, prin lumina care stăpânea violent depărtările, încotrova peste mare:

— Ia să văd ştii să serveşti un ceai?

— Dar Ioana, nu răspunse. Tăcea. Cu coatele rezemate pe geamul deschis, privia departe, eternitatea de senin şi albastru, care se frământă în mare... Şi marea tiveà ţărmul ca un uriaş colier de safire.

Şi în sufletul ei erau mări de oglindă şi căta acum, rătăcită, în clarul lor, liniştit şi profund, imagini uitate de mult şi care poate şi-au lăsat, în linii vagi şi tremurătoare, conturul indecis în apele lor.

Era tristă...

Par'că un necunoscut, aruncase în mările sale, un bolovan sgrunţuros care spărsese o oglindă.

Şi-acum ţăndările o dureau, îi scrijelau sufletul şi proectau, desolant, umbra celor dinrâi ţăndări în seninul celorlalte oglinzi care nu priviseră de cât colţuri de cer şi de vis.

Şi nu auzi întrebarea bărbatului său, care fără s'o privească, răsturnà ceaiul în serviciu, aşezà ceştile una lângă alta...

Uitase c'aşteaptă un răspuns şi că el întârzie să vină...

Privi, ca din întâmplare, spre Ioana...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fereastra, tăia un dreptunghiu albastru în imensitatea cerului, care-și boltia nesfârșirile peste neliniștea Pontului Euxin.

Capul Ioanei, cu părul răscolit, învălurat și blond ca un snop de grâu, părea, privit printre gene, un soare apunând care-și destrăma'n jerbii încălcite marginile zdrențuite, acolo în dreptunghiul geamului tăiat în infinirea albastră a cerului safiriu...

Continua, cu bărbia'n palme să privească undeva pe mare...

Aplecată pe geam își sprijinia un genunchiu într'un fotoliu, și piciorul gol își arătà călcâiul fin și fraged și trandafiriu, și glesna sensibilă, și pulpa arcuită ameților, elegant. Cămașa roșie de mătase fină se ridicase pe piciorul celălalt care sta drept, întins, până unde, mai sus de încheeturile genuchiului, începe, brusc, marmoreau, cărnos și alb ca laptele și crinul, dosul coapsei superbe...

Andrei o priveà robit, subjugat de dorinți care-l îngenuchiau.

Pe șolduri, matasa întinsă, contura orice fibră și gropițele pe care carnea le schița seducător și grațios, în dreptul umerilor în spate, cele două gropițe pe care el le sorbea prelung cu sărutari fără sfârșit se vedeau goale prin broderia fină, care promitea privirilor alunecate pe subsuori înainte, privelişti îndurerător de captivante...

Și Andrei, cu ochii tulburi și fierbinți ca o vatră de jar, se apropie tremurând și cuprinzându-i piciorul gol, îl torturà sărutându-l frenetic.

Și alunecă mâna cucerițoare în sus alintând liniile perfecte și catifelate...

Dar Ioana nu se'ntoarse. Stătu nemișcată, privind peste mare.

El o cuprinse, așa cum sta, în brațele-i tremurânde.

O'ntoarse.

Avea în ochi lacrimi strălucitoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mi-eşti dragă, Ioana ! Te vreau, auzi, te vreau, Ioana...

— O! nu! te rog lasă-mă. Acuma, nu.

— Ba da, ba, da. Va fi cum n'a mai fost... Hai, vei vedea, Ioana, hai.

— Nu, te rog, nu!

Dar el o smulse, cum smulge valul un gând, cum smulge vântul o frunză, cum smulge sborul din aripi, o pană.

O cuprinse ca într'un vârtej de foc şi de furtună.

O avù îndelung, toată, dar nu putu s'o cucerească.

Andrei bâlbâi:

— Aş vrea, Ioana, să te simt zguduită, tremurând, s'aud cum gemi înăbuşit, cum te rogi, cum te zbaţi, cum plângi, cum râzi rătăcită 'n braţele mele schingiuită de plăceri fără nume.

Cu ochii închişi, liniştită şi rece Ioana tăcea.

Par'că era departe.

De două săptămâni, pentru prima oară fu departe, deşi se da şi era acolo.

Trupul i-l robise sufletul şi sufletul în clipele acelea nu şi-l avea...

Se liberase captivul, pornise aiurea, pe drumuri în urmă şi nu mai revenia.

— Ah! dar mă enervezi Ioano. Te dai ca o vacă. Lasă-mă!

Şi turbat, Andrei, o aruncă, şi porni furios prin odae.

Un vapor răsărise la orizont, departe pe mare.

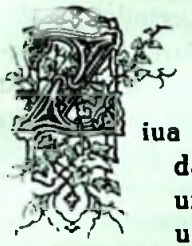
Părea un nor alb iscat din senin ca să facă o spărtură stranie în imensitatea albastră.

— Dar s'a răcit ceaiul! De ce te-ai supărat, Andrei!?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...Diseur de bons mots, mauvais caractère...

Pascal

iua scădea copleșită de umbre care nu se vedeau dar, pe care le presimțeai fâlfâind din aripi uriașe, undeva, pe aproape, și poate, mai departe, cine știe unde.

Par'că obosită, lumina se retrăgea, suptă ca de o gură uriașă, însetată, spre nopți copleșitoare de întuneric și de pace.

Tolănită'n hamac, Anișoara, visa cu ochii rătăciți pe drumurile azurului...

Privirile-i distrate, măsurau dreptunghiul diform pe care casa-l proecta peste grădină, se opreau o clipă'n cele patru colțuri, aninând par'că de cue nevăzute, tortul fumuriu al gândurilor difuze, alergând mereu de la cuin la cuin, ca o gospodină care urzește o pânză nesfârșită.. apoi poposiau pe vârfurile copacilor scăldate în lumina soarelui, care luneca spre apus. Frunzele tremurau, încălcite par'că'ntr'un năboi de aur, tremurau sbătându-se pe crengile elegante, ca niște inimi care se'nchină grele de lacrimi ca să salute despărțirea; jos pe sub bolți de umbră ușoară, neamuri de gângănii, sburau gră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bind spre ţeluri nevăzute, întretăindu-şi sborul, ca'ntro piaţă mare de oraş occidental, mersul, trecătorii.

Sub geamul iatacului său, Anişoara-şi poposi îndelung privirile. Era acolo un ostrov alb de potire, care se legănau, alintat, când fâlfâia din aripi, vântul.

Aspiră, nervos, cu nările fine în aer, ca să soarbă adânc de departe, otrava miresmată a crinilor, deasupra cărora, plecată peste geam, sta ceasuri de zi şi de noapte, ca să şi-o împlânte adânc în suflet şi în carne, ca pe un parfum pe care îl exală iubiri bolnave, în ţări necunoscute, mireasma crinilor regali.

In partea cealaltă a casei, prin plasa de sârmă a gardului nalt, se vedea un norod de paseri, care se făceau auzite de departe: gâşti mari, albe cu gâtul lung, măgăiau şi fâlfâiau din aripi, întinse ca pentru un sbor la care renunţau îndată; raţe măcăiau telepăind încoace şi'ncolo; un curcan alerga după o găină care cotcodăcea disperat; doi cocoşi se căsniau să angajeze o bătae, într'un colţ mai slobod; dacă închideai ochii şi-ţi astupai urechile uşor, aveai senzaţia că s'aude departe o hărmăee de glasuri care se potolesc sara 'ntr'o mahala de oraş de provincie, undeva...

Intr'un târziu, Anişoara ridică scrisoarea pe care o ţinea deschisă în poală, murmurându-şi pentru a nu ştiu câtea oară.

— Dup-o lună! O scrisoare de câteva rânduri. Cum a putut oare, Ioana? Şi ce scrisoare enigmă? mai ales aici.

Şi receti:

— *„Draga mea, ce să-ţi spun? Viaţa asta nouă nu se poate descrie. Se poate numai trăi. Şi se pare, că mai plăcută decât dânsa, decât viaţa însă-şi, este senzaţia că tu o trăeşti cu toate simţirile tale şi că într'o zi îţi vei aduce aminte mereu de dânsa, şi amintirile îţi vor cere mereu s'o retrăeşti.*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Beau din albia unei ape vrăjite, Anișoara. Amețesc. Imi place mai mult așteptarea, vreau să spun, clipa când întind gura să sorb, decât, cum să-ți spun?! Mai bine renunț Anișoara mea dragă. Nu pot spune.

Să-ți vorbesc despre Andrei? Dar tu îl cunoști. Ți l-aș putea descrie doar de la frunte până la guler. Atât. Și, dar ce nebună sunt! să termin. Nu se pot spune toate câte sunt. Uite aș roși de-ar fi să-ți spun în față și câte ți le-am scis aici. De-ajuns, de-ajuns. Doar nu vrei un jurnal complect, codificat. Mă culc la ora.., mă scol... Vrei asta? O asta nu!

Te sărut.

Uitam marea, dac'aș fi bărbat n'aș putea iubi o femee după ce am văzut marea; după ce m'a cuprins cu brațe de valuri molatece și calde, când soarele arde'n amiezi nisipul pe plajă.

... Și, rupe scrisoarea. Știm de ea, numai amândouă. Îți voiu spune: e o taină a mea. Ai răbdare. Așteaptă.

... — A... a! Te-am prins! Pustnico!

— Am văzut! am văzut!

— Ți-a scris Doama Alban...

— Ți-a scris Ioana și nouă nu ne spui?!

— Bravo, frumos!?. Hai?...

Și Hermiona, Marga și Nectara dansau ca o ghirlandă desfăcută, în jurul Anișoarei, care sărise din hamac și strânsese'n pumn, mototol, scrisoarea...

— Insfârșit, a *daignat*, fetelor, *princesa*!.

— Ești răutăcioasă, Hermiona...

— Tot un ingineraș a luat...

— E băiat bun, Andrei, da, da...

— Hm! băet bun! cum, băet bun? ce vra să spună asta:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

băet bun?. un netot, e băet bun; un beţivan, e băet bun, un tont, e băet bun, o mică secătură, băet bun...

— A, ho!

— Mi se pare că te doare că nu te-a luat pe tine.

— Eu nu mă mărit, fetelor. Vorbiţi în pustiu.

— Şi ce spune? Ia citeşte.

— Staţi, uite pernele v'aşteaptă şi fotoliile par'că vă'ntind braţe albe împletite din treistie de mare, dar nu vă citesc.

— Pst! uite, vin musafiri...

— A! Mircea, Emil!

— Şi-un domn necunoscut...

...Cei trei coborau pe aleea ţărmurită de trandafiri care-şi scuturaseră multicolorele petale.

Veniau, în şir, unul după altul...

Mircea Curpănaru păşeà înaite cu nu ştiu ce ritm maestos în mersu-i elegant şi obosit.

Erà nalt şi avea o distincţie discretă în liniile feţei severă şi tristă şi'n felul în care-şi purtà pantofii de lac şi hainele turnate par'că pe trupu-i nervos şi statuar.

In urmă, cu'n zâmbet veşnic uitat în colţul buzelor subţiri, cu capul plecat în pământ, veneà Emil Vleja, scurt şi masiv ca un trunchiu, dând agitat din mâni, care se legănau perpetuu mişcate par'că de un resort, în legătură directă şi imediată cu picioarele lungi cât trei sferturi din *dimisiuneo* trupului întreg.

— Duduilor, daţi-mi voe să vă dăm bună-ziua. Prezentăm pe Domnul *Maurice* Slavinscki, *prietenul* nostru, un om de nimic, bun la toate... Este o relicvă a fraternităţii ruso-române... Este...

— Mircea Curpănaru, dă-mi voe şi mie, să prezint domnului... *Maurice relicvă* menageria mea.

Mircea Curpănaru cu pălăria 'n mână se oprise la 2 paşi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

distanță și așteapta inclinat, solemn și ironic, în fața Anișoarei care-și potrivea ochelarii.

— Domnule, (domnul, blond, chinuia niște mustăți... aurii cam lungi și cu ochii mari, blânzi și albaștri rătăcea pe vârfurile pantofilor de antilopă, mici și expresivi, înfășurați par-că, prinși cu-un fel de curele fine de glezna elegantă a domnișoarei Anișoarei)... eu sunt amfitrioana.

— Da, domnișoara Ana Butucelea!

— Taci, domnule Vleja, vorbesc eu.

— Dumneii, este domnișoara Papini (Hermiona își trecù mâna pe frunte înfoindu-și părul)... O burgheză revoltată... Domnia-sa... Domnișoara... Nectara Volbură.., o ascetă sentimentală... Și,.. Marga Manea o rațională visătoare.

— Și, domnișoara Ana Butucelea, o boemă rătăcită pe la noi, de aiurea, o bolnavă de nevroză, care trece prin viață tolănită într'o barcă de vise, căutând chimere, așteptând mereu, încrezătoare și tristă, să întâlnească privelișlea unor lumi interioare, care sunt numai în sufletul său. Asta este, dragii mei, Domnișoara Ana... Și Mircea Curpănaru, se așeză aprinzându-și țigara, mulțumit par'că de rezonanța sobră și precisă a glasului său.

— Permite, eu să spun: asta este rău, Domnișoara Ana. Mata parcă ești Rusia, vis și sânge și foame și moare.

— Cum vrei D-ta, Domnule Slaninski? să mori mâncând fără nici un vis, ori să mori de foame, alintat de visuri!?

— Astea sunt extremele... Maurice vrea să moară mâncând.

— Sst!! a!... Priviți!... Colo'n nuc, pe creangă, o pasere cât pumnul meu... Tăcere... Cânta sara... Și, acum e ora.

Și peste fața Anei, încordată și severă, coborâ o lumină de religioziiate profundă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Privighetoarea începù să cânte.

Şi'n sufletul Anei, par'că se înalţau, la răspântii, colonade parfumate de fum de smirnă şi tămâe, care ardeau ca nişte grăunţe, rotunde, în amfoare de porfir, de agalhă şi de aur.

Iar pe aripele înserării, care fâlfâiau obosit, se trezeau, ritmic simfonii de perle...

Şi parcă numai crinii, cu statura lor feceorelnică, numai crinii cu mireazma lor regală, egalau, tăcând, cântul privighetorii halucinată de priveliştea uner lumi pasionate, perfecte poate, ideale...

Maurice Slavinski, privì neliniştit în jur, căutând par'că un sprijin pe feţele tuturora, şi spuse, poate pentru ca să fixeze o diversiune:

— *Cu asta eu moare de foame...*

— A, nu! Privighetoarea se mănâncă, domnule Slavinski., întrerupse Marga, zâmbind ironic, şi cu'n deget dela mâna dreaptă alergând, fără scop pe sub cordonul care-i frângea mijlocul, svelt şi fraget..

— Eu, aş vrea, să-i mănânc, de pe o tavă de spumă, armonia trilurilor transcedente... (Anişoara vorbise privind departe cu bărbia rezemată pe mână. Braţul se sprijineà pe un genunchiu, îndoit ca un gât de lebădă)...

Mircea care se plimba cu pas lent în preajmă, aruncă în vânt un sulişor spiralat de fum de ţigară, şi spuse vorbindu-şi par'că sie şi...

— Vrei capul lui Ion Botezătorul, Salomee!..

In fund, pe o catapeteazmă verde şi uşoară de iederă înfloritä, soarele, printre ramurile nucului fixa, ca o broderie, o frescă mată de aur, îngustă şi păr'că nesfârşitä, îmbinată din subtile şi moi motive byzantine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Jam nemo, fessus saliate videndi
Suspicere in coeli dignatur lucida templa.

Lucreţiu

Era, după şedinţă...

Sălile tribunalului se goliau.

Plutia încă un praf des şi subţire şi mirosul acela de haine proaste şi de mâncare stătută, pe care-l lasă vara mulţimea.

La Barou, se discuta aprins, cu intemperanţă chiar, sentinţa tribunalului în procesul Burducea, care, sus pus, delapidase un milion.

Avocaţii, ca de obiceiu, perorau contradictoriu.

Unii, liniştiţi, vorbiau apăsat, logic şi clar; răsturnaţi în fotolii trimitiau, spre tavan troene de fum de ţigară.

Alţii, grămădiau grăbit, torente de vorbe, sisteme osoase de cugetare ad-hoc, gesticulând larg şi cu paşi mari alergând dela o margine la alta, a odăei, condamnau vehement, tot ce este în ţară.

— La urma urmii, orice a-ţi spune, orice ar face, tot justiţia rămâne singură, nealierată şi imaculată, ultima rezervă pe care o avem, ultima culme de idealitate.

— Justiţia, principiu, da... Şi, poate, şi justiţia, — oameni

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe cari-i aveam, mai de mult, când erai tânăr d-ta, cucoane Fănică... da, da! Acuma, a fost. Cuconu Fănică Negură, se plimba înalt şi drept, printre ceilalţi clătinând a rare din capul mare şi sever peste părul căruia vremea ninsese pale de zăpadă.

Oprindu-se la colţul mesei lungi, înconjurată de cei care vorbiau şi de cei cari tăceau, spuse cu glas mai scăzut, privind, în treacăt, spre uşă:

— La urma urmii şi judecătorii îs oameni, măi băeţi. Ce te superi, Mişule dragă?

— Dar alunci, cucoane Fănică, ce te faci cu justiţia... nealterată şi imaculată, întrerupse, timid, Nedelea, unul dintre cei mai tineri.

— Şi d-ta socoţi că-i mare baftă, judecătorul maşină?

— Il prefer judecăţii pe sprinceană...

— Bine, da ia 'nchipuiţi-vă d-voastră, că un judecător oarecare, trebue să-şi judece... amanta... Bineînţeles, nu o amantă de care vrea să scape, ci una fără de care nu poate trăi...

— Depinde de speţă.

— Indiferent, speţa... Are s'o bage la puşcărie? Şi eu, aş fi putut ajunge, dacă rămâneam magistrat, măcar consilier la curtea de apel: iaca, spune, n'aş face asta, de dragul justiţiei, ferească Dumnezeu...

— Astea sunt împrejurări excepţionale, scuzate de sentimente omeneşti... primordiale...

— Asta-i altceva...

— Noi ne revoltăm contra justiţiei care face din lege ciur când cerne făină de lux, şi sită deasă când cerne cenuşă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Te rog, te rog să nu mai facem pe grozavii. Numai purtați grija altora. Vedeți-vă de ciurucurile... voastre. Să ne moralizăm întâi pe noi. Uită-te pe geam, în sală, cum adulmecă clienți, Tâmfălău și Trișcă, grăbiți și maeștoși cu geanta subsoară... Sunt colegii noștri și par-că 's niște copoi lihniți cari au pornit la vânătoare...

— Așa se începe avocătura.

— Trebue picioare.

— Și o g'antă mare roșie...

— Tăceți; fiecare practică sisteme pe care le condamnă la alții, da, da...

— Așa e și comod...

— Sau Cobuz; el e mai fin.

— Poate mai obtuz...

— Veșnic ș'aprinde țigara. Il vezi stând cu ochii țintă la ușa... salvatoare... stă, stă, mereu stă și, odată sare... a văzut ceva... câțiva oameni care calcă par'că nisnai, fără rost, aiure. Ese încetișor. Le calcă pe urme, printre toți ceilalți (știi sala plină). Haida-hai! Haida-hai. I-ajunge... li întrece măsurându-i mereu dela creștet pân' la tălpi și viceversa, cu priviri unse cu sirop de fragi... și li se întoarce, drept în față:

— Vă rog, să-mi aprind țigara. Și treaba-i gata. Gâsca-i prinsă... Ș'apoi să-l auzi aici vorbind de... Mucă. Dă-i, dă-i, dă-i, dă-i face spumă la gură... că Mucă face cu *zece lei actu* și cinci lei procesu, că Mucă păzește țăranii la 6 dimineața, pe scările tribunalului, că se repede pe sală mereu și începe să dea mâna cu toată lumea, cunoaște nu cunoaște:

— Ce faci? Când ai venit? E frumos grâul? O fătat vaca? Nu-i boală prin pasări?

Și strânge mâna și zâmbește tuturora, și-apucă pe femei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de bărbie şi de obraz şi valvârtej aleargă jos şi sus la fiece sfert de oră, mereu prin coridoare.

— Şi nu-i adevărat?

— Ba da. Să nu spună însă el. Să nu protesteze chiar el.

— Dar... Ţarălungă?

— Mi se şterge nene pe lângă muşteriu: hai să-ţi spun ceva; omul se trage de o parte după el. — Cauţi avocat, hai? — Poi da!

— Să-ţi dau eu *unu fain, cel mai prima*... Este unu aşa cu ţăcălie, stă la colţul mesei, în dreapta. Intri: Cucoane Grigorel, o vorbă...

— In calte Ţarălungă e misit titrat şi face misitie pentru frate-su. Dar misitii ceilalţi, fără diplomă care foesc pe sălile tribunalului, ca muştele la... murdărie?! Fiecare are pe cuconu lui. O iau întâi, prin crâşme, de cu seară.

Unul oftă undeva:

— Greu. Şi.. scârbos, nene.

— Par'că numai aici i-aşa?

— Pretutindeni, sunt cosaşi de onorarii.

— Aşa-i toată ţara.

— Toţi băeţaşii ştia care fac pe grozavii? Numai scapi de ei cum nu scapi de ploşniţi. Trebue să dai foc casei altfel, aliluia!

— Bine ai spus. Ploşniţi, vere Mitică. Ploşniţi!

— Ce ploşniţi, dragă. Sunt şi bine crescuţi!

— Ha! ha! Asta mi-aduce aminte o întâmplare: m'am dus într'o casă mare, aici în târg, chemat pentru un consult. Aştept în salon. Şi nu ştiu cum dracu să răstoarnă un fotoliu. Sar să'l ridic. Lucru scump! Când colo, de desupt, la încheeturi garnituri de ploşniţe complecte. M'am înroşit până în vârful

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nasului. Credeam că le-am adus eu. Când colo, mă dau pe lângă pian. Capacul crăpat ascundea o altă colonie.. Vrea să zică tot ploșniți, aceiași specie și'n salonul acela ca la oricare golan.. Băeți, suntem o țară plină de ploșniți, cari s-au grămădit mai ales în.. saloane.

— Cum să scăpăm de ele? Cum. Aista-i nodul gordian al chestiunii.. Și, Nițescu întări fraza cu'n pumn izbit în masă de căzură condeele care se sprijiniau pe călămări. Își trecu apoi o mână agitat prin păr, cu cealaltă făcu gestul consacrat al omului care-și ridică enervat curaua ca să nu-i cadă pantalonii.

— Nu sbiera, țărane, că nu câștigă argumentul. Crezi că ai dreptate, dacă țipi?

— Poți să taci, mă burtă. Eu nu discut cu profitorii. Așa e cum am spus. A mai fost și va mai fi. Nimic nou sub soare.

— Da, da! Așa e, așa e, întăriră cei mai mulți. Așa e cum spune *tribunul*.

— M'ați auzit? *Vox populi, vox dei.*

(*Tribunul* se umfla în pene, scuturând cu capul freza înaltă, cu păr bogat în valuri).

— Ia ascultați-mă pe mine. (Glasul bas profund al lui Mircea Curpănaru, închise gura tuturora). Iacă ce vă spun. Să localizăm problema și s'o reducem la cazuri concrete: D-ta, d-le Medrea, l-ai ridicat *pe Jean*. Repede Din ajutor, la ocol, supleant, apoi judecător de ședință, apoi șef de parchet. Și nu e de frunte.

— Ba chiar e mediocru și... grețos de dulce...

— A ajuns sus, tânăr. Și-atâția mor judecători de ocol, bătrâni, după o viață de muncă într'un sat necunoscut. Poți spune că n'ai parchetul la dispoziție, d-ta, d-le Medrea? Ești

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deputat, şeful formaţiei guvernamentale de aici. Om cu putere. Spune drept: câţi dintre domnii aceştia care ştiu că nu se poate ajunge de cât aşa şi care vor să ajungă, câţi nu vin mereu să-ţi implore o înaintare. Ei bine, ei îţi pot refuza? Iată cazul Burducea. Justiţia noastră nu-l putea condamna.

— Pentru ce?

— Pentru că s'ar fi condamnat pe sine.

— Vrei să fii paradoxal?

— O, nu! eu nu sunt *poseur*. Iată, mă explic. Burducea a mâncat din banii statului un milion... Dar, i-a mâncat, oare, singur? Tot, d-voastră, unii, spuneaţi aici, şi o ştie toată lumea: cutare judecător, cutare procuror, cutare doctor, cutare negustor, cutare farmacist, cutare samsar, a jucat o iarnă, nopţi la şir, stos şi poker, cu dânsul, la club; cutare a câştigat dela Burducea 50 mii lei, cutare zece mii, altul o sută de mii, şi aşa mai departe... D-nii aceştia l-au băut, l-au mâncat, de atâtea ori prin bodegi.

Ei au fost nişte paraziţi cari s'au hrănit cu buzunarul lui. Fără oameni ca Burducea, d lor nu s'ar înfrupta zilnic din icre negre şi şampanie. Prin Burducea ei se îndulcesc zilnic dintr'o viaţă mai bună. Ei bine, vă întreb, oamenii aceştia îl pot judecà, îl pot condamnà? Ei, cari, moral, sunt complici cu dânsul? Dacă l-ar condamna, el Burducea, dela banca acuziţilor, li-ar rânji sălbatec: „sunteţi cinici, domnii mei, poftim cu mine la închisoare. Eu singur, acolo, n-am ce căuta. Şi nu, ei cu toţii, pentru un blid de linte, l-au votat, l-au cerut, l-au impus prefect?!

— Mircea, împingi raţionamentul la absurd. De unde ştiau ei, că Burducea joacă şi-i hrăneşte cu bani delapidaţi?

— Dacă n-ai cunoaşte târgul nostru te-aş scuza: dar nu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

oricine, știe ce avere avea Burducea și ce leafă are un prefect? Și-atunci de unde atâtă nămol de bănet? Un milion în 7—8 luni! E cam mult. Trebuia, cel puțin oarecare pudoare, nu?

— S! s! Tăcere!

Intrase un țăran.

— Vă sărutăm mâna. Cuconu Vasilică nu-i aice? Am un proces, mâni.

— Nu-i cuconu Vasilică. Așteaptă-l, afară.

— Apoi bine. Nu vă supărați. L'oi aștepta.

— Da, da! are dreptate Curpănaru. Puțintică pudoare! Achiți, lărgind legea, deformând-o, pe unul care a furat un milion, și condamni la un an închisoare pe unul care a furat o pereche de pui ori a aplicat două palme pe un obraz, așa zis, subțire, care, însă, se cerea pălmuit! Să mă ertați! Puțintică pudoare. popi iezuiți!

— Tacă-ți leoarba! Ai crescut la grajd?

— Țara asta, ca să se regenereze, trebue să ardă. De sus până jos. Și să clădești din nou. Totul din nou.

— Dar de unde iei alte cărămizi?

— Și cine să-i dea foc?

— Cărămizi? Lut este cât lumea. Să facem cărămidării din nou,

— Foc îi poate da oricine.

— Punem pe ăla care întreba de cuconu Vasilică.

— Ala-i un nătărău.

— Pe cine punem, frate, să-i dea foc?

— Iaca, Tomozei.

— Da, da, e bun Tomozei.

Tocmai intra *„celebrul"* Tomozei. Isbi ușa, isbi un căl-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

câiu de celălalt, strânse subsuoară sulul de hârtie pe care-l purta cu sine totdeauna, cu mâna cealaltă își îndesă pe ochi pălăria și făcu, milităreşte, un salut grotesc:

— Trăiți.

Vorba sbucnită brusc pe gură îi plecă trupul înainte. Și-l smuci înapoi ca să-i fixeze, fără să reușească, o poziție, stabil verticală, și perpendiculară pe duşumeaua lustruită.

— Vrei să-i dai foc, Tomozei?

— Cui să dau foc?

Și, bolborosind, ca și cum i-ar fi dat cineva o hulupă bruscă, pâșind abrupt se năpusti înainte, duhnind a băutură.

— Să dau foc? Să se supere pe mine d. procuror. Cui să dau? Eu, Tomozei! și-și îndreptă condeiul după ureche, dând cu mâna nesigur, pe la tâmple, eu, care am fost (și începu să sbiere, silindu-se vorbească repede, precipitat), treizeci de ani plutonier în regimentul 12 artilerie, treizeci de ani grefier, treizeci de ani aghiotant la poliție; eu care am scris raportul văduvelor către ministrul de războiu, eu care am primit pe rege cu pâne și cu sare, cu care, să dau foc?... eu?

— Bravo, Tomozei.

— Unde ai băut?

— Eu nu beau. Eu gust. Drepți! Pluton, pentru onor, arm'! Avocații plecau unu câte unu, cu geanta subsuoară

— Cucaone Mircea, cui să dau foc?

— Aprinde un chibrit în fața gurii. Și are să ia foc. Incearcă.

— Care, pentruca să zic așa, m-ați călcat pe onoare. Ne întâlnim mâne pe câmp la poligonul de tragere. La ora 4 dimineața. Armă: spada ori tunul. Buna ziua, barou.

Și eși isbind ușa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Rămăseseră numai Mircea Curpănaru și Nicu Hobu.

Tăcură o vreme.

Intr'un târziu Curpănaru spuse:

— Mi se pare că Tomozei are mai mult decât toți simțul onoarei și al demnității.

— Poate, dar Tomozei e un zărghit inofensiv, care bea perpetuu.

— I-un fel de ideolog.

— O! Te rog nu mai vorbi de ideologie și de ideal. Te-a întrebat vre-odată, într'atâția ani de când trăești în urbe, te-a întrebat cineva dacă profesezi vre-un ideal?

— Deobiceiu, fariseii. U! dar mi-e sâlă să încep o discuție nouă. Sunt plictisit. Uite, câte odată îmi vine o furie grozavă!

— Ia taci!

— Vorbesc serios! Să fac o noapte grozavă! un măcel!

— Așa un fel de *Saint Bartalemy*! Hai? Ești grozav mă, nu?

— Taci nene! nu vezi că nici nu știi cum se spune! Ai văzut și tu prin gazete. Ia spune-mi, ce-i aia?

— Cum deschizi gura, țup prostia! Curg neroziile, ghiotură din tine.

— Ce să-i faci? Mai bine un tont sănătos.

— De sigur, desigur. Dar mi-e urât și aș pleca mereu nu știu unde aș pleca! Aș pleca.

— Boala ta. *Boala plecatului.*

— Incurabilă.

— Dacă stai numai în casă și cu nasul în cărți?!

— Ce să fac, alt?

— Hai la club, la cafenea, la cinema, la bodegi, la plim-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bare, la five o-chiocuri, hai însfârşit cu mine, să ne cufundăm în valmaşagul lumii.

— Nu mă tentează. Am mai fost. Voi aţi făcut din cafenea şi din club, un ateneu, universitatea voastră spirituală, care vă construeşte personalitatea din intrigi, din vorbe fără conţinut, din locuri comune, din mici interese personale, din cancanuri care vă coboară orizontul, vă usucă sufletul, vă goleşte inima, face din viaţa voastră o cale stârpă care nu duce nicăiri. Mi-e sâlă de voi! M'auzi, mi-e scârbă de voi, oameni care aţi putea să vă lăsaţi duşi de vârtejul gândurilor şi care nu vă încălziţi sufletul lângă nici un gând mai bun, mai înalt. Oameni care trăiţi în băltoace, ca bivolii şi ca porcii, când aţi putea să vă înălţaţi câte odată pe culmi spirituale, în sufletul vostru.

Voi n'aveţi altă ştiinţă decât câteva noţiuni pe care vă sprijiniţi cariera, voi nu citiţi altă carte decât ziarul partidului, voi n-aveţi altă morală, decât aceia care spune: *foarte bine* la tot ce faceţi voi, n-aveţi fantazie decât la mâncare, rafinament în hypocrizie şi artă, în viaţa măruntă de fiecare zi.

— Asta trebue, Mircea. Numai asta.

— Pe voi vă înduioşează, relativ numai suferinţele a lor voştri şi nu vă pasionează nimic altceva decât interesul. Voi sunteţi nişte chibiţi, cari ajungeţi departe pentru că vă purtaţi solemn mutra voastră idioată. Şi mulţimea cască gura şi v-admiră. Bravo, sacerdoţi!

— Ai să te dai şi tu la brazdă!

— Nu mai sunt un copilandru.

Uite, au răsărit primii peri albe, undeva pe tâmple. Sunt sceptic şi trist. Şi râvnesc altă viaţă. Sunt sceptic pentrucă sunt trist şi trist pentru că sunt sceptic. Vreau o viaţă mai bună, şi n-o pot avea şi întreb: pentru ce Dumnezeu mi-a dat râvna

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

asta dacă n-o pot împlini? Iată mâni, pornim dimineaţă la judecătorie! Cunoşti ceva mai plictisitor decât o şedinţă la judecătorie? Mutre cenuşii. Gol, muşte, pereţi cărămizii, un uşier fonf care strigă, un grefier care gândeşte aiure, avocaţi grăbiţi, judecător care, plictisit, n'are nici o grabă şi apoi.. apoi fiecare zi, ani după ani, se face ziuă, trece ziua, se face sară, iar e dimineaţă şi-apoi sară la fel, mereu la fel, dimineţi şi seri nesfârşite, ani la rând, după ani, ce plictis enorm! Parcă mânânc cenuşă de-o eternitate. Inainte pustiu. In urmă pustiu. Trec zilele fără culoare, fără parfum...

Iată mor, mă sugrumă banalul acestei vieţi uniforme. La ce e bun sufletul care se distramă în mizerie, la ce bun intelectualitatea care ce sfarmă sub roţile vieţii de rând! Bani! Trebuesc bani. Un suflet înalt care n-are bani, e ca un vultur căruia îi tai aripile şi-l urgiseşti să trăiască în poiată cu raţele laolaltă. O tragică şi nesfârşită pribegie prin deşert sub orizonturile arse şi sterpe ale unei grozave Sahare!

— Ce ai azi Mircea? Ce ţi-a venit?

— Sunt plictisit, dragul meu.

— Se cunoaşte şi după ochi.

— Poate?

— Hai să mergem.

— Unde?

— Ori unde. Hai pe stradă.

Insera. Işi luară pălăriile. Când să iasă pe uşă, Mircea îşi opri o clipă privirile obosite pe placa de marmură, în care dalta săpase numele celor morţi în războiu pentru ţară.

Când coborâră scările fură în şivoiul lumii, care trecea elegant, zâmbitoare...

Multe femei cu sâni şi şolduri proeminente, cu rochii uşoare şi extravagante.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi Hobu spuse:

— O! E frumos, nu-i aşa? Exibiţia asta e interesantă şi ispititoare.

— De câte ori văd strada anostă şi banală, îmi trec pe dinainte privelişti din Helada antică: văd întâi serbările panatenee.

— Uite-o vezi pe asta? Ce mai curvă, nene?

— Care?

— A trecut.

— Tu ce spuneai?

— A trecut.

— Vrei să ieşim la câmp?.

— Haidem.

Fură, cu trăsura într'un sfert de oră, la larg, afară.

Inopia.

Mircea Curpănaru tăcu, mut, toată vremea.

Strânsese un mănuchiu uriaş de margarete şi sulfină.

Intr'un târziu, spuse încetişor:

— Nicule, aş vrea să fiu o plantă.

— Asta-i tot?

Şi iar tăcură.

Luceafărul lumina sus în albastru ca o floare de câmp mare şi albă, ca o margaretă de marmoră care arde pe cerul unui suflet.

— Nicule, vreau să-ţi spun ceva. Un lucru pe care nu l-am spus nimănui, nici mie. Ţi-l spun ţie ca să-l uit eu. Ba nu, mai bine, renunţ. I-aşa de greu şi de dulce şi de'ndurerator să taci ori să spui unele vorbe.

— Cum vrei. Hai să plecăm, în oraş.

— Du-te tu cu trăsura, eu viu pe jos.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Rămas, în câmp, singur, se'ntinse în iarbă și se perdu în liniștea și tăcerea pământului, prelung.

Când se ridică, luceafărul ardea pătimaș și enigmatic ca o pasiune pe care sufletul nu o poate înțelege și nu o poate cuprinde.

Il prvi.

Par'că era o lacrimă imensă prinsă de geana unei iubiri care sufere și care nu poate să plângă.

Spre el înălță mănunchiul de margarete și sulfină.

Spre luceafărul liniștit și clar.

Il înalță și-l aruncă în sus spre cărbunele de lumină.

I-l dărui ca pe singura ofrandă pământeană pe care putea să i-o trimită.

Și florile căzură și se risipiră.

Și către jertfa sa respinsă murmură biruit, încetișor:

— Mi-e dragă Anișoara. Mi-e dragă Domnișoara Bulucelea. Dar eu sunt un ticălos. Și e păcat.

Și undeva în sufletul său îi alintă contururile, cum alinți trupul unui vis împlinit.

Anișoara i se păru atunci un ram alb înflorit pe care-l vezi, proectat pe geamul strâmt al unei închisori, de departe din fund, îl vezi, afară în soare, conjurat de un petec zâmbitor de cer albastru, undeva, departe, unde pasările sboară liber, cu gânduri prinse de aripile svelte, și ușoare.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...Frissonne d'avoir vu venir le messager
qui lui présente un lys rouge et tel qu'on désire
mourir de son parfum sitôt qu'on le respire...
Anatole France, Le lys rouge.

Era 'n crugul toamnei. Zilele luminoase, cu zări depărtate şi nopţile clare prevestiau o toamnă lungă.

Doamna Alban primià Sàmbătă sara. Către ora 5, salonul vast aşteptà musafirii în colţul din fund, în dreapta intrării, lângă geamul înalt, coperită de umbra somptuoaselor draperii grele şi de culoarea frunzei de nuc, Ioana Alban, cu o carte mică închisă, aruncată în poală şi cu privirile pierdute departe afară undeva, spre locuri unde murià ziua aceea, sta pe divanul coperit de covoare persane şi pe care perini mai mici şi mai mari, risipite par'că aşa la întâmplare, într'o artistică neorânduială, chemau la vis, la lenevie şi la doruri neîmplinite.

In juru-i umbrele creşteau purtând par'că nelinişti din poveştile vechi.

Afară în zări coborau văluri de negură uşoară, distrămată şi alb-albăstrie ca fumul.

— Hm! uite... ca pe mare!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Peste dealurile care se vedeau departe, înserarea purta par'că trena unei rochii imense, care se 'nvălura diafan pe un drum necunoscut, pe urmele pe care le contura în vânt, părerile de rău ori amintirea.

Și Ioana Alban își murmură din nou sieși :

— Aș vrea să pot purtà așa, o rochie ca asta !

Pe la geam ziua trecea'n convoiu agonii de culori extenuate, vârtejuri distrămate de raze frânte care se stingeau.

— Uf ! ce pliclis enorm !

Cercă să cileascâ. Trezi cartea uitată, i-alintă scoarțele minuscule de piele catifelată maron închis. Își poposi privirile odihnitor, pe factura elegantă a volumului pe care-l trecea desmierdător prin palme. Deschise. Șopti ce scria pe pagina primă :

— Henri Heine. L'intermezzo, Bibliothèque miniature ! De gust acest domn Payot. Elegantă editură ! Hm ! L-aș sărula ! Ei, ascultă : Paris. Boulevard St. Germain, 106, te-aș săruta.

— Ai uitat ! Tous droits réservés ! Nu scrie dedesupt așa ?

— Da, da ! Bun sosit Anișoara !

— O ! ho ! de când mă uit din prag la tine.

Se sărutară 'nbrățișate pe un obraz, în gură, pe obrazul celălalt.

— Și, spune.

— Spune tu.

— Ce ?

— Nici eu n'am nimic !

— Nu ! Mor de plictiseală !

— Ce-i asta ? Așa de grabă ? De ce ?

— Nu știu de ce ? Nu pot explicà, constat...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Poate e prea întuneric. S'aprindem...

In mijlocul tavanului lumina electrică sbucni într'un bec de forma unui strugure mare, cu bobiţi de poamă coarnă.

— Tu glumeşti, Anişoara. Ce bine! Eu nu.

— Spune-mi, Ana!

— Ce, Anişoara?

Tăcură.

Cu'n gest de oboseală lascivă, Ioana îşi trecu mâna albă prin părul volburat şi răsvrătit. Degetele lungi, subţiri, armonioase şi dulci ca un vers de Musset, rătăciră răschirate prin poema de aur topit a firelor vagabonde. Se plecă nainte, şi cu un gest obişnuit îşi sprijini bărbia mică, fragedă rotund palmă şi cotul care se profila ascuţit pe genunchiul fin şi elegant, precis ghicit prin matasa sombru *bleumarenă* a rochiei al cărei larg decoltaj, lăsă să se vadă linia perfectă a umărului divin.

— Ce să-ţi spun? Viaţa n'are fragezimea nouă mereu şi bolnavă totdeauna a visului, a visurilor noastre de fecioară. Are neprevăzutul! Şi atât!

— Te rog, lasă disertaţiile acestea: au ceva din mireasma academiilor de foburg. Ceva mai concret.

— Vrei să-ţi spun că Andrei al meu e plictisitor şi simplu şi că eu îl credeam variat, *amuzant* şi complex? Poate aşa sunt bărbaţii şi eu cer ce nu poate avea, bărbatului meu. Nu interesează asta. Pe mine mă subjugă, plictisul meu, aştept ceva nou, care nu mai vine, aştept şi se face sară şi se face dimineaţă şi iar e sară şi dimineaţă mereu şi eu aştept în van, aştept şi nu mai vine ce eu însumi nu ştiu c'ar trebui să vină de şi-l aştept mereu.

— Ei bine, draga mea. Asta-i eterna tragedie a sufletului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nostru. Cei mulți sunt nefericiți pentru că 's boi. Grosolănia simțurilor nu le permite să perceapă nimic dincolo de lumea celor ce se văd, se aud, se pipăe. Noi, ceștilalți, câțiva, nevrozații numai putem percepe cu simțurile nimic, pentrucă ni le-am obosit percepând mereu tot chaosul de senzații pe care sufletul ni-l soarbe din lumi înalte și rafinate, pe care li-am zidit cu 'nchipuirea. Și ca o navă care ar călători pe o mare fără țărmuri spre un pământ promis, care nu este, sufletul nostru caută, așteaptă, pribegește extenuat mereu.

Viața lumii este o luptă veșnică contra mizeriei și prostiei care sunt universale și nebiruite. Noi câțiva luptăm cu plictiseala.

— Brr! Te-ai rătăcit prin academiile mele. Vorbe, vorbe! Viața tace și trece. Lumea suntem noi... femeile și bărbații.

— O! protestez. Și noi fetele!

— Voi fetele! Nu existați, până nu deveniți femei Voi trăiți viața în vis... cu bărbații lui imaginari. Și bărbații pe cari vi-i dă viața sunt poetici ca o zi de bâlciu la noi în târgul vitelor de *Sân-Petru* și prozaici ca o țigae cu ardei umpluți. A! eu îți vorbesc și tu te te uiți aiure... Ce vezi acolo?

— Privesc tabloul acela. Ascultam. Frumos. De unde-l-ai? Ce vrea să spună femeia aceia care stă pe pământ, cu genunchiul între mânile superbe, și care cu capul plecat ușor pe spate, ascultă mereu, cu ochii care caută departe ceva ce nu se vede, cu gura care zâmbește trist între buzele vag întredeschise, cu părul răscolit pe tâmpla stângă ca o aripă pe care a destrămat-o sborul, cu umeri aproape goi care se desfac înainte ca pentru a primi adierea sborului nevăzut, ascultă, ascultă cu întreaga-i ființă.

— Da! Ai ghicit. Chants lointains. Autorul, un oarecare Boyé, îmi este necunoscut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O! cât mi-s de dragi, autorii necunoscuți! De la ei mai poți aștepta surprize.

— O, da! scriitorii consacrați îs ca o alee de trandafiri catalogați într'un parc imperial.

— Ceștilalți sunt ca o floare necunuscută pe care o găsești neașteptat într'un câmp nesfârșit, vara, ori printr'un codru nestrăbătut.

— Și te podidesc lacrimi și săruți, cutremurată, floarea necunoscută.

— ...pe care o arunci dar n'o uiți niciodată.

— ...Coniță, niște dudui și-un domn,

— Să poftească, Safo. Deschide și-i condu...

— A! Domnule Curpănaru, salutul nostru.

— Te salut, doamnă, pe dumneata și, noi care ne-am prăjit aici pe ulițele urbii, salutăm în dumneata și marea care seamănă atât de mult cu părerile noastre de rău, cu amintirile, cu visul, cu nădejdile noastre, cu vecia și cu sufletul omenesc.

— Ce impresionante vorbe-ai spus domnule Curpănaru!

— Vorbe ca toate vorbele, doamnă!

— Dacă spui dumneata!

Potrivindu-și ochelarii Vleja, se ploconi, prezentând, pretențios, o femee naltă care avea în statură, în ochi, în expresia feței și a trupului ceva străin și straniu.

— Permiteți să vă prezint pe Domnișoara Mitana Brinskaia, doctor dela Charcow. Și, cele trei grații: Marga, Hermiona și Nectara.

— O! e plăcut aici la dumneavoastră, Doamnă. E plăcut, drăgălaș. Îți cere să rămâi.

— Da?. Sunt măgulită, Domnișoară. Dar nu găsesc.

— Vă spun eu. Aici e lux. Și mie nu-mi place luxul fără

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eleganță și eleganța fără rafinament. Și dacă vă spun că mă simt aice bine, alintată par'că de suave adieri care mă încântă, credeți, vă rog.

— O vezi? Privește la Mitana. E nostimă nu-i așa? Mai bine decât toate.

In colțul opus Vleja întrebă pe Curpănaru, care privise pân' atunci o Veneră de Milo urcată pe un soclu gingaș de marmor' arămie.

— Da. Găsesc.

Și după ce colindă fugar priviri distrate pe lângă toț ceilalți care se grupaseră câte doi câte trei, ici și colo la 'n tâmplare, schimbând vorbe plictisite, Curpănaru poposi îndelung lângă divanul care adunase 'n preajmă-i rochiile fâlfâitoare (divanul semăna cu un harem persan mutat în occident).

— Intr'adevăr este interesantă domnișoara Brinskaia.

— Prea puțin! Ce vra să zică asta: interesantă! Poate fi interesantă o iapă de curse, o carte de sociologie ori o partidă de șah. Mitana, *mon cher*, e seducătoare. Privește-o. Te cheamă, te atrage, te absoarbe, te fură, te subjugă, te vrăjește și te 'nlănțuește fără 'npotrivire. Privește-o, pe Mitana.

Sta 'n picioare în fața divanului întoarsă spre fereastră. Picioarele subțiri jos, subtil și elegant arcuite, porneau dela glesnele delicate în linii superb arcuite și se pierdeau sub mătasa neagră a rochiei largi când deviau ca să contureze pulpa sbucnitoare și'n desarmonie bruscă cu piciorul de jos pe care-l cuprindeai cu mâna și căruia-i puteai face din trei sărutări centură. Linia șoldului care se destindea nesimțit, și sânii cari țâșneau provocatori și par'că rebeli, și umerii cari păreau niște șolduri în miniatură, și gâtul maestos, și toate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

liniile care se prelungeau dispărând armonios unele în altele, voiau par'că să proclame o capodoperă a pământului.

— Da, poate. Dacă spui tu, Emil, expert de linii şi contururi.

Şi tăcură.

Tocmai intră căpitanul Breabăn.

Convorbirea din jurul Mitanei cuceri salonul.

— Deacasă mai ştii ceva, Domnişoară doctor Brinskaia:

— Ce mai pot şti, căpitane? Acolo e un chaos pân' la care nu putem arunca punţi.

— Sunteţi, o naufragiată Domnişoară Brinskaia.

— Ai spus bine, căpitane (căpitanul i se oprise dinainte şi i scotocea în sân cu ochii, îi desfăcea par'că, lacom, rochia în jos cu priviri libidinoase. Potrivit de nalt şi destul de grosuţ, cu nişte mustăţi groase sumese fără sfârcuri, brusc, în sus şi cu mânile în şolduri, părea o oală mare cu două torţi sprijinită pe o crăcană răschirată).

— O naufragiată pe uscat.

— Ca un peşte pe asfalt.

— Da, da, e bine spus.

— Dumneavoastră râdeţi, dar situaţia e serioasă. Rusia este o femee uriaşă care se sbate de câţiva ani în durerile facerii... Ce e o revoluţie? Durere, sânge, şi o viaţă nouă. Ce e o facere: durere, sânge şi o viaţă nouă.

— Dar dacă sucombă femea d-tale, d-şoară doctor Mitana.

— E prea mare domnul meu. Din pântecu-i imens poţi eşi mai multe perechi de gemeni, deodată?

— Iar râdeţi? De ce râdeţi?

— De Rusia d-tale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mai bine râdeţi de... raclajele ce le fac d-şoarelor voastre pe care le învăţ tot eu cum să-şi simuleze virginitatea când se mărită, după ce au avut nevoe de intervenţia mea chirurgicală de câteva ori pe an.

— Aţi învăţat în 5 ani de când trăiţi la noi nu numai limba ţării foarte bine, dar şi moravurile noastre.

— Moravurile d-voastră! Societatea voastră n'are nici un fel de moravuri.

— Ne insulţi, dudue.

— Un om nu se poate insulta decât el singur, pe dânsul. Murdăria lumii întregi nu mă poate atinge dacă sunt curată, cum nu mă poate spăla tot răsfăţul şi consideraţia sa, dacă sunt murdară.

— Admirabil, doctore Mitana, admirabil. Cuminte vorbe am auzit dela d-ta, azi îţi mulţumesc.

Mircea Curpănaru-i oferi mâna şi i-o strânse cordial.

— Bravo, Mircea! Pactezi cu inamicul!

— Glumeşti, căpitane!

— Nu vezi că ne batjocoreşte ţara! Dacă nu-ţi place, dudue de ce te oploşişi aici, la noi, în ţara asta fără de moravuri?

— E! domnul meu! Eu sunt un fir de paiu rătăcit în priporul vijeliilor. Nu poate un om batjocori o ţară.

I-ntoarse spatele reverenţios şi se aruncă pe divan între Hermiona şi Anişoara, cărora începu să le vorbească leneş, rar, şi domol ca la gura sobei. Prinse pe după mijloc pe Anişoara, întinse mâna cealaltă în poala Hermionei şi cu capul plecat pe un umăr vorbea parcă sieşi. Celelalte se apropiară ascultând.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe canapea, lângă soba de teracotă albă, celalt grup flecărea coperit şi cordial.

— De ce n-ai fost asară la teatru?

— Să vezi nobleţa nouă a celor mai proaspeţi aristocraţi?

— Milionarii noştri!

— Se'nmulţesc mereu, mereu.

— Să-l fi văzut pe Şoil casapul, în lojă. Roş, roş la faţă şi bărdăhănos şi asudat. Işi spânzurase mânile păroase cu degetele butuc, pe bălustradă. In fiecare deget două-trei inele bătute în pietre scumpe. Toate la un loc: un căuş. Intr'un rând, în pauză, adormise. Buza de jos i se lăsase, bleagă. Am râs!

— Ştiţi spunea la cafenea asară, Udrea mi se pare, că directorul Bădrescu a făcut parale 'n sesiunea asta: cică vre-o 40 mii lei.

— Pi-i! In ce hal a mai ajuns şi şcoala, frate!

— Să vinzi ştiinţa?

— Diploma băete, nu ştiinţa!

— Câte cinci mii de căciulă pentru cei căzuţi, ca să-şi ia bacalaureatul. Unii şi mai mult. După om.

— Ia taci! Nu mai spune.

— Zău, aşa!

— La banchetul pe cari i l-au dat absolvenţii, proslăvia virtuţile civice.

— Pi-i! Putrezim!

— Nu mai are ce...

— Pi-i-i. Mare comedie! Nu ştii cui mai întinzi mâna. De acuma o să port mânuşi şi o să trec pe stradă cu mânile vârâte adânc în buzunar. Acasă, la tribunal şi câteodată la *cinema*.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vă place *ecranul*, întrebă Hermiona surâzând ironic și vag.

— Da. Rar. Nu la premieră. Atunci te-asfixiază toate mutrele care te indispun cu aere imbecile de nerozi pretenționși.

— O! da la premieră vine lumea bună.

— Chiar la filme proaste.

— Dar, d-ta ce cauți la ele?

— Eu nu mă duc pentru *filme*.

— Ca să flirtezi?

— De loc. Pentru priveliști din țări necunoscute pe care, altfel n'o să le văd niciodată. Și pentru Pina Menicheli, pentru... Asta Nielsen, și pentru Francesca.

— Hesperia...

— O! nimic asemănător cu'n zâmbet sfâșietor când plânge fără lacrimi. Pina Menicheli. Ori priviri vagi și triste pierdute în zare: ochii Francescăi.

— Tăceți... Și ecranul e al nostru. Niciuna dintre artistele pe care le pomeniți nu e ca Napierchowska. Eu o cunosc personal, domnii mei. Dacă mori fără să fi văzut ochii Napierchowskăi n'ai văzut nimic. Privirile ei dacă se împleticesc pe ramuri goale, înfloresc, și dacă poposesc pe ramuri înflorite, florile pălesc și cad. Ochii ei clădesc paradise în pustiuri și pustiesc ca vijelia de foc. Poate pe dânsa a văzut-o Pierre Benoit, de a putut scrie, undeva, în Atlantida, evocând pe Antineea:

...„Dès que vous l'aurez vue, vous ne vous souviendrez plus de rien."

— Și d-ta sameni atât de mult cu Napierchowscka, Mitana.

Dar Mitana numai auzia. Se depărtase într'o reverie calmă care-i cobora pe ochii și pe frunte, penumbre seducătoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

—...la uitați-vă la Mitana, strașnică femee. D mai mult în ochii îți vine ameteală.

— Are 'n ochi, o forță magnetică grozavă. Ca un demon. Ca o vrăjitoare.

— Da, ochii ei te absorb ca două guri de canale infime prin care, cu o repeziciune fantastică, s'ar buluci să treacă spre chaos, toată lumina universală sorbită de universalul întuneric.

— Nu pricep.

— Nici eu,

— Nu tot ce nu pricepeți voi. nu este.

— In glas are melancolii nocturne de pustă nesfârșită.

— Strașnică femee, domnule!

— Intr'adevăr căpitane

— Știți, se spune că'n dragoste cunoaște practice originale, rafinate, savante și complexe.

— O fi vre-o răsputin-ă.

— Ce vorbești de Răsputin acolo? Il batjocoriți de sigur.

— Dar cum ai auzit, doctore Mitana?

— Eu sunt aici și pretutindeni. Timpanul meu percepe orice ecou din univers.

Vleja vorbi și mai potolit.

— Cică face și saphism.

— Cum vine asta?

— Dragoste între femei.

— Ia taci.

— Și cu cine?

— Ați crede?

— Cu... Anișoara Butucelea.

— Nu mai spune!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Este o insultă grosolană. Un cancan de mahala, oribil

— Chiar la ea acasă. Te poți convinge singur.

— Taci din gură. Nici nu vreau s'aud.

— Iar vă sfădiți!? Tot Rasputin? N'aveți dreptate. Rusia a avut două genii: unul închipuit: Ana Karénin; o cerească floare bolnavă de dorul viselor de pe pământ, răsărită din sufletul uriaș al lui *Tolstoi* și unul real: Rasputin, un geniu mistic.

— Un geniu rău, un bivol idealizat, Mitana. Un Dumnezeu căzut în infern și care nu-l mai poate părăsi.

— Fraze! Câte femei din lume pe care el le-ar vrea, nu i s'ar da bolnave 'n voe iubirii lui nesfârșite. Luați seama, vorbesc de elita femenină a civilizației noastre.

— Numai atâta are Rusia, Mitana?

— Ba nu, Anișoară. Am auzit într'o sară de toamnă la Moscova cântând pe tenorul Sergiu Waldemar Pustanianski. Ce-ți pot spune? Sufletul miilor de spectatori se înecase în cântul lui! Par'că toate suferințele lumii găsiseră alint în glasul lui și toate bucuriile umanității tresăltau într'un imn gigant către creator. Aci sbucneà parcă o surdină de viori chinuite, aci par'că o procesiune de flaute cânta simfonii noi și vesele pentru un cântec trist, în glasul lui. Câte odată par'că treceà vântul prin ierburile stepei în Septembrie și alte ori erau chiuituri de vijelie care frământă arborii unui codru gol, care așteaptă iarna. Erau gemete de fiară și scâncete de copil. Toată simfonia lumii, variată și eternă cu infinitul ei de nuanțe în glasul acela dumnezeesc.

— O! M'ai îmbolnăvit! Aș vrea să văd cum gângurește, când își alintă amanta.. Ceva sfâșietor de dulce.

— U! Te-ai prostit, Anișoara.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe trepiede de onix, în amfore japoneze, crisanteme albe își plecau corole grele par'că de câte nu înțelegeau.

Păreau niște constelații rătăcite de sori stânși, a căror ultime raze, retezate scurt de frig și întuneric, înghețaseră în clipa când se desprinseseră, cele din urmă, din soarele mai și mort.

— Voi râdeți de tot ce nu înțelegeți. Și sunteți mândri de prostia voastră. Știu, este egal repartizată prostia pe glob. Unii însă sunt pudici: își coperă prostia tăcând.

— Uiți, Domnișoară Bulucelea. Cu cât cineva e mai prost cu atât face mai senin și mai grav pe teribilul.

— Da, da, cunosc Domnule Curpănaru speța asta de chibiți care vorbesc mereu, pentru'că au creerul în cerul gurii, ori în gât. Vorbesc mereu! Uite, Vleja bunăoară!

— A! *merci de compliment*, dudue. Dar ce sunt eu de vină dacă Mitana te-a înamorat de cântărețul rus!

— Ești prost, Emil. Eu vreau, uite... Aș vrea, cum să spun?

— Ce-ai vrea Anișoara?

— Nici eu nu știu ce-aș vrea.

— Cum vine asta?

— Da! Aș vrea să iubesc.

— Pe cine?

— Dar nu pot iubi un pământean.

— ?!

— Și — aș vrea să pot să construesc dragostei mele, un castel fantast și singuratec din mresme albe de crini fierbinți și din aripi albastre de fluturi.

— !?

— Ca să nu mă plictisesc și ca să nu-mi gâtue dragostea urâtul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Și ești sigură că așa ai putea.

— Taci! Nu întreba! Eu nu știu. Nu sunt sigură de nimic. Doar de visurile mele, câteodată. Cine poate oare spune?! Domnule Curpănaru! Mitana! Mitana!

— Dudue, să vă spun ceva.

— Spune, Safto. Hai!

— Aici, așa, către toți?

— Ei, spune, nu mă plictisi.

— Un birjar a adus răspuns că domnul nu vine astăsară la masă.

— Atât?

— Atât!

— De ce s'a mai deranjat?!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„...Să amestece muzică în gândurile noastre şi să ne întristeze cu îndoeli cereşti..."

Emerson, *To Rhea*

Sună.

Aşteptă întors cu spatele spre uşa înaltă, privind, treaptă de treaptă, scările potopite de soare. Iar sună.

Şi gândi:

— De vreme, dorm.

Şi-aduse-aminte apoi că era numai trei jumătate când plecase dela tribunal.

Se'ntrebă, ducând mâna la cravată şi ochii spre funda pantofilor de lac.

— Dar ce caut oare?

Şi-i venia să se'ntoarcă, deşi, hotărâri când limpezi, când confuze, îl aduseră la pragul Anişoarei.

Şi-ar fi plecat bun bucuros, dacă nu i-ar fi fost teamă, că pe sub vre-un colţ de transparent, l-au zărit ochii ei umbriţi de'nserările somnului, şi dacă nu s'ar fi simţit cuprins de pe acuma de o nebănuită întristare.

Cheia scrâşni uşor de două ori.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Inima-i bătu ca unui... adolescent.

— I-acasă duduia Anişoara?

— Acasă... doarme... boerii au plecat la ţară şi cuconaşii. I-aici, *rusca*, numai... duduia doarme. Poftim în salon ori în grădină. Eu n-o pot scula că-i cu *rusca* Poftim şi aşteptaţi, vă rog.

Mircea Curpănaru păşi spre grădină cu capu'n jos.

Trecu pe sub bolta de lăuruscă umbroasă cu frunze bolnave care se clătinau legănate de o boare de vânt, roş-ruginii, mat şi aprinse par-că străjuiau capătul unui drum care duce la un templu, din care zeii au plecat de mult şi focul stins, şi aurul întunecat şi trist al frunzelor păreau un ecou fărămat al divinelor glorii defuncte.

Grădina părea o cathedrală pe sub cupolele căreia lunecau contopite lumini şi umbre şi toate mirodeniile pe care le exală pământul din flori, din frunze şi din erburi.

Mircea stătu sub umbra nucului uriaş, de lângă intrare.

Sorbi profund parfumul amar al frunzelor verzi-sumbre.

I se păru că vârtejul acesta de miresme tari şi austere, are ceva din gustul exotic şi sălbatec al voluptăţilor primitive.

Privi în sus prin volbura ramurilor cucerite de nisipiştea frunzelor late şi greoae.

Mari, trunchioase, lucii şi vânjoase, crăcile de mai jos se'ntindeau până departe, drept, şi-apoi se plecau spre pământ par-că binecuvântându-l pentru toate efluviile de hrană şi răcoare pe care-le primesc dela dânsul mereu; cele mai de sus, năzuind spre senin mereu, dădeau nucului înfăţişarea unui gând minuscul al scoarţei care vrea să spună cerului că-şi aduce-aminte de vremea când ţărna şi azurul aveau aceiaşi culoare pentru că erau la o laltă.

Intr'un luminiş, mai încolo descins, cu capul gol, rândaşul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cosia liniştit, fără grabă şi fără obosială. Par-că era răsărit din pământ şi'ndeplinea un rit poruncit şi condus simetric de forţe obscure, care prin tălpi i se nălţau în trup şi'n braţele-i bronzate şi aspre.

Mircea-şi murmură sceptic:

— Iată ce-ar trebui să sape în marmoră sculptorii noştri. Dacă marmora e prea scumpă, în bronz, în piatră ori în argilă. El este singura imagine reprezentativă a pământului nostru. Şi nu l-am văzut în nici o expoziţie.

Şi păşi către dânsul, gândind să gonească ideia care i se fixase 'n creer: n'o fi adevărat? ce fac oare Mitana şi Anişoara.

El cosia înainte, privind erburile care cădeau.

Profilul regulat, armonios fără eleganţă şi fără fineţă, aspru şi dur se smulgea din văzduhul limpede, brusc.

Par'că se gândeà la ceva, par'că nu se gândeà la nimic, atât de adânc depărtate ierau gândurile că nu-i crestau pe faţă, nici o cută.

— Ce faci, bade?

— Ce-am apucat dela alţii? Fiecare după *feleşagul* lui. Aista ni-i *adietiu*.

— De unde eşti *'mneta?*

— Din lumea asta a lui Dumnezeu. Fiecare dela *locu* lui.

S'opri.

Infipse coasa cu coada în pământ. (aşa erà înfiorătoare: lucea, cu vârful străpungând văzduhul, încremenită par'că într'o mână nevăzut îngropată'n pământ, stà gata par'că să pornească la cosit arborii, casele, oamenii, tot ce va cuprinde în braţele-i strălucitoare).

— Dar lumea-i mare. Din care parte a lumii?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De ce mă *ischiteşti*, boerule? Is şi eu de pe meleagurile noastre.

— Bine. Aş vrea să ştiu din care parte a ţării. Acuma România i mare. De ce nu vrei să spui?

Omul tuşi. Se plecă într'o parte, jos. Luă un pac de tutun. Rupse o foae de hârtie şi 'nvârtì o ţigară, răsucindu-şi trupul pe care par'că îl strângea bârneţele ismenelor.

— Mare, mare, da ce am eu dac'ăi mare România? Eu tot aşa's. Nu-s mai mare. Boerii îs mai mari. Da eu tot acela-s. Ce vrei, prostimea?

— Nu-i aşa, creştine. Crescând ţara, crescuşi fără să simţi şi dumneata.

Omul se pipăi ca să cerce par'că.

Şi prinse a scăpăra din amnar ca să-şi aprindă iasca.

— Ştii dumneta câtă ţara-i până la Hotin, până departe la Crişuri.

— O, hi, boerule, o hi, da-i pe alte lumi acolo. Nu-i a nostru. Ce să caut eu în aşa depărtări?

Şi-aruncă de jur împrejur priviri fără orizonturi depărtate.

— Bine, domnule, dar dumneta nu-ţi dai sama pe ce lume trăeşti? Eşti străin de tot ce te'nconjoară? Nu iei parte cu sufletul la nici una din bucuriile şi suferinţele poporului dumitale.

— Fiecare cu partea lui. Eu nu-mi irosesc vlaga pe irezuri. Trăesc cum au trăit bătrânii. Şi când oiu muri altă lume o să vie. Ş'aşa la rând, mereu. Ţara-i mare pentru stat? Ce am eu cu ţara? Împlinesc în primăvară, anul la boeri şi mă duc în Varniţa acasă. Aud că s'o da şi pe la noi pământ, ca'n vremea Cuzăi-Vodă.

Mircea şi aruncase panamaua'n iarbă şi mergea încetişor

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932
BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII DIN CLUJ

trei paşi înainte şi trei înapoi. Tăcu îndelung privind nisipul depe alee.

Omul scuipa din când în când, sgomotos, în palme şi coasa hârşia strident şi ritmic.

— Dumneata ai auzit de Eminescu, de Grigorescu?

— Ha?! Ba *io*.

— Da'n războiu ai fost?

— Fost. La Mărăşăşti. Da nu ne spunea domnul sublocotenent de cât de Ştefan Vodă, de Mihai Viteazul şi de alţii pe care văd că i-am uitat.

— A! Mircea Curpănaru! Salutul meu?

— Doamnă! Mă închin! Ce face domnul Alban?

— E la pod. Lucrează. Închipuiţi pe căldurile astea. Dar dumneata, ce faci? Discutai cu Gavrilă ceva interesant?

— A! Nu! de trecere de vreme. O anchetă simplă şi sumară.

— Un quoloquiu rustic, Mircea, nu-i aşa?

— Oricum o convorbire tristă, Doamnă!

— O! Eşti grav ca totdeauna. Grav şi calm şi sombru ca o genune. Mi-e frică de prăpăstii şi totuşi mă atrag. De câteori călătoresc prin munţi mă opresc pe culmi şi privesc ehăurile care-şi desfac golul sub picioarele mele. Privesc abisul. Simt că ameţesc de groază şi plăcere. Vreau să m'arunc în fund dar fug, bicuită par'că de fulgere care mă cuprind în braţe şi care m'atrag, mă ard şi pe care zadarnic le resping.

— Interesant. Iluzii fiziologice, Doamnă! Corpul nostru cu temperatură constantă şi normală 37°, cunoaşte arderi de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mii de grade, pe care noi nici nu le bănuim. Ați citit studiile lui Freud ?

— Râzi, Mircea ?

— O ! nu ! Citeam într'o carte de știință, Doamnă. Un om serios...

— Da, poate. O excepție. Oamenii de știință totdeauna sunt neserioși. Își îngroapă o viață întreagă pentru ca să facă doar un pas, specialitatea lor. Un pas *insignifiant*. Mai târziu cine-și va mai aduce aminte de ei ?

— Da ! Opera unui învățat e o cărămidă infimă. O într'o cărămidă imaginară. Evoluția construește. Cărămida se va așeza la locu-i în zid. Viața va netezi temelia. Clădirea se va înălța uriașă, splendidă. Cine mai află cărămida în care te-ai îngropat. Lumea vede numai liniile palatului uriaș care se scaldă în soare. E trist, nu-i așa ?

— Tragic și totuși frumos că sprijini și tu cu umărul temeliile vieții. Uitam, *apropos* ? Anișoara nu-i acasă ?

— Doarme ! Nu te-a expediat și pe d-ta Safta, după mine ?

— A ! Nu ! Te-am văzut, intrând pe poartă. Și-am venit. Mi-era drag să schimbăm un cuvânt. Așteaptă. Mă duc tiptil la Anișoara.

Se depărtă pe aleia cea mare, pășind leneș prin lumini compacte și prin umbre zdrențuite de raze.

Purta o rochie închis-fumurie, care contura tulburător linia șoldurilor fine și care desvelia din când în când un umăr rotund și alb ca un măr mare domnesc curățit de coajă și aruncat și cufundat ușor în zăpadă alintată de claruri moi de lună.

In pantofii de lac negru se frângeau raze cari i se împleticiau parcă pe glesne și pe pulpe și pe marginea rochii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care fâlfâia ca aripile unui vis călător, întârziat la fereastra unei iubiri ce lâncezeşte în iatac.

Acum trecea pe sub brazi, pe cari lumina înserării îi cuprindea într'un paianjeniş de aur. Trunchiurile lor drepte şi înalte par-că erau nişte colonade de aramă dintr'un templu dărâmat.

Lângă ei nişte peri şi meri cu ramurile grele plecate spre pământ, copleşite de rod,

Par-că era un colţ din grădina Hesperidelor, şi Ioana Alban, părea un mit chemat de imaginaţia unui modern, pentru a mobila o poezie şi care acum se depărtează spre orizonturi de Eladă antică.

— Şi Ioana Alban e o capo-d-operă a pământului. Aş vrea s'o iubesc şi nu pot. Oare de ce? Totuşi aş vrea s'o simt cum mi se sbate în braţe.

— Vorbeşti, boerule, singur? Ce spuseşi?

— Irezuri, bade!

— Aş vrea să bag la *trebunal*, cucoane, un *procest*, pentru nişte clăcăşie.

* * *

Ioana găsi uşa descuiată. In salon, nimeni. Gol mărit par-că de tăcere, şi de muţenia, lucrurilor, fixă.

Gândi c-ar putea cineva să fure toată casa şi pe Anişoara.

— Aşa somn!

Uşor, nesimţit, se strecură pe covoarete moi, spre iatacul Anişoarei, ferind să nu izbească vr-un lucru în cale, prin întunericul pe care-l coborau pretutindeni ferestrele cu obloanele trase.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe drumul cunoscut de demult, la mijlocul coridorului lung, pe care alergaseră şi se jucaseră cu păpuşile şi cu mingea, de atâtea ori în anii care par-că n'au mai fost, — un dreptunghiu de lumină slabă, străpungea semiobscurul dominant.

Ii pluti, fugar, imaginea Anişoarei fragedă şi sglobie, cu funda prinsă 'n creştet, în părul negru, ca un fluture mare, alb, care vrea mereu să se nalţe şi nu poate să sboare.

Se 'nduioşă şi-şi simţi ochii umeziţi de o adiere fierbinte.

Vrù s'o cheme ca alte dăţi:

— Ani-şoară!.

..Cu rezonanţe de clopot în glas şi să bată din palme, dar i se părù c'aude nişte gemete năbuşite, nişte sâsâiri înfundate şi abrupte care semănau cu ale unui om care se frige, acolo'n iatacul cel vechiu, de unde venia o lumină slabă, vag viorie, prin uşa un sfert deschisă.

Patul era în faţa şifonierei, tot ca mai de mult.

Şi'n oglindă i se păru că se rostogoleşte o vedenie bolnavă din viziunea unui fumător de opium.

In oglindă două trupuri albe şi convulsionate se frângeau strângându-se în braţe.

O clipă Ioana nu se putù lămuri. Duse palma deschisă la ochi schiţând instinctiv un gest naiv de pudoare feciorelnică. Se simţi ameţită. Plutea un parfum obsedant; par'că treceau prin preajmă râuri de Cypre-Coty.

Şi trupurile care se'n colăceau, se strângeau, se destindeau sbătându-se p'arcă într'o agonie furibundă!

O clipă trupul de deasupra îşi ridică în aer, o clipă, capul brusc.

Şi Ioana, recunoscu prin lumina becului înfăşurată într'un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

voal stânjâniu, faţa Mitanei, cu liniile scingiute, cu ochii destrămaţi şi rătăciţi.

Şi-aruncă o clipă pe spate capul cu părul volburat, plecând adânc şoldurile cutremurate spre capul Anişoarei, spre gura ei care atrăgea, alinta, frigea, înebunind-o.

Apoi îşi coborâ din nou capul cu furie, cu turbare, sărutând coapsele albe şi fine ale trupului care se svârcolea de desopt; şi părul i se risipise pretutindeni, în tremurul capului care caută par'că un isvor necunoscut, ca să soarbă nebuneşte îmbătătorul elexir.

Ioana îşi simţi tâmplele şi fruntea cuprinse cu cercuri de fier.

Prin trup îi alergau fiori stranii.

Simţi că asudă.

Genunchii şi mânile îi tremurau.

Privea cu ochii întredeschişi, şi printre buzele pe cari şi le tortura, prin nările dilatate, absorbea, ca un potop de otravă, viciul fierbinte care plutea în templul acestui deavolesc Sabat; ameţitoarea luxură îi vărsă în vine gustul desfrânării.

In jurul mijlocului, cămaşa de zefir subţire a Mitanei, roşie, se strânsese ca un brâu, mototol.

Sânii, ca două cupe răsturnate, căiau par'că guri absente.

Un geamăt sfâşietor înlănţui cele două trupuri, cari erau acuma unul singur, cutreerat de sârmele de foc ale unei torturante voluptăţi caste şi perverse.

Şi Ioana se desprinse şi fugi.

Par-că tot trupul îi era un trunchiu încolăcit de şerpi fierbinţi care vor să moară de plăcere prelingându-şi în sus şi'n jos trup de trup, într'un vârtej de senzaţii îndurerător de dulci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce proaste! Şi Anişoara care-şi ultragiază fecioria.

Alerga.

Eşi afară.

Par-că ea înseşi luase parte la o înebunitoare orgie, într'o grotă alexandrină.

— Sunt în stare să mă dau primului venit.

Jos, avu o ezitare: să pornească pe stradă, ori să se întoarcă în grădină.

Coti la dreapta, ameţită.

— Mă voiu răcori puţin. Mircea, desigur, a plecat.

Porni în voia pasului pe-alei, cu sufletul absent, cu trupul amorţit.

Grădina vastă părea ea singură o lume.

Se trezi mergând în urma unui păun mare alb care-şi desfăcea mereu coada uriaşă: părea un panou de visuri uniforme.

Era departe acum.

Şi nimeni, nicăeri.

Doar pasările cerului şi frunze şi lumini şi umbre.

Se'ntinse lângă un umbrar năpădit de cicoare.

Cu mânile sub cap, privea înserarea.

Fără gânduri.

Sări, 'ntr-un cot simţind alături o respirare agitată.

Mircea înghenunchiase apropiat.

— Ţi-e rău, Doamnă?!

— A, nu!

— Ce-i cu Anişoara?

— E bolnavă. Şi sunt sfâşietor de tristă.

— De ce. Pentru asta?

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII DIN CLUJ

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mă simt ca o navă fără pânze, fără busolă şi fără catarg.

Inserarea cobora mereu, obsedantă, pătimaşă par-că şi caldă.

— Ioana ştii? de mult voiam să-ţi spun. Mi-e dor de tine. Te vreau.

Ea tăcu, întorcând capul în partea cealaltă şi'ntinzându-şi braţele în lături printre ierburile cari o gâdilau.

— Şi eu te iubeam fără să ştiu. Ia-mă, Mircea.

Şi atent, plecată cu urechea la svâcnirile trupului său, se dădu ca să vadă dacă va simţi tot chăul de senzaţii pe cari i-l dase voluptatea delirantă a celorlalte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„...Mes pleurs sont à moi..."
Louise Ackermann

În jurnalul său, Mircea Curpănaru, scrise câteva rânduri, noaptea târziu:

Am avut pe Ioana Alban.

Mi s'a dat fără să cer, fără să vreau.

Ca un fruct pe care-l găsești căzut de pe ram pe o cale lungă.

Muști din el, cu sete voluptoasă ca să nu-l lași să putrezească în drum, ca să nu vină să-l rontăe un porc și poate ca să cobori o adiere de răcoare în cuptoarele în care se fac scrum, pe jăratec, toate nonsensurile vieții, în sufletul tău.

Este o femee admirabilă.

Voluptatea ei m'a subjugat.

Dar nu vreau s'o mai am.

Pentru ce am făcut oare asta?

Sunt comun, deci stupid, ca toți oamenii ceilalți.

...Și râse, cu gura crispata într'un zâmbet amar, în vreme ce ochii plângeau lacrimi grele și sgrunțuroase ca niște enigme.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„...Noblețea noastră e în măsura pasiunii ce putem încerca..."

Iohn Ruskin

Cuma, de mult, erà noapte târziu.

Şi Mircea se plimba prin dormitor, cu sufletul pustiu.

Cercă să prindă ceva în noaptea deafară.

Undeva, departe, pe o culme, roşie, sângerie şi tristă, ca o femee părăsită de iubirea celui din urmă amant, luna, după o culme, apuneà.

Cătà să descifreze ceva în noaptea sufletului său.

Besnă.

Se'nvălurau mestecate neguri informe ca o lume chaostică în ajunul incert al creaţiei ce va să vie.

Nici o inscripţie dragă şi clară nu se desvelia întreagă şi evocatoare pe frontoanele templelor de odinioară.

Privi în jur.

Odaia tăcea ca un sicriu uriaş în cari viaţa îngropase atâtea taine.

Patul alb, gol, imens, aştepta şi cerea par'că, mustrător, un trup gol de femee.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Luă în mână, cu un zâmbet berbant, de pe consolă, jurnalul său cu scoarțe sculptate 'n plăci masive de aur.

Il deschise.

Pe pagina primă scrisese, cândv'a un titlu care i se părea acuma ridicul. Atunci voise să fie, probabil cinic.

Citi:

Odiseea unui Don Juan plictisit.

Și dedesupt:

Jurnal vesel, trist, glumeț și grav, cast și pervers, pentru fete de 17 ani și pentru babe care numără mătanii.

Filuì sutele de pagini — unele compacte altele cu câteva rânduri stinghere.

Clătină din cap, fugind cu ochii printre file, străine par'că toate.

Acolo, la 'nceput, ca un fel de rânduri tăiate pe frontispiciul unui templu zidit din iubiri defuncte, citì, zâmbind ironic gândurile acelea pe care le scrisese odinioară, și pe care el le credeà atunci gânduri quintesențe, gânduri simbol, gânduri enigmă, și sub care acuma vedea numai un gol nesfârșit, un gol uriaș.

Iată, sus, în colțul din stânga, *Shakespeare*, pus la bir: un rând din *Hamlet*:

„Slăbiciune, numele tău e femeel"

Și mai jos, ca o concluzie cinică, patru versuri din acelaș *Hamlet*, care-l captivà odinioară și pentru care simțea totuși un desgust neînfrânt:

„Indoește-te de lumina soarelui,
Indoește-te de lumina stelelor,
Intreabă-te dacă poate fi adevărul minciună,
Numai de iubirea mea nu te îndoi!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi-l cuprinse un râs nestăpânit, un hohot ca o vijelie năprasnică: *par'că trecea un uragan printr'un codru uscat*..

Şi apoi tăcù şi-l cuprinse un desgust întunecat şi trist.

Se gândì că totuşi e adevărat:

De câte ori iubim, e adevărat.

De câte ori, sufletul şi trupul topite laolaltă într'un vârtej de senzaţii care vrea, care cere, care are trupul ori sufletul adorat, de atâtea ori e adevărat.

Stătù 'ndelung cu priviri obosite în gol.

Şi când şi le coborâ, poposiră în colţul de jos al paginii pe două vorbe scrise majuscul:

„Carpe diem".

— Horaţiu! Horaţiu! Viaţa trece!

Fiecare zi ţi'ntinde cupele sale! Soarbe, profund, călător pururi însetat... Aş vrea să pricep numai, de ce de câte ori am iubit o femee, de câte ori i-am privit trupul gol, la îmbrăţişările din urmă, totdeauna am văzut imaginea scheletului hâd, impregnat, reliefat ameninţător pe trupul alb, superb, obosit de iubire. Ah! Şi nu pot să-mi smulg din minte convoiul acesta de schelete îngropat în covoul inimii şi'n filelele jurnalului meu.

Şi-l privi îndelung, jurnalul cu scoarţe de aur.

Şi clătină din cap ca la porţile unei cetăţi în care ai trăit odinioară şi din care n'au mai rămas de cât mormane de cenuşă, pe unde altădată înfloreau amintirile tale.

Şi nu-şi mai aducea de nimic aminte.

Murmură:

— Cum atâta mai rămâne din aventurile galante? Nici amintirea? Atâtea nopţi de iubire s'au distrămat în vânt? Trupul dumnezeesc şi fraged al atâtor femei perfecte cari i s'au sbătut în braţe! Hâ! Stupid! Stupid! Oroare!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe pagina primă, citi:

Mie însu-mi...

Vreau să fiu amantul tuturor femeilor pe care le-oiu dori...

Din mine, toată energia vitală a pământului așteaptă să isbucnească impetuoasă, ca lava unui vulcan, și seva tuturor bărbaților lumii, prin mine, femei, o veți aveà...

Pământul întreg, clocotind de viață, îmi este trupul și eu îi sunt sexul uriaș.

Veniți femei! Aceasta mi-i ofranda. Adolescente și de 40 de ani, veniți, desprindeți-vă din lâncezeală, veniți, să muriți de plăcere în brațele mele fierbinți:

Veniți! Vă văd ca pe o turmă nesfârșită de mioare albe sosind mereu din noapte...

Sunteți gata! Vă cunosc! Așteptați! Vă fac îndată să cunoașteți cerul, voi care pașteți numai pășunele pământului...

Ș'apoi plecați! Repede una după alta! Pământul geme ars de pasul atâtor femei în care clocotesc vulcani de voluptate năbușită... Veniți femei!

Îi veni să râdă.

Se privi în oglindă: — ce caraghios!

Masca sa tragică schița un zâmbet macabru și zâmbetul era, astfel, rânjet.

Cei câțiva peri albi în tâmplă păreau niște solii sinistre. Îi smulse.

Jurnalul rămase deschis undeva, par-că de o mână nevăzută.

Citi:

Însfârșit azi Nadia mi s'a dat... Sunt decepționat! Pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

atâta am visat câteva luni! Hotărât! Fetele nu ştiu să se deal Sunt stupide! (O! femeile cu experienţă, femeile care cunosc arta voluptăţii)! Un amănunt interesant: ce picioare fine, albe subţiri aveà! Şi ce nervoase! Şi cum le sbăteà!

Par'-că erau aripile unui fluture străpuns cu'n bold şi care se sbate ca să moară...

— Da! da! mi-aduc aminte. Fată deşteaptă, Nadia! Mi-aduc bine-aminte! Ce imputări când am părăsit-o! (ca orice fată care se respectă. Că i-am stricat logodna şi plângea. Taci, i-am spus; te-am scăpat de un tont. Imi vei fi recunoscătoare,

— Mi-ai luat fecioria, ingratule! — Nu ţi-am luat nimic; ţi-am dat; ţi-am deschis porţile vieţii, bucură-te, fată! Şi s'a bucurat. A trecut din braţe în braţe în alcovul conjugal.

Răsturnă apoi, clae-grămadă pagini peste pagini, zeci de pagini, fredonând în vreme ce arunca în aer, rotocoale de fum de ţigară, care se învolburau şi se risipeau ca nişte arabescuri efemere:

— E mult de atunci! e mult de atunci! A! Să vedem aici:

...In sfârşit, s-a terminat tragedia comică pe care mi-au servit-o Crobyla şi Mirtala... (nume din cărţi! Le-am cunoscut şi'ntr'un roman. Erau, mi se pare, sclave ori curtizane). Oricum a fost interesant... De notat clipa'n care Crobyla m'a aflat în patul în care mi se dăduse de atâtea ori, tocmai când o aveam a doua oră pe soră sa Mirtala. Şi erà tocmai când o nebunisem. Atinsesem culmea... Fete bune, amândouă. Nimeni n'a ştiut nimic! Crobyla s'a otrăvit. Când au dus-o la groapă eu eram la o nuntă. Mirtala s'a dus la mânăstire! Pii! Fete bune, dar proaste, amândouă!

Pii! Prostii! Eterna goană după acest scârbos şi divin

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și minuscul triunghiu negru (uneori equilateral), eterna goană a umanității, misterios și hypocrit voalată, după suprema țintă a tuturora, de nimeni cavaleresc mărturisită, dar de toți dorită cu înfrigurare! Păcat de viața noastră și de lumea asta. Voi găsi vreodată femeia pe care s'o iubesc mortal viața toată, care să mă iubească nebună și care totuși să nu mi se dee, chiar dacă mi-aș spintecà vinele, una câte una 'n fața ei?...

Caut fața morgană a vieții acesteea divină și obscenă!

Câinele zăpăi brusc și se repezi la poartă.

Mircea, care uitase că vremea trece, privi spre geamurile potopite de soare.

Era 9. Noaptea trecuse fără veste Și lumina becurilor pălise de mult înfrântă de lumina soarelui.

Gavrilă îi întinse pe geam o scrisoare:

— Duduia Anișoara așteaptă răspuns.

Giti, degajat și pliclisit:

'Mircea,

Plecăm la țară cu trăsura. Vină cu noi! Să vezi! E frumos! Se culege via! Ai prilej să vezi o căsnicie ideală. Unică... Și-un lac, uriaș și liniștit ca fruntea unui mort... Te roagă și 'Milana...

Uitam: număr de senzație: vei cunoaște pe 'Mașinca, o armeancă sau circaziană cu niște ochi care te îmbolnăvesc...

Te-așteptăm la 2. Vrem s'ajungem în Străoani, odată cu apusul soarelui. I-ați și aparatul. Vom luà clișee pitorești... Și n'aveà grijă de nimic. Ți-am comandat un pat de puf și-un feredeu de floare de sulfină cosită de curând...

Salve, tinere blazat,

Anioara

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se cufundă, tăcut din nou, în sine.

Şi tăcù.

I se păru că tace de o vecie.

Avù senzaţia că rătăceşte de milenii pe un drum gol care tae drept, un pustiu sur, populat cu milioane de fire de praf pe care le numără mereu, şi le priveşte plictisit doar o afla vre-o discordanţă în simetria lor de linii şi culori, perfectă şi seacă.

Ca să nu i se urască pribegind prin deşerl către oazele pe care le-a înghiţit nisipul înşelător, numără mereu mormanele firelor de praf.

Şi, ca şi cum moartea l'ar fi gonit cu în biciu de flacări, repezi filele scrise una după alta şi-apoi mereu, filele albe, până la cea din urmă, pe care scrise, înfrigurat, 2 versuri, aşa cum şi le-aduse aminte, din partea 2-a din Faust:

Da ist für mich nichts neues zu erfahren,
Das kenn 'ich schon seit hunderttansend Jahren.

Şi parcă Goethe-i trimisese gândul acesta îngenuchielor, de undeva din nopţile fără de cuprins pe care le simţia absorbindu-l.

Şi-i veni a râde oprindu-şi plânsul.

Şi ca să nu plângă începu să râdă în hohote clocotitoare par-că, hohote de râs în care s'amestecau triste]i desfrânate şi bucurii funerare.

Işi şterse ochii de lacrimi.

Şi n'ai fi putut alege din ele care sunt sfărmăturile sufletului sbuciumat de plâns zădarnic şi care miresmele râsului care a murit înăbuşit, aruncat în cavouri pecetluite cu lespezi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

coborâte din non-sens, din neant, din pustiul din suflet ori din pustiul de afară.

Și se trudia să se lămurească pe care din cele două deșerturi, să pornească la drum, sprijinindu-și pe un toiag de povești mincinoase, desolat, pribegia.

Prin deșertul din lăuntru, ori prin deșertul de afară.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...O 'nfăţişare în care se 'nbinau amintiri dulci şi tot atât de dulci promisiuni...

Wordsworth

in larguri se revărsa 'nserarea.

Drumul acuma urca spre apus.

Şi pe drum vinea la pas şiragul de trăsuri.

O pace fără sfârşit, cuceria, copleşitoare, firea obosită.

Inainte, pe cer, ca nişte bizare castele răsturnate, din care sbucneau fantasmagorii de flacări uriaşe, norii sorbiau, la com din soarele-apunând, măreţe şi gigante epopei de aur.

Sub orizonturile vaste, presimţiai goluri triste, pe care le lăsa ziua; căldura 'n agonie.

Pe lanuri, frunze moarte, răscolite de 'nfiorări uşoare, porneau fâşâind evocatare, ca nişte ecouri desprinse din faldurii amintirii, când asculţi cum curg prin suflet, pâraele trecutului, iarna la gura sobei, privind în foc, ori cu ochii pe geam furaţi de înserare.

Valea Siretului toată, ca un vast amfiteatru cu treptele şterse de vreme şi de umbre, coperindu-se cu văluri de neguri uşoare, se pregătia de culcare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Suluri firave de fum distrămat, grupuri, grupuri, ca niște stâlpi de marmoră rămaşi stingheri şi suspendaţi în aer dintr'o nevăzută cathedrală dărâmată, vestiau printre grămezile multicolore de pomi, sate risipite pretutindeni.

Arar, care cu ştiuleţi galbeni de popuşoiu, încrucişau şi dispăreau în urmă, pe drumuri, la dreapta ori la stânga.

Vite'n pas domol, treceau spre sate, privind blând nainte, undeva, departe, cu'n băetan în urmă, coperit de pulberea sură şi fină.

Din trăsura întâia care urcase pe dâmb, Anişoarea 'n picioare, întoarsă napoi strigă cu mânile pâlnie la gură:

— Hei, Pelerini! La stânga, colo 'ntre plopi se vede alb coperişul curţelor Drinei

Glasu-i răsună straniu si căzu par'că strident peste tăcerea 'ndelung'a tuturora.

Anişoara, se aşezase în trăsura largă între Hermona şi Nectara, trimiţând pelerinilor, cu mâna'n gol, o salutare.

Mircea vorbi Mitanei, undeva, în trăsura lor mai către urmă, cu glas rezonant de tristeţă şi înduioşare:

— Par'că venim dela începutul lumii, şi vom merge aşa pân'la sfârşitul ei. Ce bine!

— Da! Ni s'a coborât pe suflet o pace curată şi clară! Par'că mergem prin rai, pe un drum lin, care duce, fără flori şi fără parmuri, undeva, la Dumnezeu ce ne-aşteaptă în corturi de raze, ca să ne bucurăm în veac de fericirea din urmă.

— Da! Ce frumos spui, Mitana! M-ai robit cu'un mănunchiu de vorbe pe care, fără nici un fel de graţie mondenă, l-ai aşezat, impresionată, în amfora de aur a sufletului meu. Toi, ce trist este tot, Mitana! Ce trist. Aş vrea să mergem aşa pân'la capătul lumii, pân'la capătul vieţii, Mitana.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Poate-am culeri fericirea fără sforțare, copleșiți de acest parfum de tristeță, de suferință dulce în limpedea 'nserare.

— Ori, poate, cine știe. ne-am plictisi de lipsa asta de sforțare. Mă uit, de jurîmprejur, la locuri și la oameni. Aveți o țară frumoasă, minunată țară. La noi privirea se pierde'n nesfârșiri. Și cu ea, sufletul întreg. Pe drum de vis infinit. Pe noi ne ucide melancolia întinderilor vaste. Murim de nostalgia unei culmi! Mie'n pustă, mi-e frică de ceva neînțeles, chiar dac-aș fi într'un milion de oameni. Simt că vine de pretutindeni de pe marea aceia de țărnă cenușie, vine, mă copleșește, mă 'neacă, mă sugrumă, o neliniște spăimântătoare care mi se vâră în carne, ca un scorpion ce mi-ar străpunge trupul, prin toți porii, cu ace lungi, cu milioane de ace. Ah! Senzația morții care mă obsedează, mă tortură, mă bolnăvește: o port pe umeri ca pe un bulgăre uriaș și scârbos de lipitori băloase și reci! O, câte femei frumoase și tinere mor de urât la noi, în Ucraina.

Și rămase-așa cu sufletul distrămat în depărtare.

Pe frunte, pe ochi, pe obraji, coborâse umbre pe care le lăsau par'că aripile gândurilor ce sburau în preajmă-i nostalgice și vagi.

Și nici o desarmonie în îmbinarea liniilor și expresiei sale.

Numai gura zâmbia. Rămăsese zâmbind trist, imperceptibil. Zâmbetul se'ncrustase par'că în jurul buzelor, arcuite perfect. Era atât infinit în zâmbetul acela și atâtea zări de paradis pierdut.

Mircea o privia mereu înălțat, smuls din sine către regiunile superioare ale simțirii. Acum umbrele din ochii Mitanii se luminau: undeva, în sufletul ei porniseră șiroae de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lacrimi şi'n ochi nu se vedea de cât reflexul lor şi ochii ei par'că ràdeau, un râs de agonie, ochii ei uriaşi şi tainici şi straniі şi'nfiorători ca două nopţi de sfârşituri de lumi.

— Mitana, mă înspăimânţi, ca viziunea mormântului meu. Mi-e frică de dumneata, Mitana, numai de dumneata şi de moarte, Mitana. Pân'acum mi-era frică numai de moarte. Şi o goniam din minte mereu. Şi pe dumneata te gonesc din mine, Mitana dar nu te pot abate din albia cea mare a sufletului meu, cum nu poţi frânge şi'ntoarce şivoiul unei ape de munte înapoi. Vreau să ridic stăvilare. Şi apa se 'nalţă şi'n dosul lor aştept cu groază. Apa e sus. Acuş trece peste stavilarele care se clatină greu şi scrâşnesc. A! Bulucul formidabil de apă se răstoarnă peste mine cu tot digul uriaş de bolovani şi de bârne. Mă'nec, Mitana, mă'nec. Apele-au trecut şi eu călătoresc pe ele ca un fulg dintr'o aripă ruptă, Mitana.

— O! Nu e de loc banală declaraţia dumitale! Păcat, că n'a răsărit luna!

— Nu râde, Mitana. Nu râde! N'am spus că te iubesc, Mitana. Nu ştiu dacă de iubesc. Dar simt c'aş fi în stare să te urăsc până la a mă ucide pe mine. Nu pot să lumuresc ce-i în sufletul meu. Dar simt că dumneata mă ridici în sus, în sus. Par'că încerc o ascensiune cu'n avion de iuţeală necunoscută, spre zenit. Dumneata, Mitana eşti culmea siderală a sufletului meu. Simt c'aş muri dac-aş cădea, în cale, când ar fi rămas numai un pas până la ea, până la culmea siderală a sufletului meu.

— Ştii, dizertaţia asta... metafizică a devenit... nu ştiu cum aş spune... apă goală... Uite un tablou demn de... Ucraina.

Sub un cires, cu frunzele tăiate în flacări de aramă, doi drumeţi, atârnaseră ceaonul de o crăcană. Ardea un foc de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vreascuri. Mirosia a mămăligă. Imprejurul flăcărilor văzâiau fluturi mici şi gângănii de noapte.

Calea ducea printre mesteacăni şi plopi. Trecură pe sub bolta unei porţi de stejar şi la capătul celălalt al aleei, dincolo de umbrele care se statorniceau pe sub streşinele copacilor noptaţi, în cerdacul larg şi nalt, se vedeau în lumină amfitrionii, aşteptând, conjuraţi de copiii cari săreau, bucuroşi, de colo până colo.

Trăsurile opriră, una câte una, trase la scară.

Mitana sărise nainte şi-ajunsese odată cu Anişoara.

Mircea aşteptà, tăcut, în trăsură coperit de umbra *poclitului* pe jumătate ridicat.

— Te rog să nu fii mitocan. Să nu-mi faci figuri pe aici, că părăsesc orice tact, orice delicateţă şi va fi de pomină.

Treceau Doamna şi Domnul Alban şi Ioana vorbea enervat, gesticulând.

De undeva, din dosul curţii s'auziau viţei mugind şi venea mîros de lapte proaspăt muls.

Mircea tocmai se gândià la două vorbe din scrisoarea Anişoarei.

— Ai să vezi o căsnicie idială. Care să fie oare atributele unei astfel de căsnicii? Probabil soţii sunt doi moşnegi care trăesc rumegându-şi fiecare amintiri *ne*mărturisite.

Şi se simţi intrigat, furios, par'că aţâţat, ca o bestie căreia îi porţi pe sub nări, dincoace de gratii, carnea fragedă şi proaspătă a unei gazele, când îşi aminti vorbele — Anişoarei:

Drina are patru copii şi pare fată mare!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vă rog, Doamnă, care-s farmecile vieții la țară?

— Dar noi, nu le căutăm afară. Sunt aici în casă, în noi, și'n tot ce ne conjoară.

— Vlad mă iubește. Eu îmi ador copii. Sunt iconițele casei și când alerg prin grădină îi confund cu fluturi. Și mi-e dragă viața: n'am păreri de rău, nici aspirații prea mari.

— Bine, dar viața asta mediocră!

— O! nu! Viața mea nu este mediocră: fiecare își are măsură pentru viața sa, sufletul său. Eu aș puteà spune despre Dv. că vi-e viața mediocră. Așa o găsesc eu cu măsura sufletului meu, care pote este prea mică pentru dimensiunile sufletului dumitale.

— Dar nu-mi cunoașteți viața.

— Puțin, din câte mi-au spus fetele!

— Dar poate, nici ele nu mă cunosc.

— Poate.

— Așa am crezut eu. O femee tânără, frumoasă, cu gust care se'nchide la țară între animale, țărani.

— ...Cărți (eu citesc).

— ...Ca să-și primească quotidian porția sălcie de dragoste conjugală și ca să-și crească odraslele, iată o viață care nu mă tentează.

— Fiecare caută viața pe care i-o cere sufletul său. Și eu dau vieții mele un scop înalt crescându-mi copii și cinstindu-mi barbatul care, curat, cu devotament, mă iubește, după zece ani de căsnicie, cu dragoste crescândă. Trăesc intens o viață în miniatură. Și-mi ajunge. La urma urmei, care om sorbind din viața largă, multiplă, și întinsă a pământului, chiar dear veți un mileniu, în fiece țară, poate spune c'a trăit altfel de cât o viață în miniatură, față cu viața însăși, cu viața veșnică a tuturora.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...Uşa salonului larg şi umbrit de stolurile albe, coborîte, se isbi de perete violent.

Buluc năvăliră copii.

— V-aţi sculat? Aşa repede? Şi veniţi goi? Uite râde domnul.

In camaşe albe de pânză subţire s-aşezară tuspatru în jurul Drinei.

Costel, micuţ de tot, alb bucălat cu gropiţe la orice'n cheetură, i se urcă în poală. Şi, se freca amarnic, la ochi, cu capul plecat în piept. Rina-i s-aşezase, pe covor jos, la picioare. Vis şi Nicuşor stăteau cu mânile în poală pe canapea, deoparte şi de alta.

Şi tăceau.

Rina-i ciugulea, funda unui pantof gris.

— De ce n-aţi chemat pe Smaranda să vă îmbrace? M-aţi supărat. Am să mor.

— Nu vreau, se răsti Vis..

— Chiar dacă nu vrai, Vis, eu tot o să mor.

— Te înviu, eu şi gata.

— Dar dacă mori, când înviі, mamică?

— Nici odata, Nicuşor.

— Câtă-i, niciodată?

— O sută de zile?

— Mai mult..

— O mie de zile?

— Mai mult. Mult de tot!

— Cât „mult de tot". Spune mamică.

— Nu ştiu nici eu, puiule, nu ştiu.

— Noi nu vrem să mori, mămică.

— Atunci nu mai vreu nici eu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Noi plângem dacă mori.

— Și murim și noi.

— Noi nu murim. N'o spus mămica că nu mor copii mici? Se fac îngeri și le dă Dumnezeu jucării și flori.

— Mie nu'mi trebue nici florile nici jucăriile Lui. Vreau să trăesc cu tine, mamică.

— Și noi, și noi.

— Și eu vreau copii.

— Să nu mori niciodată. Ce facem noi fără mamica!?

Drina se ridicase cu ochii grei de lacrimi, înduioșată, cu Costel în brațe.

Mircea tăcând, privea îngândurat.

In sofragerie s'auziră pași.

Milana, Marga ș' Anișoara intrară.

— A! bun găsit!

— Ura!

— Ce faci Mircea? De ce stai închis aice? Par'c' aștepți ceva?

— Da! Ce-are face? Poate numai vi se pare, Și apoi chiar de ar fi așa viața este mereu o 'nfrigurată așteptare. Aștepți mereu. Indiferent unde, indiferent ce. Vreau să fiu mereu unde n'am fost și unde sunt mi se urăște. Uite acuma aș vrea să fiu pe un țărm de mare lin și dulce ca sânul unei femei obosite care doarme.

— Ba eu aș vrea să trăecc într'un roman de Turgheneff.

— Și eu. In *Fum*, de pildă. Ori în *Apele primăverii*.

— Ba 'n *Asia* ori *Într'un cuib de nobili*.

— Fiecare cu pofta inimii lui.

— N'ai văzut fata notarului? Voia să fie nu știu cine din *Jertfa* lui Rădulescu-Niger.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ştii, domnule Curpănaru, ne-am întâlnit prin sat cu Domnişoara Fiona Cârnu.

— De ce râzi? Aşa o chiamă.

— A citit şi pe „*Madame Bovary*".

— Ne-a vorbit de balul care a fost la şcoală, de ilustratele cari au proclamat-o regină.

— Ne-a promis o vizită la Crăciun:

— Are să vină pentru *Cinema* dac'o lăsa-o *tataia*.

— E nostimă, zău aşa!

— Cu panglica rozăn păr, cu tocuri nalte, cu buzele vopsite.

— Când ne-am despărţit ne-a dat *Bon Sar*.

— E! saraca! Visează şi ea altă viaţă.

— Cum vă spuneam, eu. Aşteaptă... cum aşteptăm cu toţii.

— Fiona e fată bună. O gâtue singurătatea.

Şi 'naltă, senină şi calmă, cu aspect de statue romană, Drina porni către uşă.

— Fetelor întreţineţi pe Domnul Curpănaru, mă duc să dau priminele copiilor.

— Merg şi eu şi Marga luă pe Rina 'n braţe.

— Şi eu, şi Mitana porni de mână cu Vis şi cu Nicuşor.

Mircea păşi grav şi rar, prin odaia liniştită şi largă.

— Asta numeşti D-ta căsnicie ideală?

Anişoara tăcu.

Mircea privea mereu o scoarţă mare 'n perete. Culorile fine şi vagi întruchipau parcă grădini cu arborii încâlciţi în nouri aburii de fum.

— Poate, Mircea, da! Să găseşti o femee cu suflet bogat. civilizat şi simplu şi curat, ce poate fi mai mult! Şi-un bărbat care preţueşte asta mai presus de toate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ești sigură că prețuește? Și chiar dacă e așa, ce senzații superioare poate da vieții unei femei, curate, civilizate etcetera, prețuirea unui bărbat mediocru, sau chiar a unui bărbat... ales.

— Ce-are face? Drina este pentru ea însăși așa. Are'n suflet isvoare curate și virgine pe care viața și oamenii nu i le pot tulbura. E o femee cinstită.

— Ești sigură? Aici la țară'n pustiu și Mesalina rămânea castă și pură.

— Te'nșeli S-au născut așa! Și Drina și Mesalina.

— O! nu! Oferă-i, tentant, rodiile păcatului și va cădea.

— Taci, Drina ar muri după aceia.

— Ei și. Ar muri regretând moartea nu viața. Cunosc eu remușcările delicioase.

— U! Ești un diavol, un monstru, un... un... un...

— Inamorat de D-ta, nebunește... da, da.

Anișoara se ridicase smuncit în picioare și gata să plece se oprise în mijlocul salonului.

— Stai, nu pleca. Te implor.

Și Mircea 'nghenuchiase'n drumul ei.

— Stai, numai sunt copil. De douăzeci de ani fac declarații de iubire grave ori frivole. De douăzeci de ani iubesc mereu și totuși n'am iubit nici o femeie cum te iubesc pe Dumneata, deși am iubit pe toate femeile pe cari li-am avut. Deasupra tuturora te iubesc pe D-ta. Ingenunchiu întâia oară lângă picioarele unei femei! Celelalte, ele mi-au îngenunchiat. Și eu, vezi D-ta, strivesc, disprețuind, femeia care iubind abdică de la mândria ei suverană care o face, aproape, superbă. Te iubesc, Anișoara, ca pe o zeitate care a răsturnat toate altarele vieții mele, ca să dea sufletului meu o religie nouă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe care n-o cunosc, dar pe care o aspir ca să mă înalț, purificat, prin ea.

Cu fața transfigurată, cu mânile împreunate ca pentru rugă, cu ochii privind-o și totuși rătăciți departe, Mircea, aiurul, repetă:

— Te iubesc, Anișoara!

— Ești sigur!?

— Da.

— Eu nu cred în nimic. Nu mă bizuiu pe nici o certitudine

— Nimic nu e sigur, afară de iubirea mea. Totul e fluctuant; iubirea mea e fixă, Anișoara. Te iubesc.

— Poate. Cred că te'n șeli. Iubirea nu se poate spune. Ori spui ce nu e și te'nșeli pe tine, ori spui ce nu se poate arăta și vorbește'n tine pasiunea care trece, nu iubirea care face pentru că nu poate vorbi, ca toate enigmele eterne. Ș-apoi chiar dacă e adevărat, eu nu te pot iubi pe D-ta, pentru că eu iubesc iubirea nu forma ei de lut: pasiunea, omul. Eu nu pot iubi lucrurile materiale; eu iubesc ce nu se vede, pentrucă numai contururile fluide ale existențelor imateriale nu mă jicnesc cu disonanțe de culori și de linii, numai ele mi-alintă sufletul și mi-l cufundă în armonii voluptoase care mi-apropie iubirile cerului.

Cu mânile lăsate dealungul trupului în jos, cu capul plecat ușor pe spate, Anișoara privia undeva, departe, ascultând par'că mereu, cu fața tremurată, cu trupul întreg, îndepărtate armonii supraterestre.

Și par'că aducându-și aminte că un om, totuși, așteaptă, îngenunchi lângă genunchii ei, îngână, încetișor, cu o mână ușor sprijinită în părul lui negru, cârlionțat:

— Iartă-mă! Eu sunt amanta unei chimere. Iubesc, și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

caut să desprind din nesfârșire glasul divin al cântărețului Sergiu Waldemar Pustanianschi... Nu te supăra. Iubesc glasul lui și vreau s-ascult în el toate simfoniile cerului și ale pământului. Nu l-am auzit niciodată. Mi l-a evocat, Mitana și-aș muri dacă nu l-aș auzi sau dacă n-aș auzi în el poveștile de armonie pe cari i le dărueşte sufletului meu.

— A! Bravo!... Ha! Ha! E drept că alaltăeri mie nu mi-ai jurat în genunchi dragostea ta! Ha, ha, ha.

Și Ioana Alban, coperind cu râsu-i forțat și dezordonat rana pe care spectacolul acesta neașteptat i-o căscase în suflet, s'aruncă pe canapeaua de pe care se sculase mai înainte Drina.

— Bravo Mircea. Știi? Îți stă bine așa în *Bel-Ami* românesc. Practici de mult meseria asta?

Și râdea și râdea potopitor de parcă voia s'arunce o plasă de mreje nevăzute în care să-și încurce picioarele care păşiau agitat și să și-l vadă pe Mircea, biruit și ridicul, iar la picioare.

Toți năvăliră în salon chemați de gălăgia acestei orgii de râs ne'nfrânat.

— Ce este?

— Ce este?

— Ce s'a întâmplat?

— Râde de mine, pentru că i-am spus că plecăm în Noembrie, Mitana, ca să auzim la Warșovia concertul lui Sergiu Waldemar Pustanianschi.

Și Anișoara, alergând, năvăli spre ușă și eși din odae.

Și peste toți fu, o clipă, liniște copleșitoare.

In prag ca de pe alte tărâmuri, prăfuit și bronzat de soare și de vânt, Vlad Tulbure se înclină adânc mosafirilor:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De ce tăceţi aşa ca într'o biserică plină când se cileşte Evanghelia ?

— Intr'adevăr, casa dumitale este o biserică, ii răspunse Anişoara, eşindu-i înainte. Il luă la braţ şi-l duse lângă Drina.

— Lasă-mă să stau şi eu aici. Lângă d-ta mă simt mai bună şi mai tare.

Şi nimeni n'auzi, când Ioana murmură lui Mircea printre dinţi, par-că muşcâudu-şi vorbele cu dinţi de sarcasm şi durere :

— O biserică, da, în care au intrat diavoli spurcaţi ! Prostule, alungă-i !

— Şi ce mai e pe la târg, d-le Curpănaru ? A fost cuconu Nicu, hai ? Iaca n'am putut veni. Nu că politica nu m'ar interesa, dar pentrucă politica noastră e... cum să-ţi spun ? Aşa-o regiune plină de friguri palustre şi fel de fel de miasme în stare endemică : o bucată de pământ putredă din delta marelui Gange. Ş'apoi pământul rodeşte şi vacile fată indiferent de politica voastră şi de cine o face.

— Ai dreptate, de aici de departe. Acolo, însă unde atâţia trăesc din politică, prin politică. pentru politică, a fost o adevărată diaree de entuziasm

Pentru prima oară judeţul nostru, oraşul nostru dă ţării un ministru. Pentru asta a fost eri mare sărbătoare la clubul partidului nostru, eminamente, democrat.

A ! a fost un bâlciu sentimental de toată nostimada. De Duminică dimineaţa treceau la gară cortegiu nesfârşit, partizanii. Să-i fi văzut !

— Vine cuconu Nicu, vine ministru !

Auziai pe orice trepăduş exclamând extaziat :

— Mare om !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da, de stat.

Cel mai mare și mai tare în urbea noastră. Și cel mai greu. Atâta carne! O masă enormă și informă! Omul care poate orice! Și-atâția bani! De când e ministru a făcut 150 milioane.

Spun șoptit, discret, partizanii de la noi din târg și amănunte pe cari le va schița istoria moravurilor noastre publice și cari în speță sunt perfect indiferente.

Deci vine: Cuconu Nicu sau:

150 milioane... franci.

150 kilograme... carne.

— Vine Conu Nicu..

Vine! Să trăiască! Să trăiască. Striga un țăran de la... Mărăști neofit democrat cu fața purpurie.

— Au trecut cu automobilul, cu trăsura și pe jos, au trecut mereu la gară pe sub geamurile mele:

Prefectul, primarul, polițaiul, foștii și viitorii deputați, șeful aprovizionării, șeful... regiei, șeful... șeful șefiei... etc...

Gravi ori zâmbitori și fiecare meditând poate la... grimaza pe cari-și vor impune-o feței dinaintea celor 150 de kilograme și la cât mai înalte demnități viitoare.

O rostogolire de zeruri cu rondul frumos arcuit... Ce mutre! Ce ifose! ce mers îndrăcit, ce poze de vitrină!

...In drumul dinspre gară ne mutăm la club...

S'a petrecut la club ceva interesant...

N'are face cu primirea dela gară, care,—aceiași totdeauna este extrem de banală și anostă...

Totuși cuconu Nicu este om... inteligent...

Ce-o fi gândind despre partizanii săi din urbea nastră când stă singur acasă și reflectează la toate câte trec?!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când se rostogolesc pe dinainte-i ca'ntr'un caleidescop fantastic, cu vorbele şi gesturile lor, iniţiale, cu toată făptura lor întreagă, unul câte unul. partizanii lui? Cred că n'a reflectat niciodată... căci s'ar fi lăsat de politică, şi de aceşti oameni. Ori, dispreţuind prostia omenească, şi-a cocoţat pe umerii ei vârtoşaţi de vanitate matahala celor cinci zeci de kilograme câte sunt peste sută...

... A... uitam...

La club...

Toţi în păr...

Intrăm...

Nuhăm se agită cu gesturi de haham... El reprezintă sionismul naţionalist şi democrat...

Scurt, cu barba de galiţian... civilizat... cu capul plecat pe spate îşi frânge peste guler, ceafa roşie, uşor groasă...
cu mânile aduse în dreptul barbei, cu coatele strâns lipite de trup cu palmele agitate räsfrânte în afară...
într'un colţ vorbeşte, gesticulează... ca un negustor care... aranjează un gheşeft, ceva... „ghităs“:

— N'o lungi

— Ce să lungesc. Iu să lungesc“? Îi de lungit?

Din celălalt colţ, îl priveşte peste vârful mustăţilor kaiseriane, Traian Popescu, titirezul care s'a plimbat de câte două ori prin toate partidele existente aşteptând să se înfiinţeze altele noi ca să-şi continue promenada.

L'aud spunând cuiva.

— Semn rău! S'agită jidănaşu.

Nae Ioianu, d-l Prefect — într'un grup, poartă pe faţă un zâmbet pe cari 'l are... extrem de-amabil, pentru zile mari şi se sileşte grozav, se screme chinuitor să-şi fixeze pe fruntea îngustă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cuta unui gând, un gând, vre-un gând, pe cari nu l'a putut aveà niciodată, orice gând, dar un gând... Il caută par-că mereu, cu disperare...

E un căutător de gânduri pe cari nu le-a avut și pe care nu le poate prinde, cum ai prinde mușțile cu palma.

Imi vine să mă tăvălesc când îl văd așa de serios!

Bietul Nae! E băiat bun... Stat major pentru partidele noi care sunt și care au să mai fie.

Lângă el, Doctorul Vatiu sobru și liniștit și solemn cu aere de Vodă.

Grav în totdeauna.

Aista'ncai e prostia întreagă eșită goală pe uliți de-a călare.

Și-avocatul Vărzaru... uh Doamne! — alungă-mi condeiul că se 'neacă lângă Varză-Mică! Ce zbârnâitoare nene, ce zbârnâitoare... De alungat vrăbiile și mușțele, vara.

Și... cutare și cutare...

Cefoși, burtoși... toți cum îi știți...

U! u! Ce galerie de burți pline și capete seci...

Și... reprezentanții... meseriei, țărănimei și câți și câți! A năvălit democrația la club trebue o politică nouă

Și o căldură drăcoasă!

Mă chinue un gând ca o gheată care strânge:

— N'o crăpa oare burta vre unuia de atâta căldură? Uite-l pe Ghiță Răsteiu. Ce burtă colosală?

Ce-ar eși din burta ceia, calfă peste burți, ce-ar eși de-ai spinteca-o cu'n junghier! Ce formidabilă fabrică de excremente.

Intr'un grup, așezat pe scaune pe lângă pereți, face propagandă de idei... teoriticianul partidului, Toma Spirescu, avocat tânăr și inteligent, dar guraliv și ipocrit nevoe mare.

Unul cască exasperat...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Altul roşu, cu ochii somnoroşi, paianjeniţi surâde aşa aiurea.

Cravata i s-a urcat mereu în sus, şi la ceafă i a 'ncălecat pe guler.

e... starostele bărbierilor...

unul... smulge uşa din ţâţâni:

— Conu Nicu! Vine.

S'aude câte un crâcnit ca pentru dres glasul, unul şi'aşează cravata, altul îşi ridică manşetele căzute până la buricul degetelor.

...Ajuns gâfâind (suntem la al doilea etaj), cuconu Nicu se opreşte'n uşă, maestos.

O! Ce revărsare de zâmbede mieroase!

Ce tremur de burţi!

Ce gudurări afabile...

Mi-e teamă să nu... vărs ce-am mâncat alaltaeri, aici la 10.000 metri depărtare.

— Scârboasă ţară!

— Greşeşti: scârboşi indivizi. Restul poate fi chiar admirabil.

— Arată-mi, rugute *admirabilul* acesta pe care eu nu-l văd.

— Poporul nostru... Sufletul lui civilizat, cu o doză enormă de bun simţ.

— Asta-i! Eşti paradoxal.

— De loc. Poporul nostru nu e cult, dar e civilizat. El n'a învăţat, dar ştie. Are în suflet coborâtă, prin ereditate, toată poezia şi filozofia vechilor hinzi, toate statuele Eladei trăesc în sufletul nostru. Roma ni le-a dat.

— Ai uitat că noi suntem Romani din... Asia Minoră. Dela Roma câteva cocote care nu mai aveau curs pe piaţă... Câţiva... rataţi, câţiva condamnaţi la galere. Asta-i. Suntem un lupanar în care arde smirnă şi tămâie. Suntem putrezi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O! Nu! Ne-a regenerat războiul!

— Te înșeli amar. Un om ca D-ta, da, da, eu cred că Gomora noastră n-a ars.

A trimis cerul ploae de foc, potop de pucioasă aprinsă dar Gomora noastră n-a ars.

Înfloresc tot mai seducătoare toate florile păcatului.

In România după războiul cel groaznic nimic nu s-a schimbat.

In clasa noastră conducătoare nimic nu s'a schimbat.

S'a adăugat doar oligarhiei de eri, toate cutezanțele cleptocrației de azi.

Neobrăzării de eri, neobrăzarea de azi.

Gomora noastră n-a ars pentrucă și-a trimis femeile goale, nopțile de-orgie, sufletele coperite de buboae pe toate drumurile lumii când din cer, potop de foc, se rostogolea peste bolta sufletului nostru.

La Odesa, La Kerson, Petrograd, Paris, și Wasingthon.

Și s-a întors întreagă 'napoi, strătuciloare, gemând de dorul poftelor, cari vechi de când lumea, sunt fragede în fiecare zi.

O! trupuri atât de suculent hrănite!

Tolănite peste sufletul țării, în care nu s'au lecuit arsurile, în care brazdele spintecate de fierul suferinței, nu s'au plinit.

Chiote lubrice sfâșie alcovul nopților de vară și rostogolesc aspecte gomorice la picioarele celor îngenunchiați în țărna cari a supt lacrimile tuturor durerilor, peste cari au fâlfâit flamurile biruințelor.

Zădarnic botezul de sânge, inutile hecatombele — nimic nu s'a schimbat.

Sfărmăturile de val pe care levantul le-a 'mpins către noi, impure-au rămas. Ce-ar putea purifica acest foburg de Bizanț decadent?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar undele pe care marea poporului le-a sbucnit, ca să 'nvioreze baltocele risipite şi ermetic închise 'ntre dalii bizantine?

Au fost cucerite, asimilate.

Şi atunci?

Realitatea impune o constatare:

Avem poporul, jos, admirabil: gata la toate jertfele, cu capacitatea tuturor suferinţelor.

Şi Gomora, sus, cu fantastice ziduri de purpură, cu melodii de aur, cu toate gesturile inconştienţii sătule.

Şi toţi solii poporului, nu mai revin de sub arcadele Gomorii.

Nu mai revin aşa cum au plecat.

Se 'ntorc toţi, gomoriţi.

Şi câţi-va... sfărâmaţi.

O dilemă:

orî sufletul ţărănimei — ipoteza asta o exclude vieaţa veacurilor şi viaţa zilelor de azi — este neoţelit îndeajuns ca să poată sfărâma blestematele ziduri, cu armura solilor trimişi spre porţile Gomorii;

ori armura asta fiind turnată'n făurăriile Gomorii, de meşteri viciaţi, este prea slabă'n luptă cu invizibilii duşmani;

Cred că armura este viciată, ne prezintăm înarmaţi până'n dinţi sub zidurile Gomorii blestemate şi dela prima lovitură suntem descoperiţi;

cu pieptul gol cădem sfărâmaţi.

Şi, ori ne târâm fantome 'napoi, spre bordee cari nu ne mai cuprind desamăgirea, ori ne prindem în horele Gomorii.

Concluzia?

Sunt două:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

1) Pornească poporul întreg, clateni-și umerii.

vom culege fapte mici în cari se oglindesc păcatele Gomorii.

o vorbă, un gest caracterizează un om, definește o epocă.

Scrim pentru posteritate: deci cu resemnare.

Vom scruta oameni și fapte.

Și fecara zi va trece prin obiectivul sufletului nostru — lentilă muritoare îndreptată spre cenușiul nesfârșirii.

Vom diseca contemporanii,

ce poate fi mai greu!

curaj!

de-am putea înlocui bisturiul sufletului nostru cu târnăcopul, cu toporul, cu mitraliera, ori cu tunul!

cufunde-se'n orgii Gomora, suntem inofensivi.

privim cu desgust, cu durere sugrumată care nu poate să se tălăzuiască în valuri de revoltă.

curaj!

să'ncepem!

cortina:

Pe scenă e o nesfârșire de tipuri, de pofte și ambiții și se va prăbuși Gomora.

2) Clădească-și pentru solii, poporui, alte făurării și alți făurari, el singur, poporul. Și se va prăbuși Gomora.

Rămân lângă partea a doua a concluziei mele.

Sunt pentru revoluție prin evoluție.

Pentrucă revoluția prin violență este anarhie; anarhia este dezordine și dezordinea moarte. Și moartea aceasta suprimă deopotrivă buni și răi, secături și invidualități.

Și „tot ce suprimă individualitatea este despotism, orice nume ar avea". Ș'apoi meditați îndelung gândul lui Carlyle:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Formele care *cresc* împrejurul unei substanțe, dacă pricepem bine acest lucru, vor corespunde cu natura și cu rostul ei real, vor fi sdevărate, bune; formele cari sunt *puse* cu mâna noastră împrejurul unei substanțe sunt rele... meditați...

...Și'n fecare zi constat cu nesfârșită îndurare că Gomora noastră n'a ars...

...că înfloresc tot mai seducătoare toate florile păcatului în parcurile Gomorii grea de purpură- avidă de orgii...

...caleidoscop de fapte mici...

fapte mici!

dar fiecare strop de rouă cuprinde universul în infima-i oglindă.

și'n fiecare moleculă resid legile cari cărmuesc eternitatea.

deci, un caleidoscop gomoric.

la margini un gâlgâit sgomotos, stupid, gălăgios și sincer: mahalaua,

apoi... tiw-o-ckok-urile din bodegi și cafenele;

exibiția artistică din saloane în cari se vântur gânduri negândite, intrigi grosolan țesute, politică internă și... externă: sunt tipi teribili, suflete complexe, profiluri burgheze cu pretenții de clasicism. elin.

Pe la colțuri luminate afaceri cari se ascund și taine care se arată.

De departe, Gomora noastră pare un mușuroi de vermi nevolnici pe care ți-e milă să-i strivești cu călcâiul.

De aproape, o turmă de animale umflate de bine, care gem de prea multă îmbibare și cer să li se scoată ceva sânge. Altfel vor crapa.

A dat în sfecle, în lucernă verde și'n trifoiu cleptocrația

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noastră. Să i se ea sânge. Altfel crapă peste noi și ne-a sfixiăm.

Ascultă un caz: ilustrează minunat mai cu seamă bunul simț al poporului dumitale. Consiliul dirigent de la Sibiu a cerut Ministrului Justiției de la București, și Ministrul Justiției de la București, Decanatului Baroului de Avocați să i se recomande „cei mai destoinici" — formula e a consiliului dirigent — avocați cari ar dori să fie numiți procurori în Ardeal.

„Cei mai destoinici".

S'au înscris, și Decanul i-a recomandat, câți-va avocați, și tineri și bătrâni perpetui adolescenți, viciați, în carieră dar licențiați în drept.

Avocați de 5—10 ani.

Toți niște... borcane de... beltea zaharisită.

Niște zeruri scrise cu creta pe o tablă zgâriată.

Și Ardealul cari a cerut pe cei mai dastoinici când li-o vedea incurabila insuficiență, ce-o să creadă Ardealul despre cei nedestoinici, rămași în țară?!

De ce i-a recomandat Decanul? Are bun simț poporul, nu?

— Din delicateță poate.

— Aș! Politica! Erau din partidul dumnisale.

— Ei ce, vrei, Domnule Curpănaru, bagheta magică, miraculoasă bagheta care promite și dă.

— ...Ori numai promite.

— Rang, situație, vază, bani, trai bun, paradisul terestru, fără muncă, fără sudoare.

— Dar lăsați discuția asta, exclamă Hermiona! E banală și miroasă a grajd.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da! da! Pe noi ne plictiseşte.

— Dar veţi face politică mâne. Nu sunteţi femeniste?

— Noi vom face politică mai fină şi mai înaltă, Domnule.

— Nu vom face din bucătărese, actrite, când vom avea direcţia teatrului, din vizitii nu vom face ofiţeri, din găgăuţi profesori universitari, din chibţi, oameni de stat şi nu vom da vieţii publice aspectul mahalalelor de periferie.

— U! Teribile veţi fi dumneavoastră! Noroc că nu vom apuca vremea ceia.

— Dar dumitale-ţi plac aceşti oameni fuduli, încrezuţi şi mediocri.

— Aida, de!

— Atunci de ce eşti în compania lor, în partidul lor?

— Dacă nu-i vezi, nu te văd. La noi viaţa publică e un angrenaj simplu dar vast de legături de persoane. Ai legături Domnule Tulbure, ajungi. N'ai, n-ajungi. Uite, Dumneata poţi fi, o podoabă a geniului omnesc, şi poţi să stai aici un veac şi vei muri neştiut de nimeni. Un găgăuţ care perie, care salută până la pământ, care zâmbeşte mieros, care laudă'n faţă pe oricine, care stă'ncentru, pudrat, răsturnat picior peste picior, cu o cafea dinainte, toată ziua şi care repetă, stereotip, câteva fraze goale care sună, acela-i omul. El ajunge.

— Ajungă. Eu vreau numai să mângâiu, să'ntăresc şi să nalţ pe oamenii cari vin la mine, fără să le cer nimic. Mi-au expropriat moşia. Pe cât mi-a rămas pot trăi onorabil, oferind soţiei mele şi copilor noştrii un cămin liniştit.

— Te ascult şi când mă uit la voi, un fel de cucernicie creştină îmi îmbată sufletul, Domnule Tulbure. Uite Drina parcă-i o madonă spiritualizată. Am mai văzut viaţa voastră undeva.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

într'o carte rusească. Casa voastră seamănă cu gospodăria, cu căsnicia lui Levin și a Kitii Șerbatscki.

— A, Mitana, asta-i o carte universală, nu o carte rusească. Am citit Ana Karenin când eram la pension în clasa 8-a. Și, Drina roși parcă de câtă îndrăsneală și hotărare-i trebuise ca să-și sfâșie tăcerea.

— M'am plictisit, m-am plictisit.

— Haidem la plimbare.

— Prin parc.

— Nu la pădure.

— Deschideți ferestrele!

— Duduilor, faceți-vă toaleta.

— Eu mă duc să spun lui Toader să trimită mâine plugurile să răstoarne mirișteа la Crucea Dracului. O clipă, d-le Curpanaru.., scuză-mă, îndată.

Mircea și-aprinse o țigară.

— A! Drina, Drina, ești o făptură de crin și de zăpadă și trupul tău trebue să fie tăiat în lapte de vacă olandeză și în raze de lună pribege pe vârfuri de codru! Ah! Te doresc ca pe Sfânta Fecioară! Și vreau să te am chiar dacă s'ar răsturna și cerul și iadul peste mine! Chiar de-am muri amândoi arși de focul păcatului tău!

— Ce spui? Cu cine vorbești? Par-că spuneai ceva?

— A! D-le Tulbure! Vorbeam singur *pesemne*. Te pomenești că voi înebuni.

Vlad îl privi lung.

Și par-că în suflet i se coborâ fiori de frică neînțeleasă.

Și tăcură.

Mircea răsturnat pe canapea sta cu obrazul sprijinit în palmă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vezi, eu vreau să fac aici pe ogoarele mele agricultură model, agricultură intensivă şi o fermă. Pentruca să ia pildă ţăranii, de jur împrejur. Iată, colo, sub deal, în casa care se vede pe geam, sunt două camere mari spaţioase: la Şt. Dumitru deschid acolo o casă de sfat şi citire. Bănci largi, mese, rafturi: sunt gata. Zilele acestea vin cărţile. Am comandat 2 mii de volume, deocamdată: cărţi în care e vorba de gospodărie, de tarini, de vite, de boale, de creşterea copiilor, de pământul ţării, de trecutul neamului şi cărţi, simple şi uşoare de literatură pe'nţelesul tuturora. In fiecare Duminică după masă vom chema norodul de prin satele vecine, să stăm de vorbă.

Eu le voiu arăta cum se cultivă pământul în ţările unde fie-ce palmă e o grădină, le voiu arăta ce drepturi şi ce datorii, au după legile ţării şi ale omeniei, le voiu vorbi despre oamenii mari curi au fost şi sunt şi despre viaţa norodului nostru mai de mult. Drina o să le citească din Evanghelie — o! citeşte aşa de frumos Drina, aşa de'nduioşetor, aşa de limpede, aşa de-atrăgător! Şi vorbeşte cum n'am auzit altă femee. Vezi, vreau să fac din casa mea o vatră de jăratec la care să se încălzească toţi înfrigurăţii vecinătăţii. Un altar de flacări care să lumineze sufletele obscure ale tuturor celor întunecaţi şi rătăciţi. Când om coborâ în groapă, toţi Tulburenii cari au hălăduit pe meleagurile istea să mă primească în lumea lor, cu bucurie plină. Poate-or ajunge fiori de căldură blândă până la oşteanul aspru pe care cumplitul Ion Vodă l'a ridicat boer dela pluguri, pentru vitejie, în câmp, la Tighina. A! totdeauna primesc atâta putere dela cel dintâi tulburean!

— Dar nu mai mergeţi, frate? Ceilalţi au plecat înainte.

— Stai Drina, iaca mergem! Arătam d-lui Curpănaru proiectele noastre.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Și m'au impresionat. Par-că vă coborâți amândoi din lumea aceia unică și statuară pe care a imaginat-o Ibsen. E bine și e frumos! Ce n'aș da să mă simt și eu ca d-ta, d-le Tulbure!

— Numai să vrei!

— O! imposibil! Eu mă simt singur, totdeauna singur. N'am pe nimeni în urmă, pe nimeni n'ainte, pe nimeni în jur. Doar amintirile mele, pe care le gâtuiu mereu.

(Mitana sta răzimată de ușorul ușei).

— Ce vreți? Mama a murit îndată după nașterea mea. Tata a murit și el de mult. Nu-mi mai amintesc, pe ceasornicarul acela, cu dughen'ița într'un colț de mahala murdară, totdeauna plecat la măsuța lui de lucru, peste șuruburi, ace, și roticele dințate. Casa noastră s'a risipit. Copii ceilalți; (aud că aveam 7 frați) s'au împrăștiat în lume. Nu mai știu, nimic, de nimeni. Par'că a venit o apă mare și-a dus cu ea totul. Și nu-mi mai vine glas de nicăiri.

Stă tot așa su capul în palmă.

Și vorbea trist, cu vocea coperită de infiniri de rezonanțe. Cuvintele 'n vorba lui melodiau rafinat, complex și nuanțat.

Vorba lui te'ntristă, te'ndureră, te subjuga, te'ngândură și ecourile ei ți se strecurau în suflet profund.

— ...Am crescut mare prin oameni străini. Intern, bursier, avocat, sceptic, filfizom, blând și crud, bun și rău, vesel și trist, canalie și om de treabă, tot ce vreți, tot ce poftiți. Dar singur, singur, singur, ca cel dintâi om pe pământ, înainte de crearea Evei. Și mai singur încă. Am măsurat nesfârșirea acestei singurătăți mai cu seamă anul trecut de anul nou. Mă dusesem la București; să petrec vacanța.

Tăcù greu ca pentru a se reculege.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vlad privià un punct în spațiu, undeva pe lângă lampa suspendată.

Drina, îi privea fix, mâna întinsă pe obraz, albă, mică, fină, cu degete lungi de ivoriu, ca a unui sfânt de pe o icoană byzantină.

Mitana 'l priveà drept în față, adăpostită de umbra ușorului.

I se părea interesantă acesta tristeță palidă a frunții mari populată par'că de nouri și fața cutreerată de'nfiorări nervoase.

— Și-am petrecut... La Teatru sara și'n matinee, la cabareturi după teatru; bodegi, cofetării, calea Victoriei, automobil, șosea, flirturi; orgii cu lăutari, cu șampanie și cu femei (o! ce femei! tot ce are demimondul Capitalei mai aristrocat și mai select). Un coleg de universitate, arhitect în București, m'a dus într'o casă mare de 'ntâlnire unde se vând, pe bani, femei căsătorite din lumea bună a Capitalei.

— E! e! e! (Și Vlad se lovì de câteva ori cu mânile peste genunchi).

— Da, ce te miri, dragul meu! Am găsit la ora 5 în salonul cel mare al casei care nu era prea departe de centru, vre-o 15 femei aproape goale. Purtau doar niște corsage fine de matase subțiri ca să-și sprijene sus sânii; pantofi și ceorapi transparenți până mai sus de genunchi, prinși în jartiere care 'nchipuiau fel de fel de flori extravagante.

Și erau și barbați care veniseră odată cu mine, și care priveau cu ochi fosforercenți, trupurile svelte, albe, care revarsau par'că șivoaie electrice de foc și de flăcări.

Unii au rămas acolo ca să facă dragoste 'n comun, pentru excitări reciproce. Eu mai pudic, m'am retras într'un iatac oriental și pentru o mie de lei am avut, dela 5 la 8, femeia pe care mi-o alesesem. Era nevasta unui director de minister. O femeie superbă, care avea cùlturi noi pentru iubire. Pe la 10

1868 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eram pe calea Victoriei. Lume puțină. Ce-să fac? Ce să fac? În cotro? Intru la *Brasserie*. Gol, ca nici odată, nimeni, gol, gol ca'n sufletul meu.

Chem... Dar ce-i? Aveți în local holeră?

— E revelionul, Domnule. Și fiecare se strânge la ei acasă, în familii.

— Mi se părea c-am căzut din cer. Cum? când? am murit de n-am prins de veste?

...Noaptea Anului Nou!.., M-am uitat la ceas. Trenul pentru Moldova plecase. Măcar de-aș fi fost în orașul meu, ca'n alți ani, într'o familie, între prieteni!... Ce căutam oare în București? A! Da, ca să mă distrez, ca să mai uit ședințele dela judecătorie, ca să mai uit tribunalul 'și toată viața aceia mediocră care te tâmpește, îți îngroașă nervii, capul și burta. Și m'am gândit atunci la casa noastră cum va fi fost de mult. Voiam să mi-o 'nchipui, s'o construesc din pale de fum, ca să se poată bucura sufletul meu în sara aceia. Iată umbre, tata și mama și copii în jurul unei vetre calde, în jurul mesei luminate, în odaia căminului nostru.

— Serviți ceva!?

— Adă-mi băete... Mă mai gândesc acuș... In stradă fulguia; arare treceau perechi, perechi, grăbite spre un cămin care așteaptă cu luminile aprinse, cu suflete rourate de bucurie, cu mesele pline, cu fețe 'nflorite de zâmbete splendide. Și'n lăuntru, sala vastă goală, goală, în înebunitor de goală. Scaunele, în jurul mesei, agravau golul evocând sălile pline din celelalte seri. Lipsia și orchestra. Pe extrada goală nu erau decât pupitrele cu brațele întinse 'n aer goale, goale ca brațele unor cerșetori rătăciți în Sodoma.

—. Domnule, închidem. Trebue să dăm drumul acasă și oamenilor de serviciu. E 11. Știți, noaptea asta!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Am eşit. Într'adevăr: noaptea asta!.

Nici o trăsură, nici un automobil, nici un pieton. Calea Victoriei era goală ca un drum prin Sahara. Felinarele râdeau parcă trist pe marginea anului care murea. Incotro? Cât de mare e lumea şi să fii singur!. Â! Â! Dac-aş fi avut un revolver, în piaţa Teatrului mă culcam pe vecie. Am cotit la stânga pe Câmpineanu. Plângeam! O! Cum plângeam! cu lacrămi mari: bolovani de suflet şi de carne. M'am întâlnit cu'n beţiv. S'a oprit, clătinându-se! M'a privit, de sus, cu dispreţ!

— Ce plângi, putoare! Te-ai îmbătat şi-acuma ţi-e jăle? Huo, putoare! Du-te acasă la nevastă şi copii că-i anul nou!

Am întors capul. L'am privit iară şi-am putut distinge sub glugă figura, capul acestui cerber al pustiului meu: era sergentul de stradă. Chefuise.

— De ce nu te 'nsori, Domnule Curpănaru.

— De ce? (Mircea 'şi coborâse faţa în palmă; glasu-i tremura şi vorbele parcă erau bărci mici pe valurile unui râu mititel) Pe cine să iau? Există femeia pe care o caut? Şi de-aş afla-o, oare m'ar lua?.

Drina 'şi astupase urechile, cutremurată. Vlad se ridicase. Mitana murmură, undeva, în sufletul său:

— Dacă mă vrei, eu te-aş lua...

Şi tare:

— Dumneata eşti un om complex. Şi e greu să ai şi să pricepi sufletul unui om simplu.

Vlad care privea pe geam înserarea se'ntoarse chemându-i:

— Ia'n priviţi. Soarele apune.

Se vedea lacul în mijlocul parcului vast, ca un nor prins de pământ. Soarele se cufundase par-că într'ânsul. Pe maluri, frunze moarte, dormeau. Toţi priviră tăcuţi.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Veni și Drina între Mircea și Vlad. Și privi fără'un cuvânt. Se simți copleșită de triste ți sfâșietoare și fără înțeles.

Își răsfrânse sufletul afară pentru ca să răsfrângă apoi privelișt ile de afară în sufletul său.

I se păru că soarele este un crin uriaș de flacări și de aur înflorit in grădinile sufletului său, un crin care se distramă petală de petală, se distramă și se cufundă și se stinge în lacul luminat o clipă de moartea asta bizară, în lacul care apoi ia imediat culoarea țărânii de pe malurile împodobite cu frunze pe care toamna, cu degetele uscate, le-a desprins de pe ramuri.

Și lacul i se părù o noapte uriașă, care creștea undeva în sufletul său, înainte ori în urmă și pe care nu poate s'o mai lumineze crinul înflorit în grădinile sale.

— O! Tot aici stați?

— Ce-i cu d-voastră?

— Ne-am tot dus și-am mers și-am stat și iar am mers și iar am așteptat dar nu v'ați mai arătat din urmă.

— Ne-am luat cu vorba de unele și altele.

— Și vremea a trecut.

— Păcat că n'ați fost.

— In drum, am văzut la bordeiu o femee bolnavă: o spuză de copii în jurul laiței goale. Intuneric, mizerie, jale. Ușa în lături: geamurile mici astupate cu pae. Și-n lăuntru gol, câteva străchini și linguri pe vatra cu'n pumn risipit de cenușă. Iată unde să se coboare politica d-voastră, d-le Curpănaru.

— E prea puțin, Hermiona. Politica are țeluri mai înalte.

— Care?

— Grija de tine: nepăsare de alții!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La geam, prin amurgire, veni loje văcarul; își scoase căciula și bolborosi gâfâind:

— Cucoane, buhaiul a împuns pe Murga. Știi, eră a fătă! I-a spart burta. Gâlgâe sânge. Iapa gâfâe și se sbate în sânge, jos lângă grajd! Hai, cucoane!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...„Rămân vulgari în proporția în care sunt incapabili de simpatie, de acea putere de a pricepe numai decât pe altul, de ceeace, în înțelesul propriu și adânc al cuvântului, este „tactul", acest simț al contactului pus în corp și în suflet, pe care între plante îl are mimoza și pe care femeea curată îl are mai presus de toate ființele.

John Ruskin.

osafirii plecaseră.

Casa Tulburenilor se liniștise cuprinsă de viața molcomă și egală a zilelor de mai nainte.

Acuma plouă de două zile mereu.

Începuseră pe neașteptate ploile de toamnă lungi și mocnite, când cerul e ca tarinile goale, când pământul e ca cerul norat, când dimineața e ca sara și sara par-că e dimineață, când zarea pare o mare de cenușă spulberată de vânt, când frunzele cad grele de picuri de ploae, galbene și triste ca niște sdrențe dintr'o viață sfâșiată, și când sufletul pare un copac despoiat într'o grădină pustie.

Plouă și vremea stătuse par-că'n loc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi viaţa par-că se oprise din mers ca o apă fără sfârşit, fără început, fără vad şi fără maluri.

Sufletul Drinei par-că era un cocor cu aripele retezate.

Sta la geam ceasuri şi privea cernerea ploaei care cuprinsese nesfârşirile şi le stăpânea par-că decând lumea.

Nu ştia pentru ce are senzaţia că sufletul său e un soare căruia i s'au smuls toate razele şi care a murit apoi de durerea izolării şi singurătăţii sale.

I s'a părut că nu ştiu ce perversitate stranie ascunde cu aeru-i de mironosiţă ingenuă, Anişoara care se schimbase atât de când n'o mai văzuse.

Şi Mitana, care sub masca-i rafinată de exotică elegantă, copere nebunia femenină pe care ea o simte, o pricepe, dar pe care n'ar putea-o trăi pentrucă i-o refuză energiile nealterate ale sănătăţii sale sufleteşti:

Şi ce desgust multiform i-a inspirat, dela început până la urmă, acest Mircea Curpănaru, pe care şi-l aruncà mereu din minte şi care-i revenia mereu.

Işi refuzà să treacă pe lângă el cu mintea şi totuşi sufletul şi-l ţinea pe orizontul său departe, mereu vizibil şi par-că ameninţător ca o urmă de nor care prevesteşte furtuna, ca un uliu de prada care s'ar putea coborî năpraznic să smulgă sufletului vre unul din puii săi albi.

Ii fusese profund antipatic dintru'nceput, fără să-şi poată lămuri cauza şi fără să poată spori ori micşora antipatia aceasta.

Sunt oameni pe lângă cari treci fără să rămână vre-o urmă la ei ori la tine din întâlnirea efemeră pe care o uiţi a douăzi.

Dar omul acesta i se furişase în cuget şi-i tăiase adânc o brazdă care gâlgâià otravă şi întuneric; şi acum se revăr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sau, prin văile sufletului munții de'ntuneric, trimițând miresme otrăvite spre culmile străjuite de soare.

Își smulse privirile de afară și-apoi și le'nfipse în cartea uitată pe genunchi.

O filui, în urmă, înainte. I se păru stranie, anostă, nesfârșită. Uită cum se numia. Reciti pe pagina primă:

Nonce Casanova.
La face de L'être
Le poète et La Violée
roman

Dar sufletul îi rămase stingher prin ploaia de-afară, bătând drumurile, îmbătrânit de întrebări cari năvăliau, spintecând pustiurile lumii goale de'nțeles, populate cu enigme.

— De ce o fi'ntârziind oare atâta, Vlad, în Străoani?

..Nu i se poate refuză acestui domn, oricum, o eleganță de spirit și de trup, o dinstincție rară pe care o exală vorba sa, gestul, mersul, privirile cari au ceva de înger și de deavol, de copil și de fiară.

..Și iar se smulse gândului.

Dar se cufundă în el, tot mai adânc, mai greu în gândul acesta blestemat, cu cât cutează să se smulgă dintrânsul, tot mai adânc simțea că alunecă cu cât se sforța să se deslipească dintrânsul. Ca'ntr'o mlaștină în care mâlul se trage la fund.

— In paradis poate plouă în ziua când Eva și-aluneca molatecul pas leneș după unduierele șearpelui care chemă. Și ce veșted trebuie să i se fi părut paradisul în zia aceia grozavă!

Avu precis imaginea unui paradis veșted în care o femee moare de urât și de lene.

— Mamică de ce ești tristă azi? ce te doare?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Lasă-mă, Vis! Du-te la copii. Jucați-vă frumos, nu mă plictisiți.

Trăsura se opri la scară. Inserà. De sub coviltir Vlad sări sprinten și liniștit. Il privi prin perdea și i se păru schimbat: aproape comun și obosit. Și nu dădù la oparte perdeaua ca să-l salute cu zâmbetul obișnuit, care totuși părea nou totdeauna, luminat de comoara veșnic caldă a iubirei sale, curate și potolite.

Și se simți vinovată. Bolnavă.

Vlad o'mbrățișă, o sărută pe frunte:

— Uite, ți-am adus Drina, scrisori și jurnale. Ai fost tu să vezi cum au așezat murăturile'n butoae?

— Nu!

— Ei las. Nu-i nimic. Mă duc eu. Știi, îți scrie Anișoara. Se duc poimâni, cu Mitana, la Warșovia. Au gărgăuni.

— Ce crezi că toate femeile-s ca mine? Noi ne-am înfundat aice la țară. Punem murături. In vremea asta lumea trăește. Azi e Joi. Uite, la București, acuma lumea e la teatru, la *matiné*. La regina Maria se joacă *Nyu* și *Pelicanul*. La Național *Puterea întunerecului*. Cică montarea lui Karlheinz Martin este o capodoperă de înscenare: *Teatru expresionist*. Hai să mergem și noi, Vlad, la București? Mi-e dor de Teatru. Când eram studentă nu lipsiam de la nici-o premieră.

— Mergem, dragă Drina, după ce vom mai fi terminat cele treburi pentru iarnă.

— Dar numai terminăm nici odată.

— De ce vorbești așa?

— Vorbesc și am dreptate. Tu-mi împlinești plăcerile pe cari ți li-arăt, târziu, după ce realizarea lor numai are nici un farmec.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mergem, iată după ce inaugurăm casa noastră de cetire. *Apropos!* Știi? Am scris lui Mircea Curpănaru. L-am invitat să vină la ședință festivă!

— De ce nu mi-ai spus și mie 'ntâi?

— Și dacă-ți spuneam?

— Nu, nu-i nimic. Treaba ta.

Și porni repede spre odaia copiilor unde s'auzià plânset și zarvă ca'n iad.

Mergia cu capul în jos și-avea senzația c'a 'nvăluit-o volbura unei ape tulburi și adânci, ori c'a ajuns-o vara pe drum un vârtej care o 'nfășoară, o smulge din cale și o răstoarnă 'n prăpăstii.

La ușă se opri și se întoarse:

— Ascultă, Vlad! Când eram mai tânără, acum vre-o zece ani, îmi trecea deseori prin minte un gând bizar: oare este adevărat că Maica Domnului a născut pe Christ fără bărbat? Și mă sculuram de gândul acela care par'că mă cufundà în iad și-mi răspundeam, repede, tot eu: a fecundat-o visul, or Dumnezeu.

— Ce-ți trece prin minte? Irezuri de fată la 16 ani.

— Ei, lasă, taci: ascultă. Și iară mă 'ntrebam. Oare Christ n'a dorit și trupul Magdalenei? Și dacă el nu i l-a cerut, ea nu i l-a oferit fără s-o poată refuza? Oare Dumnezeu n'a dorit pe Eva, asistând în raiu, de o parte, când o avea Adam și când gemetele ei voluptoase otrăviau paradisul întreg?! Mereu, mereu mă canoniau gândurile acestea și eu mereu le alungam. Mi-era groază de enormitatea păcatului pe care-l făceam cu gândul.

— Liniștește-te, Drina. Ești surmenată. Dumnezeu a păcătuit. Trebuia să facă lumea fără echivocuri și sufletul omului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fără colțuri umbrite, în care soarele nu poate lumina niciodată. Vină'n brațe la mine. Așază-ți capul pe umăr și dormi ca un copil obosit, fără grijă, fără gânduri, fără vise rele. Dragostea mea te umbrește ca un cort tăiat din aripi albastre de cer, din aripi albe de îngeri.

— Ascultă, Dan. Mi-aduc aminte niște rânduri din Evanghelie. Să le spun. Vrei? Nu râzi de mine?

Și Dan o luă în brațe. O cuprinse cald, pălimăș, strângând-o cutremurat.

— Spune Drina, spune Drina. Ina mea scumpă, spune. Ori ce vine dela tine, mă bucură chiar când mă doare.

— Spune-așa: *„O! Stăpâne, nu trebue s'alerg după fantoma ta, căci eu te port cu mine și n'am de cât să închid ochii ca să te văd"*.

Vorbele i se desprindeau din suflet ca niște perle care cad dintr'un colier sfărmat.

Par'că murmura o rugăciune timidă pentru un zeu crud și depărtat.

Își lăsase capul pe pieptul bărbatului său.

Cu ochii închiși, își coborâ pe față o liniște torturată.

Intre gene-i isvorâseră două lacrimi întregi și mari, care străluciau înviorător, ca cei dintâi doi picuri care vestesc într'un codru isvorul cel nou.

Și Drina avù senzații de durere pe care o absorbea fericirea clipei aceleia; senzații de fericire pe care le 'ngropa durerea ce i se părea uriașă și care o neca, o răsturna ca un munte prăvălit'asupră-i.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...Borné dans sa nature, infini dans ses voeux.
L'homme est un dieu tombé qui se souvient des cieux...
Lamartine, Méditations.

În ziua aceia, toamna își risipia simfonia culorilor complexe, ca o amantă care răsfrânge în oglinzile frumuseții sale, iubirea polichromă a unui poet amant.

Prin largurile zării pluteau neguri desrămate, ca un sombru vis nesfârșit, pribeag peste pustiurile unui suflet care-l colorează cu o infinită variație de culori vagi.

In ziua aceia, Mircea Curpănaru scrise în jurnalul său:

...Mă urmărește din urmă, spre undeva, înainte, o soartă oarbă, pe care n-o pot birui.

O sete grozavă, îmi arde sufletul dogorit și trupul veșnic însetat de apa isvoarelor eterne...

Înapoi nu pot să mă întorc.

Pe loc nu pot sta.

Înainte nu vreau să merg, pentrucă, la un colț, poate sub un umbrar înflorit, voiu întâlni moartea, care așteaptă cu coasa lucie, ridicată'n aer (nu știu de ce mi-o închipuiu cum stă'nfiptă 'n pământ coasa rândașului din grădina Anișoarei).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi viaţa e searbădă şi stearpă, seacă şi uniformă şi incoloră... ca un drum prin pustiu, când nu se zăreşte Fata morgană.

Aud cum trece vremea pe lângă mine hârşâind, ca vântul printr'un lan de popuşoi uscaţi...

Şi moartea către care alerg la fugă, mereu, moartea mă va gâtui într'o zi pustie, şi mă va arunca, singur, la o margine de drum, în şanţ.

Şi-apoi veacurile vor trece mereu peste mine, vor trece fără mine mereu...

Şi-n fiecare an şi'n fiecare loc, fecioare cu ochi şi sâni vulcanici, clocotind de doruri mereu neîmplinite, vor aspirà în zare parfumul meu etern, distrămat în vânt...

Şi eu voiu sbucnì din pământ în fiecare primăvară, trudind să-mi întrupez nemuritoarea nostalgie în milioane de flori variate, care vă vor chemà pe voi, frumoasele pământului, ca să le strângeţi frenetic în braţe şi absorbindu-le parfumul, să mă sorbiţi prelung din visele voastre nelămurite, din tristeţele care călătoresc cu aripi de umbre prin aer, din dorurile vagi pe care vreţi să le strângeţi în braţe şi care vă fecundează sânii, când prelung vi se smulg, prelingându-se pe pielea voastră albă, fragedă şi'nfiorată...

Ù! dar mă înec în vasta mea plictiseală uniformă!

Toate femeile sunt la fel ca firile de iarbă dintr'un câmp.

Toate gândurile lumii, aceleaşi mereu, curg pe aceiaş albie veche.

Aceleaşi paseri asurzesc văzduhul, aceleaşi flori amoară, ochii, aceleaşi parfumuri caută drum spre sufletul nostru obosit de aceleaşi milenare senzaţii.

Toate iubirile sunt aceleaşi, deşi fiecare, parcă e alta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sorbim aceeași beție din mereu alt potir nou, ori, din același potir sorbim vechea beție eternă?

Toate femeile sunt aceleași, și totuși fiecare femeie are o nuanță distinctă, care face ca nici o femee să nu fie la fel cu cealaltă.

Cine știe? Poate mirajul iubirii, aruncă peste ele o pulbere diamantină prin care ochii noștri halucinați de **nou,** *diferențiază uniformul, și dă un infinit de nuanțe și de forme aceleași linii, aceleași culori.*

Ha! Ha! Dar eu n'am iubit niciodată, ori, poate, nu-mi aduc aminte. Oricum, nu simt să fi iubit vreodată. Oamenii spun că iubirea e ceva mare, grandios, divin chiar. Și eu n'am simțit niciodată ceva care să semene cu sentimente așà de înalte și complexe...

Voi puteà oare iubì?

Oricum, n-aș puteà iubì decât femeia pe care n-o pot aveà... Vreau să am femeia care nu se dă...

Ho! Și-mi vine să rîd! Să mă sfarm râzând ca să uit tristețile mele.

Am vrut totdeauna să plâng când alții râdeau, dar n'am râs niciodată când alții plângeau. Ori poate-am uitat.

O! Sau să găsesc femeia care să mă înbeacă până la anihilare complectă de sine...

Dar Crobyla și Myrtala? Glas scârbos cum răsai din file care trebuesc arse!? Îți răspund: ele s'au iubit prea mult pe ele... Din egoism sălbatec au ales extremele — amândouă...

Ș-apoi, ș-apoi, viața trece.

S-arunc zarul:

Drina, Anișoara ori Milana...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...Aruncă'n saltar jurnalul şi scrise una după alta, două scrisori în care'n duioşarea se'mbrăţişă cu sarcasmul:

D-nei Alexandrina Tulbure...

Cred, Doamnă, că dumneata ai constrâns pe soţul Dumitale să mă invite la inaugurarea casei Dv. de sfat şi citire (am auzit căzând o cărămidă din zidul căsniciei voastre ideale). Dar nu cred că voi puteà venì, şi nu pentrucă respect lucruri care nu există. Nu face atâta oboseală, cele câteva suflete simple şi obscure care vor căscà gura duhlind a zeapă şi rachiu. Nu-mi evocaţi figura lui Christ Nazarineanul. A fost un fachir. Ş'apoi oamenii în ţara aceia, deşi erau tot atâta de simpli, nu erau totuşi atâta de proşti şi şireţi (poate e mai cuprinzător cuvântul şarlatani). Voiu venì totuşi, să te mai văd. (Sperie-se ori ba, femeia cinstită din D-tal) Este şi asta o noţiune relativă. Nu este nici un om desăvârşit de cinstit, precum nici unul desăvârşit de rău. Sunt multe femei, cinstite pentrucă... n'a trecut şarpele printre sânii lor albi, cari aşteaptă cu gurguele roze şi senzibile şi goale, aliniurile aripilor pe cari fluturi nebuni, le poartă, agitat în visuri voluptoase, peste statua de crini a trupului lor. A! Şi dacă aripile slabe s'ar schimbà nesimţit în limbile şarpelui nebun care apucă flămând şi suge şi soarbe nesătul cu gura arsă de focul iadului şi-al vinei...!

U! dar ce-ţi spun eu dumitale!?

(Care ai în suflet ceva din simplitatea divină de mamă şi soţie a Andromachei din mitul Eladei, deşi complexitatea modernă şi civilizată îţi dă fiori de luxură şi trezeşte'n dumneata, adese, fiorii eternului femeiu, care te dublează şi te

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

armonizează fericit într'o splendidă Andromache-Magdaleană. Poate greșesc: în dumneata covârșește numai bunătatea infantilă și simplitatea fără doruri a nobilei Nausicaa, înțelepciunea cântărită și zeiască a Casandrei, credința cinstită și neînfrântă a Penelopei cu sufletul rătăcit pe mare, devotamentul sublim al Antigonei, puterea de jertfă și renunțare a nobilei Efigenia; o! am început să-ți înșir fără gust, mitologia... carte cu chipuri pentru copii și pentru poezie!, (ca un licean îndrăgostit).

Ți-am scris cam mult...

Subiectul e vast, deși nu am nimic să-ți spun precis...

Schopenchauer scria cuivă: iartă-mă că n'am avut vreme să-ți scriu mai puțin.

Și eu îți spun: iartă-mă că n'am ce-ți spune...

Pentrucă tot ce-aș avea să-ți spun piere înainte de-a-și găsi formă în a cuvintelor tipare...

Te salut, Regină, ce cauți prin comorile sufletului meu, mărgăritarul care încă n'a căzut, pe pământ, din soare.

Te salut, Regină, care ți-ai aruncat coroana pentruca să-i înlocuesc pietrele opace cu pietre strălucitoare, pe care le-am smulse cu dinții din stâncile vieții, ca să-ți luminez, înainte, calea.

Mircea

P. S.—*Îți trimit o carte mare:*

La femme criminelle et la prostituée par C. Lombroso et G. Ferrero.

Citește-o. E bună și parcă scrisă pentru D-ta. Crede, e un studiu în care te vei privi ca 'ntr'o oglindă de cristal.

D-ta știi: toți oamenii, și buni și răi și mari și mici, sunt plămădiți din același aluat: din țărnă și păcat, (chiar când sunt frumoși și perfecți).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

D-lui Vlad Tulbure...

Știi, domnule dragă, n'am ce să-ți scriu. Asta nseamnă c'am să-ți scriu tare mult și ai să te plictisești. Ce să-ți spun? Îți mulțumesc pentru poftire. Dar nu viu. De ce? Foarte simplu. N'am ce căutà. D-ta spui: vinà să-mi ajuți să ridicăm poporul. Eu îți spun: Ești naiv (sau șarlatan, dar asta nu ești). Poporul se va ridicà singur. Nu-l putem ridicà noi. Așteaptă o sută de ani, două sute, trei... Prin infiltrația lentă a ideilor, mulțimea se... civilizează. Altfel, nu. Se diformează.., Și eu nu mă pot imaginà în rolul acesta caraghios și lugubru. Spui: în epoca asta de democrație orice om politic serios trebuie să ia contact cu poporul. Este un leac contra demagogiei... Îți răspund: Într'adevăr, epoca asta este a democrației... demagogice, sau mai simplu a demagogiei. Poporul adevărat și serios nu ia parte la viața publică pentrucă nu-l interesează această viață publică. Și nu-l interesează pentrucă n'o cunoaște decât prin... behăitul sforăitor al electorilor pe care, el, nu-l ia de loc în seamă. (Îl ascultă doar căscând gura și-l uită: el îl confundă cu paiața panoramelor de pe maidane în zile de iarmaroc). Ce-i de făcut? E bine, în mic, ce faci și D-ta. Asta însamnă educarea masei pentru viața publică. Rezultatele se vor arătà tare târziu. Până atunci vom fi tiranizați de toți saltimbancii mahalalelor noastre. Mijloace mai rapizi? Eu nu cunosc. D-ta spui: Să pornim din sat în sat... ...Nu te vor crede. Vor spune: iată unul care a pornit cu mult înainte de alegeri. Vrea un os. E cam grăbit. Te vor ascultà și după ce vei plecà, vor dà bănuitor din cap, vor scuipà în țărnă; unul-doi, te-or sudui, iar ceilalți își vor vedeà de treburi. Asta-i. Să răspândim ziare la sate, bine scrise, culturale!

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar am auzit în orice gură țărănească: Ce minciuni mai scrie la gazete... Ne-au apucat vremurile nòi cu sufletul cel vechiu încărcat de păcate și de noaple. Sufletul țăranului nostru e coperit de bube ca trupul lui Iov. Am fost, veacuri, robi... Nu te încrede în țărani. Adu-ți aminte de panduri, cari au stat cu brațele încrucișate când străinii li-au smuls pe domnul Tudor și l-au sfârtecat cu iataganul. Și ia seamă: Domnul Tudor îi dusese în capitala țării și toată boierimea și puterea li erà la picioare. Dar ei n'au avut conștiința măreață a acestei puteri. Ei n'au putut să ierte Domnului Tudor un lucru simplu și brut: i-a împiedecat dela jaf și ei l-au părăsit ca pe un vreasc lângă un gard. (Imi par cei mai ticăloși. I-am iertat tocmai pentrucă sunt cei mai ticăloși. Altfel n'ar aveà nevoie de iertare).

Adu-ți aminte de o scenă care mă cutremură de câte ori o văd în sufletul meu. Danton, smulsese tiranilor coroana Franței. Erà capul revoluției. Robespierre înecà revoluția în sânge. Danton voià libertate, nu perpetuarea, prin tiranie populară, a revoluției. A plecat din Convent, pentru asta. L-au arestat și l-au târât la tribunalul revoluționar. Adu-ți aminte de momentul când poporul care-l idolatrizà oleargă spre tribună se sfâșie conventul când Danton, întors spre tribune, strigà:

— Auziți, domnii aceștia spun că Danton este dușmanul poporului...

Gloata vine, vine ca o mare care a spart țărmurile. Incă un pas. Danton va fi liber. Tiranii cei noi sfâșiați. Dar... Dar... Momentul e culminant... Unul din convent, care cunoșteà psichologia masei, vestește tare că'n toate părțile Parisului, guvernul dă pâne și mâncare, bielșug... Un pas mai erà și fața Europei se schimbà: revoluția porneà pe o albie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nouă... Dar... dar... poporul se năpustește spre ieșire, goană la mâncare. Sala tribunalului revoluționar rămâne goală. Și a doua zi în zori Danton, idolul poporului, e decapitat de noii tirani. Așa-i poporul. Îți pot trimite mii de pilde din toate timpurile și dela toate națiile... Așa-s și țăranii noștri! Priviți, ca o parte din națiune sunt admirabili, clasa este dacă vrei, sublimă. Priviți aparte, izolat fiecare, sunt stupizi, pur și simplu, Domnule dragă. (Nu-i condamn pentrucă nu-i pot judecà? Poate un om, oricare, să fie judecătorul semenului său, când, poate, oricând să cadă pradă aceloraşi păcate?

Iată pentruce drumurile orașelor noastre, civilizate, dragă-Doamne, îmi fac impresia unor punți zidite din spumă albă de mare și aruncate fragil peste prăpăstii în care, la fund mugește în noapte, un uragan de întuneric. Ce va fi când se vor clătinà țărmii și punțile se vor sfârmà de stânci departe, la fund, și când vor erupe puhoaiele de întuneric, ce va fi, Doamne!? Ce prăbușire, ce cataclism! Treacă dela noi paharul acesta!... (Crede, am idealizat și eu țăranii. I-am poetizat și poate un deceniu din viața mea i-am văzut prin pastelurile lui Alexandri, prin tablourile maestrului Nicolai Grigorescu...

D-ta spui: Așà te poți ridicà.

Întâiu: nu vreau să mă ridic, așà.

Al doilea: greșești. Cine se ridică așà, cade tot așà. Și mai repede decât s'a ridicat. Dar nu este, iasta calea, âzi. Altu-i. Ascultă: Stai ziua la o cofetărie în centru, gătit ca de nuntă, și faci pe grozavul. Noaptea, la club; te dai bine pe lângă cei cari-s bine cu șeful. Și, asta-i tot... Nici o altă treabă. Te poți odihnì. Îți vine rândul. Cine trebuie, știe că-i al tău un loc fixat de mai înainte...

Cutare a ajuns pentrucă nevastă-sa e frumoasă și... darnică. A trăit cu... șeful. Și, bărbat-s'o, a sărit, direct depe

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trupul șefului lungit peste nevastă-sa, în parlamentul țării... Cutărică are grijă de... trebuințele intime ale... șefulesei... cam trecute și cam neglijate de **șef**, *care are grijă de... trebuințele... soțiilor subalternilor politici... Și Cutărică s'a trezit... Prefect... Și, ...o mie și una de alte pilde, care mai de care, mai grețoase și mai respingătoare...*

Acuma, sunt și eu un țicălos pentrucă așà mi-i vremea, dar eu, de trecere de urât și de timp alerg dela floare la floare. Și sug parfum. Atât: nu miere. Și nu cobor în mlaștini și nici pe buruieni. Dar nu cunosc greață mai respingătoare decât a târâtoarelor care din closete ajung încet-încet sus, pe frontispiciul celei mai înalte cupole... Sunt o specie nouă de melci, cari au și picioare. (Gomora a ars, dar au rămas gomoriții).

Toți acești grozavi oameni de nimic îmi fac impresia acelor paraziți grețoși care trăesc în intestine, și care, cu două capete sug sucuri dulci din care cresc și trăesc. N'au deloc nevoie să se miște: n'au nici picioare, nici altfel de organe de mișcare. Dar totuș, printr'un fenomen fiziologic curios, vezi câte-odată că-ți ies afară pe gură. De jos s au ridicat sus, atât de sus, fără picioare. Poporul îi numește limbrici.

Corpul nostru social, are nevoie, Domnule Tulbure, de o doză uriașă de limbricarniță... Altfel îi sug toată vlaga, limbricii (âh! ce grețoși paraziți).

Și, vezi D-ta, când se 'ntâlnesc nătărăi de sus cu tonți de jos, ce fraternizare!

Ascultă, îți voiu deșirà o amintire, deși am scris cu mult mai mult decât am fost în stare vre-odată:

Eram avocat, nou. (Ce experiență de viață și de oameni am câștigat de atunci și câtă minte!)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intr'o zi, mă pomenesc cu vreo şase reclamaţii la parchet. Nu mă ştiam cu nimic. Puteam să primesc şi... moartea... Eram acuzat de câţiva clienţi: unii fictivi, de incorectitudine în relaţiile mele băneşti cu dânşii. Mi-am făcut cruce şi-am înjurat. Mi-am scotocit cugetul cu 'ndărătnicie. Poate, dormind, am făcut vre-o năzdrăvănie şi eu habar n'aveam de dânsa. Caut, mă cercetez, mă torturez să aflu, dar nimic. Nu mă ştiu cu nimic şi pace. Poate veni şi potopul. Voiu muri din partea asta cu sufletul împăcat. Cercetări, la parchet, iar cercetări şi iar şi iar. Nu le dam nici o importanţă. Aveam gânduri şi treburi mai serioase. Afacerea se trimite în instrucţie, iar cercetări. Oamenii jură şi iar jură. Sunt vinovaţi! Bree! Ori eu am înebunit ori toată lumea cealaltă... Mi se dă rechizitor şi ordonanţă definitivă: sunt calificat excroc.

Mă cufund într'o suferinţă sufletească spăimântătoare. Mă imaginasem oricum, numai excroc, nu. Şi încă „excroc clasic", aşâ glăsuiă pana Şefului parchetului. Bravo, Domnule Prim-Procuror!

(Ştii, n'ar puteà figura onorabil, nici la operetă).

Venim la proces.

Pentru un caz se prezintă două figuri de ţărani idioţi (nu le voiu uità figura aceea tâmpă cât voiu trăi). Îi vedeam întâia oară. Acuzau neghiob vini inexistente... Să-ţi spun ce spuneau. Ba nu, e mai bine să-ţi arăt dedesuptul afacerii aceleia scârboase... Interesează ţiele, nu pânza. Iată: (e cam lung) fusesem o vreme în magistratură. La o anchetă a inspectorului judecătoresc făcusem, întrebat, declaraţii care desvăleau fapte inferioare despre superiorul meu. Acesta, mai târziu, li-a citat la minister. M-a prigonit. Mi-a făcut rapoarte mincinoase. Am demisionat. El ajunge în fruntea justiţiei de-acolo...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Un avocat, ca să mă „desființeze" și ca să-și răzbune uri trecute, face reclamațiile. Șeful parchetului, prieten cu celălalt șef, îmi dă la cap. Eu, prieten cu nimeni, ori cu 2—3 oameni cu inimă, erà să 'nfund pușcăria, dacă oamenii nu declarau în instanță c'au fost puși să facă declarații mincinoase și dacă nu erà independența de cuget a tribunalului care m'a judecat... (Sunt la noi magistrați ideali, desăvârșiți).

Asta-i. Ai înțeles?

Unul din oamenii aceia, apoi, într un proces, luat repede de judecător, a declarat c'a văzut c'o noapte înainte... că s'a acățat luna într'un copac (luna de pe cer)...

D-ta știi că sunt țărani și mahalagii, care jură pe cruce și spun ce vrei, pentru 20 de lei și pentru un pahar de rachiu. Și judecătorii, (ce vină au?) te trimit la 'nchisoare pe astfel de mărturii...

Lasă-mă, domnule Tulburea, cu poporul dumitale.

E prea de vreme...

Peste o mie de ani...

Chiar de-aș venì acum, tot nimic.

Pentru expediția dumitale, îți trebuie o legiune de draci și alta de îngeri.

Și asta, e cam greu...

Dar, curaj!

Cine știe! Poate D-ta ești făcător de minuni! Poate s-or luà după glasul dumitale, mulțimile oarbe, și te-or urmà ca un convoiu de soboli printre butoaie pline, lanuri de grâu și hambare de bucate.

Dar la cruce, pe Golgota, tot singur vei ajunge. Ține minte!

Salve, salve, acum și deapururi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc Mircea Curpănaru
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...Sara, primi o scrisoare dela Ioana Alban:

Am condus adineaori pe soțul meu la gară. A plecat la Bucureşti. Vină, sunt singură şi mi-e urât. In iatacul meu pluteşte un parfum extenuat de liliac alb. Şi'n suflet îmi ține a urât şi pustiu. Vino! Mă ofer pentru o noapte de iubire nebună. Ah! cum ştii tu să iubeşti, şi cum poți să-mi alungi spleenul, Mircea, iubitul meu drag. Vino! Va fi aşà de bine! In patul meu moale, alb şi cald, vom uità că vremea trece şi că murim mereu. In lumina rubinie, perdelele patului meu mauve, vor părea, un cer straniu, care s'a coborît lângă noi, ca să nu se risipească în neant ecourile dragostei noastre, ci să se răsfrângă 'napoi, gonite de aripile lui incolore, ca să crească fiorii voluptății noastre. Dacă nu vii, mor de urât. Sunt în stare să te aştept până la miezul nopții. Şi de nu vei veni, să deschid geamul în noapte şi să strig pe cel dintâi bărbat care trece. O femeie tânără nu trebuie să rămână singură noaptea, niciodată, nu-i aşà? Mai cu seamă toamna şi primăvara.

Te sărut pe gât! (sub ureche),
Ioana

P. S. Imbrac pentru tine o camaşă fină din dantele de matasă din Valencieune, Mă duc să torn pe dânsa un flacon de parfum *L'or Coty*.

* * *

Rămase cu scrisoarea în mână şi privi lung pe geam în stradă: pulberea drumului, risipită în razele soarelui care apunea, părea purpura unei glorii sfărâmate, irosită 'n vânt de vreme (ca viața oamenilor privită în raza iubirii, când e primavară).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să mă duc! Ce alt mai bun aș putea, oare, face? Da! da! O femee tânără nu trebue să rămână singură, noaptea, niciodată. Drum bun, Domnule Inginer Alban! La ce mă gândeam? A! da! Să nu uit să las la poștă scrisorile pentru Străoani.

Și s'aruncă îmbrăcat pe pat, cu fața'n sus, cu mânile sub cap, cu privirile rătăcite'n tavan, unde pe un fond gris, spumau niște cupe de șampanie, răsturnate.

Cu priviri fierbinți, desbracă trupul Ioanei și prinse a-l sărută cu ochii și cu dorurile toate, fierbinte, fierbinte.

I-arunca unul după altul, vestmintele ușoare. Și'n picioare, goală cu mâinele 'ntinse de alungul trupului alb, cu picioarele răsfrânte unul peste altul într'un gest ușor de pudoare, cu sânii sbucniți înainte, i-apărù ca un luger fin, artistic ondulat, și marmorean, pe care a 'nflorit potirul unei flori fără nume prin care se revarsă peste lume, toate miresmele și toate culorile pământului.

Și inspiră profund, ca'ntr'un paradis necunoscut, în care visul l-a debarcat o clipă, inspiră amețit cerețtile mirodenii, cu senzația că de nimic alt nu-și va aduce aminte, dincolo, după moarte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...„Charme des prunelles, tourment des coeurs, lumière de l'esprit, je ne baise point la poussière de vos pieds, parce que vous ne marchez guère, ou que vous marchez sur des tapis d'Iran ou sur des roses..."

Voltaire

Drinii...

Am ajuns în Varşovia călătorind printre atâţia oameni streini, străbătând atâta pământ, rupând fâşii din suflet şi aruncându-le lângă atâtea privelişti. Când am plecat din gara Ghica-Vodă am simţit în suflet un gol neînţeles şi când apoi îndată am fost pe pământul Poloniei, par'că se deşirau din mine fibre pe care le smulgeà ţărna ţării mele, pe care o părăseam pentru prima oară şi care par'că mă cereà înapoi. Nu râde. Eu nu mă bat în piept sbierând ode către strămbuni şi nu strig: „Bravo, trăiască", în piaţa publică, la orice serbare naţională, aclamând, ca să-mi fie bine şi să trăesc mulţi ani pe pământ, pe micii oameni mari ai zilei. Dar, vezi tu, Drina, am avut emoţii pe care nu ţi le pot arătà. Asta mă bucură, asta mă doare...

Am stat mereu la geam, şi par'că'n jurul trenului călătoriau cu mine umbre cari-mi evocau vremuri ce au trecut de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mult și care-și vor fi având în mine gropniți uitate la cine știe ce răspântii...

...Iată, dela Kamenița pe drumul care duce spre Liovul bătrânilor, a purces de mânicate o caretă boierească aurită în care domnița nu știu cărui Vodă, călătorește pentru mândsuri, spre cine știe care târg mare din Lechia...

Pe dâmb la Colomeia, am văzut cortul rigăi Casimir... Cădeau pânzele regale, tocmai la pământ... Ștefan-Vodă își plecă genunchiul și un freamăt trecù pe câmpuri și-mi înclină spre țărnă ochii copleșiți de lacrimi...

Iată un convoiu strălucit de bățenari: se'ntorc din pribegie Movileștii... Pe-un superb cal persan călărește în buestru Elisaveta, Doamna Eremiei-Vodă... E soare, bucurie, sgomot de zurgălăi, de râs și de vorbă...

Doamna este înfășurată în privirile de foc ale curtenilor, în razele soarelui de aur și 'n haine numai fir de strălucire...

Ți-aduci aminte, Drina, de lucrarea mea de seminar? Și cum am plâns disertând în fața voastră? Ți-aduci aminte pasiunea mea din facultate:

„Elisaveta Movilă, născută Csomortany, din mila lui Dumnezeu Doamna, Voevodeasa țării Moldovei", cum spune Miron Costin Cronicarul...

Punctul culminant al emoției mele erà... ți-aduci aminte?... episodul tragic, aproape necunoscut, în care evocam gestul cu care-și taie frumoasa doamnă, coada groasă de păr auriu, ca s'ajungă cine știe cum în cutia de argint din Sucevița Bucovinii, ctitoria măreață a Movileștilor de odinioară... Și clipa când trecând cu carul, roabă și ofrandă poftelor biruitorului, plângând, strigă Elisaveta Doamna: „Boieri, boieri, rușinatu-m'a păgânul"... Pentruca apoi porțile haremului să i se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

închidă în urmă pentru totdeauna, departe în strălucitorul şi leneşul Byzanţ!

Aveai atunci în ochi lacrimi şi ţie ţi se năzăriau nălucirile mele!...

Ce figură de tragedie femeia asta mândră, nobilă, fermecătoare şi fină.

Păcat c'au mutilat-o cu condeiul lor gros, cronicarii!

E! dacă atâtea din figurile trecutului nostru ar fi fost în vaza lumii pe o arenă mai înaltă şi dacă ar fi avut cine ni-le zugrăvi distinct, viu şi colorat!

Şi dacă azi atâţia din scriitorii noştri cari au talent, n'ar fi atât de ignoranţi şi n'ar privi cu atâta lipsă de interes spre trecutul nostru pe care nici nu-l bănuesc, ce figuri schakespear-iane ar sbucni din neguri depărtate, din fumul care coperă miile de ani, risipite'n urmă!

He! dar ce-ţi spun ţie! Scrisoarea e deja extrem de plicticoasă. Şi lungă, lungă, (poate tu la ţară ai vreme să ţi citeşti o scrisoare în stil bătrânesc, a alte vremuri).

Am ajuns la Varşovia. Şi mă gândesc mereu la tine, nu ştiu pentru ce. Tu singură ai rămas castă, deşi eşti mamă. Eşti fecioară, deşi ai fost amanta soţului tău care te iubeşte atât... Nimeni nu poate sta alături de tine...

Ioana s'a modernizat... Ea poate trăi viaţa secolului nostru oriunde... In Bucureşti, la Paris, la San-Francisco oriunde pe globul nostru civilizat...

Tu ai muri dacă te-ar smulge cineva din atmosfera pură a căminului tău ideal... Eşti o sfântă, Drina. Uite, îmi vin lacrimi pentru tine, Drina mea... Tu ştii să fii elegantă cu simplitate, boemă rafinată, fără desfrâu, matroană fără să te plictiseşti, (ce splendide armonii ai tu în suflet, Drina!...)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Și ce înaltă ești, chiar când te privesc lângă femeile de aici, pe care nu le cunosc, dar care tot elegante și frumoase, nu ies la plimbare în soarele amiezii pe piețe și bulevarde, cu cicatrice stângenii pe gât, pe piept, pe umerii, par'că goi, anume ca s'arăte trecătorilor relicvele iubirii din noaptea precedentă (ca femeile noastre pe Calea Victoriei și'n loji, la teatru).

Iar băiguiu Drina, Drina... Dar sunt tristă, tristă. Copleșită de o tristețe fără asemănare. Și nu știu pentruce... Poate pentrucă Mitana s'a dus la tribunal dela amiază și nu mai vine, deși e seară acuma (a primit o moștenire de câteva milioane, despre care n'a vrut să vorbească nimănui și eu îți spun ție, în taină).

Ori poate pentrucă nu mă pot refugià de lângă o... amintire (acum e amintire) o amintire straniе din... casa ta.

Spune lui Mircea Curpănaru că Sergiu Waldemar Pustaniansckі a cântat în Warșovia și că a plecat și că noi, cum e gata Mitana, pornim halucinate după el, la Cracovia, la Praga, la München, la Viena, pân' l-om ajunge undeva... A! aici ne-a trecut înainte... Ce nenorocirel...

Glasul lui e spleenul meu...

Mă fură ca o apă mare, spre adâncuri. Glasul lui!

M'atrage ca un magnet uriaș care ar absorbì o fărâmă infimă de fier netrebnic, ce așteaptă experiența banală într'un laborator, undeva...

Știi, mă trezesc noaptea din somn ascultând cânturi depărtate pe care le urmăresc departe prin spații și pe care le aud destrămându-se ca o apă de funigei care s'ar încurcà prin ramurile unui parc imens, toamna...

Par-că nebunesc...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De ce oare nu pot ține în mână frânele sufletului meu ca tine, Drina?!

Iată acuma îl am în mânile pe care le țiu potir dinaintea gurii mele ars de sbuciium. Îl întreb: de ce-mi torturi carnea asta netrebnică, fără 'nțeles și fără milă, suflete al meu? De ce-mi ceri să caut ce nu se poate afla? De ce-mi momești poșta cu gusturi ce nu pot sătură? De ce vrei ce nu pot în lume și 'n viață, afla.

Și el tace și tremură și-mi fuge printre degetele strânse 'nfrigurat, se risipește ca o apă de fum și de aer și eu rămân cu potirul degetelor mele gol și pustiu și mă simt singură în iadul năzuinților mele contradictorii, în care mă sbat ca o pasăre mică, fără aripi într'un cilindru uriaș țesut din fire de sârmă ghimpată, care s'ar învârti fără oprire...

Drina! Drina! Ce n'aș da să pot trăi ca tine la țară! Să am un bărbat ca al tău (nu te speria: Vreau asta așa o clipă, în vis, într'un vis imposibil) să-mi sară în brațe și de gât copiii tăi de spumă, albi și fragezi și cuminți ca niște porumbei de la templele Eladei.

Și să-mi depăn firul vieții, acolo 'n cuibul acela liniștit între arborii mari și calmi și înțelepți; între dealurile neclintite și câmpiile care tac și dorm fără visuri...

Și când, arare, aș veni de departe, de la plăcerile tale nevinovate, din București ori de aiurea, când aș intra printre plopii giganți, să tremur de nerăbdare ca s'ajung mai repede 'n culcușul tău curat ca zăpada, aș privi de departe, uimită la fațada casei tale cu aspect de Elveție romantică, pierdută 'n umbre care liniștesc și eu, pe mine, zdruncinată de fericire, simțind în sanie lângă mine căldura soțului meu, m'aș întreba lăcrămând spre copii mei care bat din palme la geamuri, râzând, sărind ca să-i văd după atâta vreme:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Oare trăesc aeve atâta fericire?... Și-i a mea fericirea asta?!

Și m'aș trezi plângând, gândind așà ca printr'o fulgerare că totuși fericirea mea va trece! Că 'ntr'o zi voiu muri și că mă voiu despărți de toate, luându-mi rămas bun la urmă dela ploții dela poartă...!

Așà cred eu despre tine. Dar știu eu ce-i în sufletul tău?

Mi-i sufletul uneori limpede ca un amiez clar de vară. Și deodată furtuna răstoarnă peste pământ bolțile cerului cu căpriorii spulberați...

Eu vreau să pornim înainte dar Mitana!, Mitana simt c-aș vrea să se 'ntoarcă mai repede napoi...

Uneori cade'n tristeți pe care nu i le cunoșteam... Alteori visează vag cu sufletul înstrăinat, departe...

Imi vorbește, uneori de Mircea Curpănaru... (Spune c'o să-i dăruiască o vilă și un automobil).

Ii place să relieieze anumite atitudini cari-l deosebesc de ceilalți, prin grație, prin eleganță, prin finețe, printr'o distincție care într'adevăr îl conturează distinct dintre cameni...

Alte ori, pasionată, îl desprinde în linii de foc și o văd aproape bolnavă de oboseala pe care o exală mersul lui, figura lui, otrăvită de nostalgia ochilor lui care caută parcă, în viață, ori gropile propriului său suflet, ori paradisuri defuncte...

Atunci parcă o văd pe Mitana cuprinsă de volbura nebuniei divine...

Și asta mă doare pentrucă se vulgarizează, coboară 'n banal, în pliclisitor...

Pentru Dumnezeu! Oare totul între'un bărbat și o femee trebue să se termine printr'o strângere 'n brațe? Oare totul, e asta, în viața omenească? Doi sclavi din subur sunt zidoma cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zeii? Așa-i de simplă și stupidă infinita complexitate a sufletului nostru?!..

A! Drina, Drina, îmi vine să mă strâng de gât! Parcă mă 'nec într'o mlaștină nesfârșită...

Ce-mi rămâne dacă nu mai am pe Mitana?!... Și-acum întârzie atât!..

Ce-ar fi dac'ar fi plecat în țară și m'ar fi lăsat s'alerg, singură, aspirând prin văzduh urmele glasului lui Sergiu Waldemar Pustianianschi...

Închid scrisoarea și-ți trimit, Drina, o lacrimă mare cât nonsensul sufletului meu torturat de suferinți care, dulci și stranii, îmi otrăvesc sufletul și mi-l omoară.

Anioara

P. S.

Când eram la tine, sara pe lună ne plimbam prin grădina plină de floarea aceia albă care-și desface petalele și parfumu-i bolnav numai noaptea pe răcoare și liniște. Tu o numești „Floarea reginei". Poate floarea tainică și sumbră prin caliciul căreia regina soarbe nectarul voluptății. Și pe aici sunt pline grădinile cu... Floarea Reginei. O inspir adânc în suflet și'n carne. Și tocmai as-noapte târziu am avut senzația că parfumul ei este izbitor de apropiat de mireasma feminității noastre (stropită cu câțiva picuri de parfum de verbine).

Aniș

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...Îți închipui această femee, care și-a uitat într'o zi toată viața pentru a se da unui altuia??

Matilde Serao

Odată cu scrisoarea Anișoarei, Drina primi un răvaș dela Hermiona. Scris mărunt și par-că gâfâit, avea literile care se înalță deasupra celorlalte, plecate într'o parte, cele de deasupra înainte, cele dedesupt, înapoi, ca sub pooja unei vijelii care trecuse.

Primi, mirată scrisoarea și o citi cu resoirația frântă.

— O scrisoare dela Hermiona! Dar își scriau doar la onomastică și anul nou.

Spunea:

...Ferește-te de Curpănaru, Drina.

Și nu-l mai primi în casă dacă vrei să nu se risipească'n vânt cenușa sufletului tău ars de-proprierea lui blestemată.

Știu că-ți dă târcoale...

Și te vrea ca să-și potolească patima-i spurcată.

Și ca să te lase apoi plângându-ți prostia, ușurința și păcatul.

Să nu crezi că vorbește prin glasul meu obosit, amorul propriu ori iubirea ori vre-un fel de vanitate inferioară. Și nici șiretlicul nostru mărunt, din care noi facem un fel de diplomație cu mreje în care adese ne prinde noi pe noi. Ferească Dumnezeu.

Vreau să te smulg din naufraugiu, Drina.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

(Poate tot din pricina unui fel de egoism femenin, specific şi lesne explicabil). Eu am căzut. M'am dat lui. Şi nu vreau să rânjască a doua zi după căderea ta. Dacă îl birueşti, răscumperi suferinţa mea şi în parte mă răzbuni. Tu eşti singura oază albă şi neprihănilă în Sodoma noastră sufletească. Cu păcatele noastre îţi creştem puritatea. Dacă te-ai cufunda şi tu sunt în stare să-l pălmuesc în stradă, dar asta-i prea puţin. Sunt în stare să plănuesc meticulos, o răsbunare infernală. Nu râde. Am în suflet un infern în care m'a prăpăstuit canalia.

Poate râmbeşti;

— Fată uşoară! Ce vină are el dacă tu te-ai dat pentru că-l iubeai?

E simplu, desigur. Dar m'a făcut să cred că mă iubeşte pân'la moarte. Că-i numai al meu şi că dându-mă lui zidim legături indestructibile între noi. O! şi cum mă alinta, canalia, canalia! Credeam că mă topesc tremurând sub alintările lui mincinoase. Ce canalie! Băiat bun. dar, secătură!

Şi ce vreme-i afară acuma când scriu!

Plouă mereu, plouă şi orizonturile fumurii şi triste, au, par-că ceva din culoarea unei amintiri care se distramă în zările trecutului, departe, ori din culoarea unei păreri de rău care-ţi copleşeşte violent sufletul şi ţi-l sugrumă.

Vezi? Eu aş fi putut să tac ca să râd de tine in urmă.

Dar aş fi fost mai cinică decât poate fi chiar dânsul.

A'ndrăznit să-mi spună într'o sară: (părăseam tocmai casa noa ră de 'ntâlnire).

— Iubirile noastre cad în banal şi mor din cauza acestor cuiburi clandestine. Dar să ai fecioara în alcovu-i căptuşit cu visuri roze şi cu doruri voluptoase. Să ai femeia în patu-i conjugal, femeia care n-a căzut. Ştii m-am blazat! Voi fetele,

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cadeți ușor, naive, din curiozitate. Vă dați de obiceiu celui dintâi care vă ciripește insistent vorbe de iubire. Mă tentează Alexandrina Tulbure, mă clumește, Hermiona...

Și mi-a povestit o aventură a lui Vlad pe care i-a distăinuit-o chiar... partenera lui de-atunci. El judecă așa:

Voi v'ați luat din iubire. V'ați iubit o vreme. El, Vlad, te-a uitat apoi pentru a se lăsa furat de grațiile false ale acelei Margot, stupida actriță dela Național (Știți, locuiați atunci în București). Tu, nobilă și rezemnată, ai suferit, un an, doi, pân'a trecut vijelia dar nu te-ai întinat. Te-ai cufundat în devotamentul orb pe care sufletul tău virgin îl dăruia copiilor tăi, ca pe o ofrandă cerească.

Și te ai înălțat pe culmi de suferință pe care nu multe femei le-au cunoscut.

Îmi spunea odată Anișoara o vorb-a ta.

Ea-ți zicea:

— Cum poți răbda atâta jicnire obraznică?

— Nu simt jicnirea asta.

— Dar femeia aceia pentru care el te neglijează?

— O îngrop ignorând-o. Vlad, comparând, va alege. Capriciul va trece. Dacă femeia aceia îmi este suferioară trup și suflet, ori ce-aș face, sunt pierdută. Dar n-a fost. Glesna ei ca bulucul roții, a pierdut-o. Fiecare se naltă ori cade prin frumusețî pe care nu le arată și prin uriciuni pe care nu le poate ascunde.

Da! Drina! Ce frumos ai spus!

Din vorbele acestea au am înălțat colonada de marmură pură a sufletului tău.

Și nu cred ca ea să se cufunde în noroae, acuma când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de jur împrejuru-i gânguresc heruvimi în grădinile fericirii tale complecte.

Urgia lui Dumnezeu ar spulbera-o... dar nu, nu, nici nu pot gândi grozăvia asta.

Termin şi nu te sărut, nu te îmbrăţiş nu vreau ca de pe buzele mele să-ţi rămână în suflet otrava păcatului şi din îmbrăţişarea mea tremurul căderii.

Dă-mi te rog numai adresa Mitanei. Am nevoe de dânsa urgent.

...Şi citindu-le, Drina le rupse 'nbucăţi şi le aruncă în focul care pâlpâia uşor ca un flutur sglobiu pe lângă un vis de tinereţe.

Şi murmură:

— Bietele fete, mă cred o biată gânganie fără cap, fără aripi şi fără picioare. Ele nu ştiu că viaţa are raţiuni mai înalte decât plăcerea în sine, raţiuni sare se înalţă din plăcere ca parfumul din flori, raţiuni fără de care plăcerea este simplă, brutală, trivială. Nu ştiu când şi cum am părut Anişoarei o vacă. Hermiona? Scrisoarea ei putea începe cu ultimul rând pentru care a fost scrisă., şi căruia a uitat să-i contureze concluzia: să vie Mitana să mă scape de fructul păcatului meu.

Şi privind pe geam călătoriă mereu cu frunzele care cădeau depe ramuri ca un roiu de pelerini, cari caulă drum spre un sfânt mormânt necunoscut.

Şi viaţa de afară şi lumea asta care râde şi plânge, doarme şi aleargă i se păru nesupus de tristă şi simplă şi urâtă, pe lângă necuprinsele frumuseţi, pe cari le trăia meditând poezia interioară a sufletului său.

Se simţi totuşi mereu invadată de o tristeţă copleşitoare care o cuceriă năvalnic ca un potop de umbre nevăzute.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Deschise o șifoneră: privi rochii pe care nu le'nbrăcase demult.

Fiecare i se păru o raclă care ascunde senzații moarte de mult și căldura trupului de atunci și zile care-au fost. Se privi toată'n oglindă. Apoi se opri la geam. Cătă 'n delung afară. Se răsturnă'n fotoiu.

Cuprinsă de plictiseală, enervată de urât și uniform, luă și lasă, la rând ziarele și revistele care, alături, stătiau teanc.

Cutreeră cu priviri distrate sumarul *Vieții Românești*. Toi nume cunoscute. Apoi, o clipă, foiletă „*Gândirea*".

— Hm! Revista asta e bazarul poeziilor absurde! Aruncă și Mercure de France, și Nouvelee Revue Francaise, și Deustche Revue și „Toi et moi" volumul gol și simpiu și patetic al lui Paul Geraldy. Intârzie o vreme în revista „Les Marges".

Goni, ca o vijelie care se distramă, peste titlurile rubricilor de la mica publicitatete, în ziarul „Dimineața".

— *Fedora* caută urgent apreteuse.

Ieftin vând.

Pereche străină, caut.

Cella. A! Sunt tristă. Ce faci? Nedy. Ce vrea oare Cella să spună Nedy-i sale? Cine-s? Sub care orizonturi râd ori plâng aceste suflete stinghere?

Alături se desfășurau știri din țară.

Și Drina gândi?

— Iată o rubrică din care n-am citit nimic niciodată.

Luă orașele, șir:

— Constanța (a! marea!) Timișoara, Ploești, Sulina, Tușnad, Câmpulung, Galați, Craiova, Brăila. Brăila! Brăila!

Și aminti un congres studențesc. O excursie. Un drum cu Vaporul din Galați la Brăila. O sară, toamna, pe un mal

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gol şi pustiu. Era lună. Dunărea trecea, la picioare, imensă şi liniştită. Apele păreau o poveste de oglinzi sfărâmate, o poveste care fuge şi să deşiră mereu, rostogolit, în neant.

— A! O sinucideră originală! la Brăila! Poate e prostul gazetarul! cine ştie ce piciu ignorant scrijelă hârtia visând glorii viitoare, către care năzue să urce pe treptele de rânduri grămădite, banal pe hârtie. Să vedem: *o sinucidere originală! Hm! La Brăila.* Se mai poate cineva sinucide original?

Şi citi, (subtitlurile, maşinal):

— O sinucidere... originală. Pentru Patrie! Un dezertor se mutilează. Excroc arestat. Diverse. Deci: da! (par-că nu cutează să înceapă) Totuşi...

„Femeia de moravuri uşoare, Iva Michalea, de loc din Suceava, trăia de o vreme cu proxenetul Radu Butnaru. In urma unor certe violente a fost părăsită, acum câteva zile. Disperată, a hotărât să se sinucidă. Şi s-a sinucis.

A luat două lumănări şi tămâe. S-a închis în casă, a aşezat o masă în mijlocul camerei, a aprins lumănările la două colţuri ale mesei, a aprins într'o căţue tămâia, s-a 'ntins pe masă îmbrăcată în rochie de mireasă, cu voalul alb şi flori de lămâiţă în păr, pe piept şi pe frunte şi a băut apoi o puternică soluţie de sublimat. A murit violent. N-a lăsat nici o scrisoare, nimănui".

Drina sări din fotoliu, cutremurată. Porii de pe mâni şi firele fine de păr de pe braţ se ridicară agitat, înfiorate,

Lacrimi îi înecau ochii, nestăvilit.

— Câtă poezie într'un suflet obscur, şi necunoscut! Un caz divers, ridicat în lumina artei, ce puternică tragedie! A vrut să-i fie moartea, o protestare sălbatecă, definitivă, contra vieţii de... femee... uşoară... a vrut să moară mireasă cum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

desigur n-a putut fi niciodată. A iubit întâi pe acest oarecare. S-a ridicat brusc prin iubire pe culmi de zăpadă pe care ea nici nu le bănuia sub orizonturile vieții. Și apoi, tot brusc, înapoi pe drumul care duce printre latrini, mocirle și grămezi de gunoae. Inapoi nu se mai putea. De jos urci cât de sus.

Dar să cobori 'napoi de „sus"-ul către care-ai năzuit o viață, înapoi către acel jos din care te-ai zbătut sălbatec ca să scapi! Nu se poate! Te poți urca din cabaret la mânăstire! dar dela mânăstire 'napoi... Ori cine știe! Cine poate măsura infinita complexitate a vieții și a sufletului omenesc?! Te poți înălța dela păcat spre viața curată, fără prihană! Dar poți coborâ din viața înaltă a sufletului care trăește o puritate ideală poți coborâ în păcat, fără ca viața să se sfarme îngropând sufletul sub ruini! Iva, Iva îți sărut mâna și te sărut pe frunte. Tu n'ai putut să te mai întorci înapoi. N'ai avut puteri să mergi iarăși în jos. Iva, Iva!... Și n'ai lăsat nimănui o scrisoare. Ce-ai fi putut spune cuiva? Tu care poate nu aveai pe nimeni deși ai fost a tuturora... Și începu să plângă sbuciumată de hohote dese și grele.

— Iva! Iva! Ești mai înaltă și mai sfântă decât toate mucenicile bisericei noastre.

Și-aruncă un șal pe umeri și ieși să rătăcească pe sub plopii desfrunziți, prin agonia desolantă a toamnei de afară.

Cădeau, rar, frunze galbene de pe ramuri răspândind un parfum desolant de moarte și tristeță.

Cădeau cele din urmă frunze, cădeau, legănându-se tragic prin văzduhul pustiu și sur ca un fund de mare cu apa de cenușă topită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Astăseară, ţi-ai făcut rugăciunea,
Desdemona? —

Shakespeare, Ott. Ilo.

Centrul oraşului era plin de lume, în preajma înserării. La cofetării mesele de pe trotoare erau garnisite cu doamne şi domnişoare care mâncau prăjituri multicolore şi *glasele*.

La cele două-trei bodegi de pe strada principală, bărbaţii gustau must şi tulburel şi vin aspru înşirat în butoae, aşezate, la una, pe trotuarul spaţios, la alta în *halul* vast dela intrare, pe lângă perete, vre-o 20 la şir.

Doar la cofetăria noblefei lumea e absentă. Ici, colo câte unul răzleţ la o masă şeade cu'n vermouth dinainte, de câteva ore.

S'aşezase acolo şi Mircea Curpănaru de vreme încă şi sta privind pietonii.

Toamna lungă şi calmă părea un început de primăvară când căldura prinde să crească, tulburătoare.

Arar s'auzeau fâşâind frunzele castanilor urnite de o boare de vânt ori de vârful vre unui pantof elegant şi distrat.

Frunzele galbene de pe ramuri, câte un stol de cocoare care traversa grăbit, arare, orizontul şi nu ştiu ce lipsă bolnavă'n atmosferă aminteau, unora, toamna.

Fără gânduri, Mircea privea picioarele care treceau, cu o curiozitate sensuală. Voia, să descifreze din mers, şi din con-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

turul lor, enigmele sufletelor care rămân pururi învăluite'n neguri. Tocmai formula o teorie personală când i se așează Vleja alături.

— Știi, Iscovici ți-a găsit colierul de perle. In București, la Gioconda.

— Da? Și l'a adus?

— Nu. E scump și vrea să știe dacă îți convine prețul. La ce te gândești?

— Nu știu căreia să-l dau.

— Aruncă zarul.

— Or fi oare perle adevărate?

— Socot... Dar ce numești tu perle adevărate?.

— Care nu's falșificate. Așa un fel de flori ale oceanului.

— Spui prostii. dragă. Perlele nu's flori.

— Dar ce's? Știu că, mi se pare, cresc în mări ori în oceane.

— Ți se pare și totuși vorbești. Mă 'ngrozește superficialitatea intelectualilor noștrii. Mă!... Vorbiți, toată viața, despre milioane de lucruri despre care habar n'aveți. Vrei să știi ce-i perla? Ascultă dela mine ca să nu le confunzi cu grăunțele de porumb ori de orz. Intr'un colț, în ocean, ori la larg, un vierme oarecare iubește o stridie. Se contopesc și.. iese... perla...

— Cum vine asta? Râzi de mine?!

— Ba de loc. Este un fel de.. atentat la pudoare. Viermele se repede agresiv asupra stridiei care e o moluscă stupidă cu două valve. Molusca îl cuprinde în brațe, îl strânge și-și copere amantul clandestin cu o pastă calcaroasă 'n care îl înădușă 'nbrăcându-l. Calcarul se solidifică într'o clipită și nenorocitul amant moare zidit într'o perlă. Asta-i cam toată povestea. Puțin tragică, nu-i așa?

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar e bizară. E frumoasă.

— De sigur. Nu-ţi închipuiai că se pot face perle cu melesteul mestecând, în ceaon, mămăligă ?! Perlele sunt lacrimile unei iubiri pe care o sugrumă hazardul şi care moare nesatisfăcută.

— Mă curiozitează cui vrai să dai scumpul colier de perle.

— Dac'ar vrea să vadă în el, un colier de iubiri reale aş vrea să-l dau Anişoarei când s'o 'ntoarce. S-o fac să priceapă că ea este stridia care poate presăra pământul cu perle, ori numai grădinele sufletului său pustiu. Dacă ar putea să vadă în el un colier de visuri reale l-aş oferi Mitanei.

— Ia uite la asta cum se sirâmbă!

— Vezi cum flutură crisantema? O poartă ca să pară romanţioasă, sentimentală. Un fard ipocrit. Acuma trăeşte cică, on dit, cu judele dela ocol. E bine! Nu?

— Minunată fiinţă. Dacă aş mai fi adolescent aş exclama: ce înger!

— Dragă, nu mă îngreţoşa. Ce înger!? 40 kgr. apă, 20 kgr. cărbune pentru combinaţiile organice ale albuminoidelor, hidraţilor de carbon şi grăsimilor. Apoi amoniac, calciu, fosfor, sare de bucătărie, fluor, sulf, fier, arsenic. Cam atât. In cartea sa despre „Viaţa omului" biologistul Kahm, mi se pare, nu spune nimic despre suflet. Cam asta-i îngerul dumitale. Ţi-am dat elementele în care se disolvă. Altceva! habar n'am. Ştii? Plec. Sunt plictisit. Salve. Spune lui Hobu să-mi ţină loc la procese, până Duminică. Uite zece lei plăteşte răpănosului istuia.

Vleja şi-aprinse o ţigară:

— Cam cu gărgăuni, amicul, şi comandă o cafea cu rom.

Curpănaru trecù fluerând pe lângă bodega care-şi aprinsese luminile. Intra tocmai un val de funcţionari dela casierie, care se'ndreptau spre o masă pe care o ochiseră'ntr'un colţ, goală.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lângă geam, înlăuntru, la câteva mese cap la cap, cinsteau mai multe căpetenii din urbe. Comandantul garnizoanei mâncà o fleica pe un fundișor de lemn: mușca din când în când dindintr'un ardei mic roș. Un avocat, un profesor de liceu, un angrosist, judecătorul de ocolo, luptau cu o duzină de mititei pipărați. Unii beau must, alții vin mai acru și căiau să convingă pe ceilalți că mustul produce greață.

In colț la Medeianu, trăsurile așteptau la șir. Caii cuminți păreau absenți. O brișcă veche, grea de noroiu uscat lângă alta abea lustruită. Bijarul din prima, fuma cinchit pe capră. Scuipa din când în când pe coada cailor, elegant și visător, printre dinți.

— Vă salut, Domnule avocat.

— Hai, Moișă, mână!

— Incotro?

— Un'te-o duce calea.

— Să trăiți, Domnule avocat. Cu dumneavoastră merg pân'la Dumnezeu.

— Ieșim afară. Hai.

Și s'afundă 'n tăcere simțind că absrudul și non senzul din viață, din oameni, din visuri și din gânduri, îl cufundă într'un plictis incomensurabil, în urât, în enervare, și într'un pustiu chaotic care-l soarbe ca un scorpion uriaș.

Erau la barieră.

O tabără de care cu butoae poposia lângă pod.

— Fă la dreapta.

Și fu pe drumul care avea undeva la capăt cuibul Alexandrinei Tulbure.

I se păru că-l vede conjurat de-un stol pe paseri mari și albe care fâlfâe peste cuprinsu-i, liniște și armonie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sufletul său i se părù ca un ţărm de mare pe care n-a fost niciodată, pe care-l vede de departe tivit de valuri care semăna cu un colier de safire aruncat pe pământ dela gâtul unei stele.

Acolo pe ţărmul de mare noptează.

Şi suflă puternic, vrăsmăşeşte, ca să se stingă toate faru. rile, care, frânte, se'nfundară, în întuneric.

* * *

Sub lampă 'n iatac Drina citea. Mai mult visa citind şi revenia meditând de cât citea propriu zis. Vlad plecase în Bucovina ca să angajeze muncitori pentru primăvară. Trecuseră câteva zile şi mai trebuiau să mai treacă alte câteva până la întoarcerea lui.

Şi se simţia slabă şi singură.

Costel o alinta gângurind, rostogolindu-se prin pat printre perne.

— *Mama, cupca, mama.*

— Mă culc mămică, mă culc.

Şi copilul îi trecea mânuţa pe obraji, pe bărbie, pe după gât, printre sâni.

— *Mama, apa bui.*

— Ia fă nani, puiu, nani. Nani copilaşu mamii!

...Şi Drina rămase'n delung într'un psalm din *Gitanjali.* Il citi, îl reciti şi-o reţinu mereu nelinişteа stranie din pagina aceia. Se simţi par'că adormită într'un parc uriaş de crini înfloriţi.

Şi murmură încă, uşor, minunatele rânduri, în care se cufunda ca 'ntr'o bae de parfumuri:

„La nuit s'épaississait. Notre tâche du jour était faite. Nous pensions que le dernier hôte était arrivé pour la nuit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

et que dans le village toutes les portes étaient closes...

...Il semblait que des coups fussent frappés à la porte et nous disions que ce n'était rien que le vent... Nous avons éteint les lampes et nous nous sommes couchés pour dormir. Seulement quelqu'un dit: „ Voici le messager! Nous avons ri et dit: „Non; cela doit être le vent".

Inchise cartea.

O lasă alături de pernă.

Rămase îndelung cu privirile rătăcite'n tavan. Din când în când șoptea :

„Non ; cela doit être le vent".

Și o neliniște vastă o cuprinse, o atrase, o cufundă în incert.

Simți în juru-i plutind, neliniștit, o lume imperceptibilă de umbre, care o captivau și o târau după un cortegiu straniu în care s'auziau orchestre năbușile cântând par'că departe și'n urma căruia cădeau pe cale trandafiri albi și roșii, distrămați

Costel adormise pe patul celălalt, cu'n deget dus la gură, desvelit.

Făcuse de cu seară focul și acuma târziu, soba lăsase căldură. Intredischise geamul și-l strânse ușor ca s-adie o boare de vânt.

Aruncă plapoma pe speteaza patului. Își desfăcu leneș cămașa : o aruncă pe un scaun, unde căzù desfoindu-se ca un paianjeniș de spumă înfoiată și albă, și se 'ntinse apoi în patul pur, căutându-și par'că locul cel mai bun pentru dormit în zapada moale a pernelor care o primeau alintând-o.

Și nesimțit, adormi ca un copilaș îmbăiet.

— De acum întoarce-te napoi, Moișă. Mergi sănătos Și... sst !...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mircea Curpănaru păşi printre plopii înalţi, desfrunziţi, înfăşuraţi de'ntuneric ca'ntr'un giulgiu fioros.

Era liniştit, deşi nu vedea la doi paşi înainte. Pe drum un sătean îi spusese că boerul e dus de acasă şi că la curte e numai duduia cu copii.

Printre copaci văzu o umbră uriaşă ca o pasere diformă, cu aripile 'ntinse poposind pe pământ.

S-apropiase.

Un dreptunghiu vag de lumină tăia o *pârtie* prin întuneric.

— A! Să fie oare iatacul Drinii? Nu doarme aşa de târziu?! Dar cum va intra? Cânii! Argaţii! Dar ograda e'n partea cealaltă?

Şi stătù.

Şi se simţi tremurând.

Porni spre ceardac.

Nimeni. Tăcere ca 'ntr'o casă pustie. Stolul era ridicat. Perdeaua subţire se legana-uşor.

Se urcă şi privì reţinându-şi răsuflarea.

O sfârşală fără nume îi cuprinse trupul întreg.

Simţi că se clatină.

Apoi, pe sârme fierbinţi, un foc lichid începu să-i străpungă tot trupul şi să i-l cutreere, cotropitor.

Un vulcan parcă-i erupsese undeva în creer ori în inimă şi lava vagabondà risipindu-se prin fibrele tremurătoare ale trupului zgâlţâit parcă de furii.

Cu mâna rezemată de canatul ferestrii, Mircea privi.

Pe noptieră, lampa ardea mic sub abajurul albastru.

Peste pat plutea parcă un stol de văluri, cări statorniceau o umbră vag-viorie sub care Drina dormiâ, în poziţia legeră a femeei din tabloul lui Prud-hon: „Răpirea Psicheei".

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu'n braț sub cap.

Cu capul plecat spre umărul rotund, ușor ridicat pe linia cotului elegant ascuțit și ridicat par'că în sus. Brațul celălalt întins dealungul trupului în jos se perdea de la 'ncheetura mânii sub șold.

Sânii hodineau pe piept armonios într'o atitudine de repaos.

Deasupra șoldului stâng, corpul fiind plecat spre patul celalt ca pentru a protegui pe Costel, niște răsfrângeri ale pielii conturau 3 suluri delicate care, vag proemenente, își pierdeau liniile elegante in albul amplu al pântecului desăvârșit.

Un picior întins; celălalt strâns cu genunchiul în sus.

Ochii lui Mircea se opriră 'ndelung pentru ca să alinte contrastul dintre pulpa fină și coapsa cărnoasă și rotundă,

Multă vreme cuprinse cu tot iadul de doruri răsvrătite'n suflet, glesna infantilă și genunchiul marmorean și rotund.

Impinse geamul ușor.

Drina dormia.

Ridică un pas mare și fu în iatac, încet, încetișor.

Și Drina, dormea.

Când trase piciorul de afară izbi un geam în cale-i:

— Ptiu! Drace!

— Care-i acolo? Stai că trag.

— Eu sunt, Doamnă!

— Domnul Curpănaru.

— Dar ce faci aici?

— Tocmai vă oferam cămașa Doamnă.

— Au!

Și Drina abea acuma și-aduse aminte că e goală. Și pe marginea patului stătând se cuprinse cu prostirea pe care o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

smulse de pe saltea şi se 'nfăşură până pe umeri de jur împrejur.

Copleşită de mirare şi sfială se simţea coperită, apărată de un scut nevăzut de castitate.

Părea eşa o sfântă Genevievă de Brabant austeră dar modernă.

— Dar pe unde ai intrat, Domnule!? Şi la ora asta, în iatacul meu. Ce cauţi; la ora asta?.

— Asta-i chestie de amănunt, bolborosi el stupid.

Se simţi caraghios. Ar fi dat orice să nu fie acolo, sub privirile acelei femei care exprima cu ochii coborâţi în jos, tăcând apăsător, ofensă şi revoltă. — Te rog să-mi spui ce cauţi aici; să te lămureşti. Te rog.

Şi-l privi în faţă.

Avea figura palidă şi suferindă.

Părea un zeu rănit.

— Dac'aş fi hypocrit ţi-aş spune că treceam pe aici din întâmplare şi m'am abătut să-ţi cer adăpost.

Se uita drept în jos şi-şi clinti privirile spre pat şi locul unde sta Drina, nemişcată.

Şi-i privià un genunchiu care rămăsese neacoperit.

Şi scotocia cu ochii pe sub prostire piciorul în jos şi'n sus alintându-i rotunzimile albe şi fine.

— Dar sunt cinstit şi sincer şi orice-ar fi ţi-o spun: am venit într'adins la tine, Doamnă şi anume ca să-ţi spun că te iubesc, cum nu te-a iubit niciodată soţul dumitale, Doamnă.

Şi îngenunchie.

— Domnule, ai înebunit. Crede-mă te rog Şi termină aşa'

Drina vorbise poruncitor. Turburată dar sigură şi hotărâtă' se ridică smucit în picioare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dacă-mi respingeți iubirea Doamnă ea vă cuprinde'n brațe și vă strânge și vă poruncește s'o primiți în pat. Trupul acesta superb care dormea singur m-a cerut, m-a chemat ca să-i dau iubire. Lasă-mă, te rog să-ți alint genunchiul. Lasă-mă ca să-l sărut. Să-l apuc în brațe și să-l strâng. Și plec apoi și nu voiu mai veni niciodată!

— Domnule te rog să pleci.

— La ce bun? Dacă voiu pleca eu, rămâne aci iubirea mea care te va sorbi cu mii de guri flămânde și fierbinți. Te-a iubit până acuma un om. Eu îți dau iubirea tuturora. In brațele mele vei uita viața, vei uita ce-a fost și de acum nainte nu-ți vei mai aduce aminte de nimic decât de noaptea asta. Drina, te iubesc.

Vorbele lui fâlfâiau ca aripile unei berze deasupra unui cuib și ardeau ca gura unui cuptor în care, la temperaturi inimaginare, se topește granitul, ori bazaltul.

Și se precipită brusc și cu brațele-i cuprinse genunchii și cu gura apucă genunchiul și-l sorbi prelung smucind cu mâna pânza ca să-și facă loc în sus, în sus, sărutând cutremurător piciorul care se sbătea.

Ceva din trupul ei se da mereu, îl chema cu ardoare diavolească.

Dar sufletul și ceva care este mai înalt în om decât dânsul, cu o încordare extraordinară și cu puteri supranaturale, îl respinse puternic.

Cu mânile amândouă îl împinse de umeri, îl descleștă, îl aruncă, depărtându-l.

Mircea se ridică desmetecit.

— Domnule, mi-e scârbă de D-ta. Eși! Din gentileță m'am oprit până acuma. Și pentrucă te-am crezut un om de treabă. Te rog să ieși imediat. Ești un detracat!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi Drina îşi luă precipitat brovningul de lângă pernă.

— Eşi! Iată ai pe geam afară tot ce mi-ai trimis.

Şi-i aruncă şi-un plic mare galben care s'auzi căzând cu sgomot pe pietriş.

— Psalmii Dumitale erotici şi perverşi. Plicul nici nu l-am desfăcut. Ieşi, canalie. Ieşi că te împuşc ca pe o javră turbată. Şi, domnule, să ştii, dacă femeile te-au învăţat altfel, să ştii dela mine că eu prefer un biet om de treabă unei canalii de geniu.

— Mai frânt şi-ţi doresc să rămâi biruitoare pân' la urmă.

— Ieşi, apaşule!

— Mă duc dar voiu rămâne în D-ta deapururi.

— Ieşi,

— Voiu dormi pe cerdac sărutând piciorul divin.

— Ieşi

Şi Drina răcnea acum, desfigurată.

— Plec dar să ştii că te iubesc şi te vreau şi nimic în lumea asta nu va putea smulge depe trupul dumitale giulgiul blestemat al dragostei mele.

— Ieşi.

Costel sări din somn ţipând, tremurând, ieşit parcă din minţi.

— Dar ieşi, domnule, odată, ieşi că te ucid, şi se plecă şi luă un *scăunel* de jos şi-l repezi.

Dar Mircea plecase ca o fantomă.

Işi strângea acum în ogradă lucrurile de pe jos.

Drina'n chise geamul, lasă transparentul, aiurind.

— Doamne, eu îs vinovată. Geamul, geamul, eu l-am lăsat deschis.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Își trase cămașa și s'aruncă plângând lângă copilul care hohotea înfricoșător.

Pe genunchiul desvelit zări o pată liliachie

— A! sărutul lui!

Și sbieră ca o leoaică legată de picioare într-o haită de câni cari o mușcă pe'ndelete.

Sub piele înflorise o camee bizara. Par-că înflorea un stânjânel în carne. Și simți parcă înalțânduise'n trup din înflorirea lui un suc mortal care-i otrăvea sângele, îi amorția nervii, o ucidea ca o injecție puternică de morfină.

Avu senzația că a mușcat-o un șearpe veninos și că rana nu se va lecui niciodată.

O cuprinse o dezolare infinită.

Se simți biruită, coborâtă, murdară de să nu se mai poată purifica nici cu toate apele grădinilor lui Dumnezeu.

Simți că moare cu sufletul bolnăvit de o boală grozavă, fără nume,

Se ridică și se privi'n oglindă.

Cercane vinete săpau brazde grele sub ochii măriți, aproape uriași.

Se privi adânc.

Acolo în fundul ochilor se cufundă în luminișuri bizare.

Par-că erau niște răsărituri ori niște apusuri de soare.

Nu se puteau desluși dinstinct.

Oricum, lumina aceia avea nuanța unui crepuscul peste o câmpie pe care se vede o statue dărămată lâng'un soclu, un templu părăsit, câțiva plopi desfrunziți în tot cuprinsul vast al priveliștii și o cruce strâmbă plecată undeva la răscruci.

Și-n jurnalul său, scrise Mircea Curpănaru :

...„Observ din ce în ce mai precis că nu există decât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

viaţa din afară şi că viaţa sufletului nostru nu este decât umbra acesteia, de multe ori scâlciată şi diformă ca orice imagine trecută prin alambicuri diverse.

Şi am crezut de atâţia ani că viaţa de afară trebue să fie reflexul sufletului nostru!

Atâţia ani n'am stat de vorbă decât cu demonii şi cu îngerii din mine, şi n'am auzit nici una din tânguirile celor ce-au trecut prin viaţa mea ca nişte umbre călătoare.

Mă simt tot mai mult un diavol despoiat de coadă, de unghii şi de coarne.

Sufletul mi-a rămas un munte negru de trăznete fără fulgere.

Numai sunt eu.

Imi pface să dorm mult, tot mai mult.

Şi să mănânc bine.

Doresc să văd lumea privindu-mă cu gura căscată.

La urma urmii cea mai agreabilă formă a gloriei esta asta.

După dânsa aleargă mulţi, cei mai mulţi din adevăraţii înţelepţi ai vieţii.

Poţi oare, fără să te plictiseşti şi fără să fii biruit, poţi merge mereu contra cursului vieţii, ca un plutaş nebun care-ar porni să vâslească spre'nsusul unei ape?

La naiba!

Să dau foc la tot ce-a fost! Să'ncep o viaţă nouă.

Dar se poate?

La ce strică o încercare?

Şi să scap odată de viaţa asta mediocră, comună şi obscură!

Hai!

Şarpele îşi schimbă pielea în fiecare toamnă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„...O, tu capo d'operă sfărâmată a naturii“ !
Shakespeare, Regele Lear.

Înoptase de mult.

Trenul expres care trage Moldova de-alungul, legând drum între Warșovia-București, alerga ca un convoiu de umbre prin valea Siretului, printre dealurile care dormind sub lumină își distrămau par-că linia culmilor în infinit.

Pământul și cerul păreau goale de viață.

Ici și colo pe'ntinsul priveliștilor șterse, grămezi informe de umbră conturau silueta bizară a copacilor stingheri, ori a caselor răzlețe pe la margini de sate.

Câte odată dealurile s'apropiau ca niște namile de apocalips.

Câte un dâmb amenința ponciș, ca un pântec uriaș, calea care sbughea apoi spre larg, în luminiș.

Pe cer luna, numai luna ca un suflet pribeag învețmântat într'o nebuloasă de vise.

Și trenul gonea mereu ca un om halucinat prin viață, ca timpul prin spațiu.

Într'un compartiment de clasa întâia, călătorii dormitau.

In colțul de lângă geam, Ioana Alban, privea somnoros, undeva afară.

Lumina electrică ușor voalată coperia figurile cu'n clar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

obscur, care diforma culorile, diforma liniile. stabilind trecător o atmosferă de basm.

Din când în când, cu degetele obosite, răsfrângea de pe frunte niște jerbii de păr sburlalnic, care se învârtejea mereu spre ochi, ca o volbură de fire de aur.

Andrei dormea lângă dânsa cu capul răsturnat pe canapea, cu mânile întinse pe speteze, cu doi bunghi deschiați la vestă, cu gura ușor întredeschisă.

Și călătorii ceilalți dormiau în atitudini pocite: Un ofițer gros, gras, aproape diform începu să sforăe grohăind ca o scroafă sălbatecă.

Noroc că trenul fluerând prelung, intră, troncănind infernal peste macaz, într'o gară mai mare, în care se opri.

Ofițerul se trezi. Își șterse fruntea și fața cu palma trecând pe la gură, dosul celeilalte palme.

Trecù la geam. Il coborâ. Tuși sgomotos și scuipă undeva pe peron. Aerul răcoros năvăli de-afară odată cu plescăitul scuipatutui trăsnit de asfalt.

Apoi începu s'adulmece noaptea, rezemat cu coatele de speteaza geamului larg, aplecat în afară.

Plecându-se în lumina stației goală la ora aceia, vorbi cuiva care trecea pe lângă vagon;

— Ce-i cu tine, Achițănoae?

— Cine'n treabă, frate? Tii că-s buimacă de somn!

— Ce nu mă mai cunoști, cioroaico?

— A! măi bărbate! Ioti, d-l Dârdală. Da de unde vii frate? Nicule, vezi de Fifița să n'o lovească hamalii.

— Apoi, dincolo, dinspre, Cernăuți. Da d-voastră?

Ioana Alban privi afară pe geam spre femeia care cu'n copil în brațe, cu altul de mână și cu pălăria'n cap hăită,

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vorbea amarnic de lat și de rar. Par-că purta'n gură o limbă de bou.

— Am fost și noi pe la tata socru. Mai o gâscă, mai o fasolă.

— Ce să faci?

— Da, madame Dârdală, ce mai face?

— Ia la măsa la Ulmeni. I s-o'mplinit vadeaua. Trebue că descarce căruța zilele estea.

— He! Sigur! Dacă o'ncărcat-o.

— Da *alde* Tâmpălău ce-o făcut cu fata?

Trenul se urnise ușor și se depărta din ce în ce mai grăbit.

Becurile gării luminau unul după altul fața mare, bălană și spână a d lui Dardală, rătăcind alternativ pe fețele călătorilor care, unii, se treziseră în convorbirea d-lui ofițer cu Achițenoaia.

Ostașul se frânti la loc scoțând dintr'un pachet pe care-l avea'n buzunarul dela butonieră o țigară ciufulită.

— Unde călătorești cuconiță?... Imi dă voe duduia să fumez o țigară?

Dar Ioana închise brusc ochii și se făcù că doarme.

Cu poftă de vorbă se'ntoarse și privi peste umăr călătorul de alături care tocmai se trezise și i se adresa:

— Dă-mi voe te rog s'aprind și eu.

— Mă rog, vai de mine!

Crâcnì gros, trase un fum, tăcù ș'apoi îl întrebă:

— De unde vii d-le, nu te supără.

— Am fost prin Ceho-Slovacia, la Viena, prin Polonia.

— Da? Ei, bravo? Ai fost așa de plăcere! Bravo! Frumos să călătorești așa prin țările aliate!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Sunt procuristul casei Wapner din Bucureşti. Am făcut, angajamente.

— Da? Şi dl. Dârdală lungind pe *a* se mira foarte.

— In Ceho-Slovacia am făcut o comandă de mai multe vagoane.

— Da? Scumpe tare, hai!

— Scumpe şi nu prea.

— In Polonia-i mizerie mare, hai?

— Cum vrei s'o iei. Relativ, da. Prin partea Galiţiei mai ales.

— Da Români de-ai noştri, se văd pe acolo?

— Rar, tare.

— Aşa?!

— Am întâlnit la un Concert în Cracovia, o compatriotă care s-a făcut celebră într'o singură sară.

— Ei cum, frate?

— Să vezi: Sta câteva rânduri de scaune înainte-mi. Aşteptam să 'nceapă concertul. Cânta un tenor mare.

— Da?

— Un rus. *Unu* Waldemar şi nu ştiu cum îi mai spune. Un nume de-al lor, cam lung.

— Şi.

— Aşteptam să 'nceapă. Sala concertului plină, îndesată ca un car cu pae.

— Da pe compatrioată o cunoşteai mai nainte?

— Da, de unde. Aşteaptă ş'ai să văzi. Insfârşit începe. Rusul bărbat mândru. Da, blond spălăcit.

— Da, figura moláe, sp lăcită de a lor.

— Taman aşa. Şi cântă şi cântă domnule, cum să-ţi spun, ca o privighetoare. Fel de fel. Ce privighetoare! Ca un crâng

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de privighetori gureșe, domnule. Și numa odată domnule, rusul nostru se clatină cântând, se lasă pe un scaun și de unde urca cu vocea sus, sus, deodată brusc tace. Și de unde toată sala era 'necată de glasul lui și lumea toată asculta nemișcată, deodată se face tăcere o clipă și lumea privește cu groază. S'auzise așa par'că plesnise coardele la o vioară. Și odată. Domnule, se scoală, câteve rânduri de fotolii mai înainte, o dudue elegantă 'n picioare.

Și strigă cu glasul par-că 'nlăcrimat.

— Ce ți s'a 'ntâmplat Sergiu Waldemar Pustanianschi?

Da! da! Așa l-a strigat, așa îl cheamă. O clipă fù tăcere. Tăcere.

In loji s'auziră râsete. La gelerie aplauze.

Și iar tăcere.

Coborâse cortina. Lumea sta nemișcată; aștepta. Romînca noastră 'ncremenise 'n picioare plecată cu trupul înainte. Eu o vedeam din spate. Era eleganță de tot, nene.

Se ridică după aceia cortina și un poleac vesti că tenorul și-a pierdut vocea pe totdeauna. Știi, ridicase prea sus!?.

— Da! da! Vezi, dumnule?

— Și numai se aude odată un țipăt străpungător: — Vai! Waldemar!. Și-atât... Și romînca noastră se prăbușește leșinată. Dar știi ce țipăt? Ceva'nfiorător! A doua zi jurnalele spuneau, că e o amantă de a cântărețului, altele că'i numai o amatoare venită să-l audă, anume, de departe din România. A avut apoi o criză de nervi țeapănă.

— Fată cu histericale, ce crezi!

— A fost internată într'o casă de sănătate. Ea a cerut să fie dusă într'o mânăstire, acolo lângă Cracovia.

— Și-au dus-o?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu mai știu, c'am plecat.

— Și cum o chemà?

— Iaca am uitat... Ana, Anișoara nu știu cum. E de pe aici din Moldova.

?... Și Ioana Alban ieși în coridor grăbit... Își îndesă batista în gură și plânse, plânse mult, neauzit... Era târziu... In colțul coridorului i se păru că aude suspinând pe cineva. Pășì într'acolo 'n neștire.

— Ce? D-ta, Domnule Tulbure! Aici? Dar ce-i frate?...

— Nimic... Nimic... S'a întâmplat o nenorocire... Cum nu știi?

— Nimic. Venim din Ackerman prin Iași. A avut bărbatul meu treabă la Cetatea Albă. Suntem de 2 săptămâni.

— In jurnale n-ați citit?

— Nu, nici nu le-am văzut. Spune, spune frate. Drina? copii? sănătoși? Spune, ce-i?

— Dumnezeu m-a lovit greu. Poate pentru'n vechiu păcat pe care-l ispășesc. Doamne! Doamne!

— Dar spune, domnule, odată, nu mă tortura.

— Drina s-a spânzurat.

— A! a! a!

Trenul duduia năpraznic. Gâfâitul mașinei domină noaptea

— Am găsit-o 'n podul casei după mai multe zile. Lăsase un bilet c'a plecat în târg. Eu lipseam. Am așteptat o zi, două, trei, o săptămână. Și motanul mi-a adus o mână din glesnă cu degetele întregi. Am găsit-o dimineața pe ceardac. Mâna ei sfântă! Mâna ei divină. De ce n-am murit!? De ce mai trăesc! Căzuse cu fața în jos. In aer atârna streangul de căprior. Părul. despletit se'nprăștiase'n jurul capului. Capul ei! Capul ei! De sub rochie când m-am apropiat au sbucnit șoareci greloși.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Am întors-o smucit cu fața'n sus. Ca s-o văd. Credeam că-i un vis rău. Un vis teribil. Credeam c-am înebunit. A! a! Trupul i se desfăcea din încheeturi. Și buzele și ochii și obrajii sfredeliți de viermi pe care i-am sărutat, i-am smuls cu dinții din carnea ei topită. Atâta mai era viu în Drina mea divină, viermii! Drina, Drina, Drina. Am căzut acolo doborât de durere și de duhoare. A! a! Trupul ei dumnezeesc se desfăcea.

— Nu mai spune. Nu mai spune. Nu mai spune. Înebunesc, nu mai spune.

— Și eu care credeam că Drina nu va muri niciodată.

— Nu mai spune. Nu mai spune.

— Mi-am plătit păcatul. Eu scârbos vânător de chimere.

— Nu mai spune, nu mai spune.

Și plângeau sughițând amândoi.

— Ce femee a fost! ce femee!

Și apoi tăcură.

— Odată era tristă. Ce ai, am întrebat-o O! nimic, mi-a răspuns. Vreau să n-am nimic. Nu ești fericită? Ba da, cred că da! Sunt fericită, dar tristă.

Și, totul s-a sfârșit, acum.

Par-că nimic nu mai este din ce-a fost.

Gândește te! să clădești mereu treizeci de ani. Și odată să se năruie totul, năpraznic. E grozav.

Par-că s-a căscat .o prăpastie în urmă, pe drumul meu.

Dincolo de dânsa sunt grădinile morții.

Acolo e Drina.

Dincoace e viața.

Și eu trebue să trăesc: mă trag de mână copii.

Și-mi trebue o viață nouă, altă viață.

Și dincolo, chiamă, chiamă ca un vas care se depărtează

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-193
BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII DIN ORADEA

pe mare, mă chiamă Drina şi mă cutremur Doamnă, şi mi-e frică şi aş vrea să pot fugi de mine însumi.

...Mi-aduc aminte. Câtva timp înainte de catastrofă am avut un vis straniu. Se făcea că eram parcă 'ntr'un palat maur cu săli vaste de marmură sprijinite pe stâlpi înfloriţi cu aur. In bolţile 'nalte ardeau sori de lumină bizară. Era par'că bal mondeu. Domni în frac şi mănuşi albe. Doamne elegante, cu mânile goale, purtau rochii de matase multe culori. Undeva, într'un fund al palatului s'auzia coperit o simfonie de piane 'n surdină Şi deodat'răsări din noapte un şuet fioros de pe ape care năvălesc.

Uitasem să-ţi spun: palatul acela era în:r'un câmp pustiu şi singur; nimic de jur împrejur decât deşertul şi noaptea.

Toată lumea năvăli în balcoane.

Şi apele sporiau, veniau, creşteau mereu de undeva din noapte spre palatul luminat ca un candelabru. Apele se ridicau.

— Dar nu vor ajunge pân'la noi, strigau încrezuţi, cavalerii. Suntem sus şi nu vor ajunge.

-- E tare palatul şi nu-l vor răsturna, e tare strigau amfitrionii.

Dar apele creşteau cu sgomot năpraznic.

Par'că noaptea se prefăcuse 'n valuri cari năvăliau.

Departe, tot s'auzea 'n palat simfonia de piane 'n surdină.

Şi deodat: o pârâire grozavă. O năruire şi palatul se pleca într'o parte.

Drina era albă înainte-mi.

Totul s'a rostogolit în ape.

Şi apele s-au împlinit peste uriaşul palat luminat ca peste un bolovan pe care l arunci de pe mal...

Şi iar fu tăcere. Tăcură, mereu, îndelung.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Trenul trecu printr'o gară mică repede ca fulgerul.

Priviră aiurit afară: umbra gării străjuită de 2 felinare se cufundă în noapte.

Doi călători ieșiră din'r'un compartiment cu valizele în mână și cu câte un *plaid* pe umeri.

Unul spunea:

— Să te ferească Dumnezeu să fii condamnat să trăești între oameni mai răi, mai proști, mai grosolani decât tine.

— Și să te judece ei.

— *Ăla* e un chibiț crescut în seminar. De mic s'a învățat să tragă la fit, să șteargă o lingură de mâncare din farfuria vecinului când acesta a întors capul aiure. Nu știe lega două vorbe și e avocat, deputat. Nici o idee în cap, nici un gând, doldură de vorbe goale numai, halandala.

Ioana asculta.

Și i se păru că străinul acela vorbind despre-un oare care, vorbea, despre toată lumea.

Și'ntrebă:

— Domnule Tulbure, unde te duci?

— La București s'aduc copiilor o guvernantă.

— O! ce fac mititeii?!

— Te rog nu mai întreba.

Și Ioana avea senzația că'n sufletul său fusese un groaznic cutremur de pământ. Și-acum, după cataclism, rătăcea singură printre ruini, ca o stafie funerară.

Departe, dup-un deal împădurit, luna apunea într'o glorie de aur risipit.

Par'că, acolo, lo marginea zării, departe, pe o vatră uriașă, un monstru ardea visurile lumei?

Atâta aur se risipia'n vâlvătae calmă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi Ioana crezu o clipă că priveliştea aceia se vede undeva, departe în zările sufletului său.

Lnna apusese.

Şi de jur împrejur întunericul năvălia, compact.

Şi trenul se cufundă par'că într'un munte de ţărnă.

Par'că alunecau printr'un tunel de cărbune către un infern necunoscut.

Şi trenul alerga, mereu, spintecând noaptea deafară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Où sont les neiges d'antan?
François Villon

La poșta din Warșovia, un factor sdrențeros, lâmp și necăjit, aruncă pe foc scrisorile post-restante pe care destinatarii, nu le ridicaseră după 6 luni.

Le deschidea, cu nădejdia că va afla întrânsele bancnote, le privea pe o față și pe alta, le rupea apoi bucăți și le asvârlia în pară.

Intr-una, găsi o floare strivită, uscată care fusese fragedă și albă: o *regină a nopții* care murise de mult.

Din plic se nălță un parfum vag, neliniștitor.

Cercă să descifreze buchile de pe plic (in timpul războiului fusese o vreme'n România).

Domnișoarei *Ana Butucela.*

Lumina zilei acelea îmbrățișă câteva clipe scrisoarea trimisă'n largul lumii de un suflet rătăcit pe bordul unui vas lovit de naufragiu:

Ți scriu, Anișoara, în preajma unei clipe hotărâtoare. Vreau să rezolv, îndată, o criză grea de conștiință... Vei înțelege mai târziu ce 'nseamnă asta. Imi pare rău că nu pot să-ți spun acu mai mult. Te întreb:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Poate un suflet să trăiască liniştit când şi-a pierdut odată echilibrul?

Se mai poate restabili armonia lui iniţială după ce a fost odată grav tulburată?

Şi poate muri un suflet strivit de îndoială şi de umbra unui păcat care n'a fost? (Dar care-ar puteà să fie. Şi ca să nu fie, vrea mai bine să moară).

Vei răspunde:

Chestie de temperament.

Desigur.

Dar dacă eu aşa cum sunt, aşa cum mă ştii, mi-am pierdut sufletul de eri, ce mă fac?

Şi dacă nu pot să mă împac cu sufletul cel nou?

Şi dacă atâtor întrebări nu li mai aflu răspunsul de all'dată?

Ştiu viaţa nu întreabă, viaţa porunceşte.

Şi oamenii n'au vreme să se ocupe prea mult unul de altul, (de multe ori nici de ei).

Şi apoi pe cine ar interesà confesiunea unei misoghine?!

Şi pe cine-ar întristà tragedia mea obscură, când în clipa asta, pentr mine supremă, milioane de oameni iubesc, alte milioane suflr, muncesc, se sbat, se svârcolesc, aleargă pentru gură, pentru nevoi, pentru plăceri pe tot întinsul globului nostru *de fărnă, pe munţi, pe pământ, în mine, pe mări, în aer?*

Să gem! dar în clipa asta atâtea milioane de oameni cască plictisiţi de ei înşişi.

Să plâng, dar atâtea femei tot acuma plâng şi-şi scrâşnesc din dinţi uriaşa lor suferinţă... Milioane.

S'ar pierde plânsul meu în râsul atâtor alte milioane!

Ştiu, e stupid ceia ce fac. Revoltător de stupid.

Mi-aduc aminte, de mai de mult...

1868 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Eram studente-amândouă. Odată în preajma crăciunului. La București. Ne plimbam pe Calea Victoriei. Era sară. Ningea. Un domn bine 'mbrăcat, trecea mereu în sus și în jos, cu 'n copil de mână, prin fața Hotelului Continental. Copilul era slăbuț și trist. Domnul rotofei. Ne-a intrigat. Am iscodit să vedem oare ce va fi. Și-am stat. Eram tocmai în preajma-i când ieși dela hotel o femee... așa și așa... Dar bine, bine, da... Și-am auzit amândouă când el a întrebat:

— Numai atât ți-a dat? Ce proastă!

— Dar cât vrei pentru o ședință! Lacomă ființă ești!

Și el a plecat:

— Hai mamă acasă, a cerut copilul... Ea l-a sărutat.

— Să nu 'ntârzii prea mult la masă i-a spus, în treacăt, ea, și s'au despărțit.

Tu ai spus:

Cine știe ce necesități sălbatece poruncește bărbatului să-și exploateze femeia așă de murdar?

Și eu am spus:

Nici-o necesitate nu-l poate scuză. Bine, el... Un apaș... Dar ea? Cum poate ea să se deă unui călător din toată lumea pentruca apoi, imediat, să-și ia copilul de mână! Și să-l sărute cu gura ei care vânduse plăceri și săruturi...

Copilașii mei drăguți și mici, copilași furnici...

U! dar se frânge zăgazul lăcrămilor și gravul meu problem vă rămâne nerezolvat și mă voiu cufundă eu pe mine, afund, în mocirlă...

(O! scroafele sunt mai nobile, mai austere, mai înalte de cât femeile noastre austere și puritane)!...

Dar cine știe dacă nu fac rău, și copiilor, cu caracterul meu, și lui Vlad poate.

Din pricina mea viața i-ar aruncă poate peste bord...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Azi trebue să fii obraznic, îndrăznel, prost, grosolan, mincinos, cinic...

Şi asta e foarte greu...

Dela mine până la cetăţeanul urbii noastre care-şi adusese fata măritată într'o staţie balneară şi o trimetea să se plimbe pe terasă, în văzul lumii bune, în vreme ce el s'alătură unui grup de fanto-peşti şi-o lansa, dând un cot câte unuia din ei şi făcând drăcos cu ochiul:

— Ce spui, hai? E nostimă, dama?

— O! da! e bine? Cine o fi?

— E nevasta unui colonel.

— Se dă ori nu se dă?...

— Cam greu, dar, cearcă, d-ta vei reuşi.

...Da, da, dela mine până la el şi până la ea (sunt oameni etalaţi în lumea bună), e o cale pe care n'o pot parcurge într'o viaţă, i-o gamă infinită de nuanţe care nu se pot preciza.

E! Anişoara! E lungă scrisoarea asta pe care tu vei primi-o cine ştie când. (Şi nu-ţi aduce parfum de vechime şi ecouri din cronicari, ca a ta!)

Sunt nesfârşit de tristă.

Nu pentru mine...

In ce lume scârnavă vor trăi copii mei!

Mulţimea?..: bădărani... Intelectualii?: saltimbanci ori ploşniţi...

Aristrocraţie, în sens clasic, nu există (cei câţivă iluzionişti nu contează).

Adio, Anişoară...

Te sărut cu buzele mele curate, aşa de curate c-ar puteu săruta mâna lui Dumnezeu şi heruvimii pe frunte...

Iată acuma, când plec, îmi sfâşie inima părul blond şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rătăcit pe pernă ca un suflet distrămat al micuțului meu Costel, copilul meu.

Fii tare, Drina! (Mai tare decât această lume creștină prin sufletul căreia n-a trecut nici-odată Cristi).

Viața are rațiuni mai înalte decât ea însești. Pentru asta nu le poate nici explică, nici comanda.

Și dacă vreo-dată te vei mărita, poți să te oferi lui Vlad al meu, Anișoară dragă...

— Este un om de treabă.

Crede, o spun pentru tine, dacă vreo-dată toiagul tău de... jidovă rătăcitoare, se va oprì la pragul meu pe curi-l părăsesc cu suflet sfâșiat.

Te sărut între sprincene pe frunte cum ne sărutam odinioară.

La revedere, Anișoară, adio.

P. S. Câte odată, sara, când vei fi tristă, să știi că mi-e dor, mic, de tine, de Vlad și de copii. Să te duci la dânșii atunci: să-i ajuți pe toți să-și steargă lacrimile pe care mi-le vor dărui câte-odată, și să-i rogi, să-și aducă aminte, de mine, din când în când.

Iată semnez, pentru cea din urmă oară,
Alexandra Tulbure

Și încă un post-scriptum. Cel din urmă.

Vezi nu pot să mă despart de tine.

Ți-aduci aminte... Nopțile de-atunci!

Când eram de 20 de ani, când umblam după umbre și după visuri, în viață și când căutam în cărți versuri frumoase, imagini subtile și simfonii de gânduri muzicale.

Primăvara când ne bolnăveam, de miresme sub tei, la noi acasă, aspirând paradisul pe care nu-l-am mai văzut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi iarna când ne scăldam în lumina vitrinilor căutând în pietre scumpe miragii pe care viaţa nu le-a mai avut.

...In vreme ce ningeà cu fulgi mari, liniştit şi ritmic, peste toată Calea Victoriei, ca'n sufletul nostru, cu visuri albe şi cu iluzii diafane şi albastre cari s'au scuturat de mult.

De-ce nu mai putem trăi o zi viaţa cu sufletul de-atunci, Anişoara, Anişoara!?...

Unde a murit în sufletul nostru frăgezimea aceea divină?!

Unde-i oare îngropată?

In bisericuţa fumurie pe care oamenii o numesc: Amintirea?!

De-ce nu putem ridica dealul, până acolo?

De-ce, Anişoara?

Imi plec capul în poală la tine şi plâng şi plâng ca un copil alinat care plânge în poala mamei, când îşi dă seama că alinturile ei nu-i mai sunt de-ajuns...

Te sărut, Anişoara, cum sărutam de mult, primăvara ghioceii cei dintâi şi cum sărut acum amintirile de-atunci, şi cum aş vrea să-mi sărut copii, de acum fără să pot, copiluţii mei, parfum de cer şi puf de zăpadă.

Adio, Anişoara!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După un an.

...Mais peut-être y a-t-il en nous d'autres puissances que l'esprit et le coeur, d'autres même que les sens— de mystérieuses puissances, qui prennent le commandement dans les instants de néant où s'endorment les autres.

Romain Rolland, *Jean Christophe*

Brazii, îmbrățișați de vânt, vuiau ca un epilog de furtună distramată în larguri.

Trâmbe ușoare se isbeau de zidurile castelului, pătrundeau pe geamurile deschise înlături la soare, și s'afundau prin unghere stârnind nesfârșite ecouri care se prelungeau multiplificându-se ca sub bolta unei vioare.

In fața balconului, cu ușile larg deschise, în două fotolii Louis XVI, Mitana și Mircea Curpănaru, priveau afară departe, sorbind par'că extatic, deliciile Toamnei muribunde.

Dela catul al 2-lea, privelișlea era variată și vastă.

Privirile coborau de pe broderia de fier a balconului cofleșit de năvala viței sălbatice, cu frunzele tăiate par'că'n para

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

unui cuptor în care se topeşte aramă şi aur, pe o catapiteasmă de mesteacăni a căror ramuri albe şi roşii împleticite, păreau o subtilă miniatură bizantină.

Mai încolo, ochii vagabondau pe o revărsare de codri desfrunziţi, care se revărsau coborând în amfiteatru, până departe spre răsărit, unde se deschidea valea maestoasă a Siretului destramat în oglinzi strălucitoare; şi spre apus, tot atât de departe, codrii coborau în depărtări fumurii, pe unde trecea, abea bănuit, Troţuşul şi dincolo, şi mai departe, se extompau culmile munţilor vag albăstrii, ca nişte nouri tălăzniţi pe pământ..

Ca'ntr'un golf de linişte şi pace, pe care-l ocolesc corăbiile călătoare'n larguri, castelul Mitanii, se cuibărea pe un creştet de deal care domnia norodul codrilor şi culmilor în partea aceia de ţară.

I-l vânduse cuconu Iancu Troţuşanu, cu toate odoarele vechi care rămăseseră ca'ntr'un mauzoleu de *demult*, din vremile bătrâne.

Pe lespezile de peatră sure, răsuflul vremii prinsese o poghiţă grea de'ntuneric.

Cele 2 turnuri, ascuţite, aminteau vremi medievale şi cupolele de aramă, bizare şi comflexe, aşteptau par'că, răbdătoare, castelanii.

Mitana-i adăogase deasupra uşii mari dela intrare o firmă albastră:

„Nu doresc pe nimeni".

şi'n lăuntru'i adusese pretutindeni parfumul sufletului său morbid, abătut de nevroză.

— Am venit Mitâna, străbătând atâta drum lung şi greu, ca să-ţi deschid porţile sufletului meu.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi dacă eu nu vreau să intru?!

— Intr'adevăr: e un ţintirim cu multe gropi deschise.. Şi-atâtea lespezi funerare! Te-ai refugiat aici ca o *verginie* modernă, pentru'n nou roman sentimental..

— Eu m fugit de lumea de eri ca să scap şi de mine. Nu doresc pe nimeni nici chiar pe domnul din romanul pe care mi-l evoci.

— Dac'o spui, doreşti pe toată lumea. Crezi sincer tu în tine: e-un mijloc de a te înşela sugestionându-ţi credinţi deşarte.. Da, da, crede. Nu sunt *Paul*, poi fi doar un Robinson Crusoe..

— Poate!.

— Mitana, eu am venit să-ţi citesc ceva.

— Am citit ce-mi place de literatura lumii. Numai pot citi nimic..

— Am scris eu ceva şi-am venit să-ţi citesc dumitale rândurile mele. Li-am scris aşa pentru mine, pentru nimeni, pentru o imagine a închipuirii mele, poate pentru D-ta.

— Cred c'o să-mi displacă. Dumitale îţi place literatura franceză. Şi mie nu-mi place din toată această literatură aceniată decât Remy de Gourmont.. Pentruce? N'aş putea să-ţi spun. Insfârşit, citeşte. Eu ascult. Şi voiu tăcea până la urmă.

— Da! citesc.. ascultă.. Sunt nişte. psalmii, ori poate nu-s nimic.

Mitana-şi răsturnă capul rătăcind privirile'n tavanul cu grinzi masive de ştejar. (Pe ferestre străbăteau reflexe din contrastele violente şi triste pe care lumina le fixa din alăturarea codrilor cuprinşi de nostalgii mortale şi fragedul albastru al cerului profund şi calm).

„Jerseul" de mătase *mauve* îi cuprindea trupul strâns

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

profilând distinct umerii, şi sânii: Gâtul alb şi fraged şi lăptos evoca orientul de demult.

— Sunt, Mitana, nişte psalmi erotici şi perverşi.

— Citeşte-i şi vom vedea ce sânt.

Sta picior peste picior într'o atitudine de calm şi repaos, care respirà o maestate simplă şi evocatoare. Părea o simfonie *gris* pal, în alb criniu, în trandafiriu de roze care mor pe sâni..

Mircea citi cu glas trist, tremurător, rezonant:

O horă de Psalmi erotici, sacri şi perverşi

— Da, da pot fi pentru d-ta, Mitana. Chimera mea a luat acum forma dumitale. Li-am pus *motto* psalmilor mei câteva rânduri din favoritul dumitale: „Remy de Gourmont", şi anume din cartea lui: „*Une nuit au Luxembourg*". Iată-le:

...„*Les femmes que j'aime perdent toute notion raisonnable de la vie, et je n'ai point encore touché leur main, effleuré leur cheveux, que toute leur chair pleure de volupté. Si j'insiste, elles fondent comme une figue a mon soleil... Si je me retire d'elles, elles meurent de douleurs et si je reste près de leur choeur, elles meurent d'amour...*"

— Frumos, bizar dar, pentru „motto" cam lung.

— N'am aflat ceva mai potrivit pentru aceste... cum să le numesc? pentru simfoniile unui suflet îmbolnăvit de miresmele unei orgii de *morbidezze* veştejite. Ştiu eu cum vine asta! scriindu-le am avut senzaţia că... „*am văzut pe Dumnezeu faţă în faţă şi s'a mântuit sufletul meu*".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar începe, domnule. M-ai curiozitat. Începe. Da. Iată:

Par'c'am rătăcit pe un drum de mătase fumurie, zigzogat capricios de nevroza unui suflet obosit, departe, în lună, sub umbrare de mărgean înflorit.

Par'că și desfac, voluptuos, calicii otrăvite, iubirile care-și scutură'n amurguri, rezemnări târzii...

Când e toamnă și răsare luna.

...Au înflorit, chiparoasele părerilor de rău: ...au înflorit crinii...

Și mi-au năvălit în suflet ca o procesiune de sfinte Magdalene pătimașe... ca un cor de îngeri, cari exilați în cer, psalmodiază tumultuos, fierbinte, aiurări pe cari li bănuesc a fi iubirile pământului, ca un cor de doruri umane. cari exilate pe pamânt, aiurează psalmi, pe cari îi cred a fi orgiile cerului...

Au înflorit crinii, ca sânii unor vestale cari vor muri, virgine, copleșite de doruri nelămurite, lângă altare...

Într'o zi, când agonizau trandafirii, colorați cu toate mantele pasiunii, când orizonturile sunt o imensă cathedrală bizară și diformă, în care mirezmează mirodeniile păcatului, ca niște candele satanice, teii înfloriți, au întins sufletului meu cupe otrăvite, polire de foc și de zăpadă, — crinii...

Și sufletul meu s'a coborît copleșit în genunchi... ca să asculte glasul lor vorbind despre tine, Chimeră...

Fericit sufletul care a murit în seara zilei care a văzut înfloriți, subjugător, crinii...

Sufletul care a murit adormind în poala ta Chimeră, când pornesc miresmele pe căile amurgului.

Fericit sufletul care a văzut dar n'a cunoscut crinii...

Fericit sufletul care a cunoscut, dar nu l-au îmbolnăvit crinii, pentrucă i s'au oprit pe retină albul potirilor, și otrava miresmelor, a rămas la porțile su-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fletului, ca sufletul omului de rând la porţile cerului.

Fericit sufletul fără suflet, Chimeră!, crinul sufletului meu..

Mi-e sufletul bolnav de tine...,
pentrucă au înflorit crinii...
îi blestem şi îi slăvesc...
Mi-au otrăvit sufletul potirile vrăjite, (albe ca sânii tăi).
pentrucă au înflorit ochii tăi ca doi crini de abis şi întuneric, în volbura sufletului meu...
Te blestem şi te slăvesc,
Te slăvesc şi te blestem, *Chimera sufletului meu!?*
O mare de crini albi... este trupul tău de castităţi lunare...
Mă rostogolesc pe valurile ei, cum te rostogoleşti, Tu, în volburile sufletului meu...
Te urăsc şi te iubesc...
Te urăsc pentrucă te iubesc...
Şi te iubesc pentrucă nu te pot ură pe tine, frumoasa mea necunoscută...

Străinii genuni de lumină şi întuneric, frumoasa mea imoginară!

Fericit sufletul care s'a prăpăstuit în abisul tău de întuneric, fără să-i fi înflorit peste genuni, crinii luminilor tale.

Fericit sufletul care s'a risipit în crinii luminilor tale, făr' să fi simţit, irezistibil, chemarea volburei de întuneric...

Fericit sufletul care a spintecat întunericul genunilor cu crinii luminilor sale...

Fericit sufletul acela, Chimeră!

Fericit...

Slavă ţie, deapururi, Chimeră pe care te asemuiu, cu tot ce nu prinde contururi, pentrucă n'are cu nimic asemănare.

Slavă!...

Pe drumurile vieţii, am îngenunchiat, consternant, îndelung, lângă insula crinilor...

Cu lacrimi, cu visuri, cu suferinţi fără cuvinte, cu doruri cutremurătoare şi imprecise...

Insula crinilor...

Am văzut-o, în mijlocul lacului pe care-l fărmuie în sufletul meu un brâu de gânduri, multicolor, fumuriu...

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Am văzut-o în... parcul unei vile cu brazi și aspect alpestru; pe drumurile lumii...

I-am privit, coborît în mine, crinii răsăriți din pământ.

Erau rânduiți desăvârșit, într'un cerc perfect...

Păreau un brâu de joc alb, cu cărbunii de zăpadă mistic înfloriți.

Aruncat pe pământ, ca să tulbure armonia gândurilor reci și perfecte, și să desprindă sărutul meu depe mijlocul unei zâne care a murit, în îmbrățișarea primei iubiri, obsedată de neantul simțirii.

Și, părăsindu-mă, am privit de departe, spre insula crinilor, înflorită ca să mirezmeze veciilor, în lacul din mijlocul sufletului meu...

Erau rânduiți desăvârșit în informul unei armonii necunoscute...

Păreau un altar bizar sculptat în visurile lunii, în raze de soare, în scrum de suferinți umane...

Păreau un palat din Alhambra văzut în perspectiva feerică a unui basm din cele o mie nopți și una...

Păreau o horă de vestale dansând imnuri mute, melopei și balade în jurul altarelor sufletului meu...

Și-am privit spre crinii uitați în parcul vilei cu perspective alpestre...

Purtau în potire umbră, lacrimi, și tărnă...

Și-am plâns...,

...cum plâng copiii când se prăbușește — de o adiere nesimțită — primul zmeu din zenit...,

...cum plâng bătrânii, primăvara, când și-aduc aminte de primăverile dintâi,...

...cum râd nebunii, când vor fi văzând, limpede, fragmente, din viața lor de maidemult...

...Și-n mijlocul lacului din sufletul meu, insula crinilor s'a cufundat în hăuri, pentru ca să te'ntruchipezi tu!..

Insulă de crini albi prăbușită'n mine, frumoasa gândurilor mele...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Plouă...

Şi crinii păreau cadelniţi de marmoră fragedă, în cari, pentru aroma unor temple nevăzute, cerul picură un infinit de lacrimi, —

lacrimi de smirnă şi tămâe...

Plouă...

Potirile sufletului meu coborau copleşite de miresmele dorurilor înflorite'n poala ta, coborau uşor tăiată'ntr'un apus de soare..

Ca nişte flori stranii pe cari li-ar doborî greul frumuseţii lor.

Ca nişte crâmpee de nor doborîte pământului de sarcina unor pale de soare zdrenţuit.

Ca nişte procesiuni de bachante, cu sânii şi pletele 'n vânt, năvăleau miresme peste altarele sufletului meu...

Miresme care-mi colorau sufletul ca senzaţiile unei barbare orgii zeeşti, cufundată'n neguri scandinave, ori risipită'n clarul Olimpului albastru...

Par'că mi se risipiseră'n suflet şi'n trup pretutindeni o infinire de voluptăţi mistice cari aveau să moară fără să se nască...

Şi, coborîtă, fluidic — imaterial, pe drumul miilor de fibre, încremenise la periferia trupului şi sufletului meu, ca un cer de stropi fierbinţi — marmoreani, infinirea de voluptăţi pe cari o conturase în eul meu, miresmele crinilor senzuali, miresmele potirilor în cari cerul picură un infinit de lacrimi... (Şi crinii erau mici ca porii trupului tău cutremurat).

U! u!

Aud sub bolţile sufletului meu agonia unor ecouri cari pot aminti numai simfonia mutilată a unei coarde ce plesneşte pe o vioară în clipa în cari ar fi putut să prindă inspiraţia supremă...:

Dacă n'ar putrà în albul potirelor, tărna pământului, tărna trupului nostru, — crinii!...

Şi tu eşti un crin,

Chimeră, cu corola de armonie...

Plouà...

Adià boare de vânt...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Crinii se legănau maestos, obosit, elegant...

Ca o lume de visuri, și de gânduri perfecte și divine, bicinite de volbura vieții, de volbura lumii.

Par'că se legănau, coborând mereu spre pământ ca să-și sfarme frunțile de trepte, vestalele, înșiruite ghirlănzi, în jurul altarelor mele...

Și peste insula crinilor, îngenunchiat pe țărmu-i, sufletul meu coborî un infinit de lacrimi, cari cuprindeau în bobul sferei lor culori, mirodenii, armonii de vis decapitat...

Ești și tu, Crăiasă crinilor, un crin, Chimera, în care sufletul meu își caută mormânt albastru și cald.

Dogoare soarele umerii pământului, ca sărutările mele, chimera, umerii tăi.

Cu ochi copleșiți, ușor întredeschiși, privesc, îngenunchiat, **crinii trupului tău.**

În nesfârșite perspective văd crinii pământului, toți adunați, ca un sobor de flacări marmoreene, rătăcite pe-un larg, nesfârșit bulevard.

Par o cale lactee de luceferi incandescenți și opaci, prinsă ușor, copciata *fantast în huma terestră.*

Deschid ochii mari ca să-mi cobor, în mine, lumea întreagă, pământul și cerul.

Soarele s'a înecat în nori de cenușă.

Și crinii, copleșiți de visul unor umbre fugare, par un fluviu fierbinte de luceferi de marmoră desprinși de pe cerul unui suflet sfârmat, și risipit în poala ta, Chimeră!

M'am aruncat în fluviu,...

Ca să desprind pentru gâtul tău, un colier de crini înghețați, o centură de flacări albe și cizelate ca luceafărul florii de crin pentru mijlocul tău fraged, imaculat și mlădios ca o mireasmă.

M'am aruncat în fluviu, și trupul meu sub crini, năbușit, **S'a înecat...**

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fluviul de crini s'a risipit în neant ca o poveste cu sori şi luceferi...

Sufletul!

Sufletul meu, pribeag după tine,

Ţi-s'a dăruit şi te cheamă să rătăceşti visătoare şi să mori copleşită de miresme şi de visuri, în insula ta, în insula lui, în insula crinilor, Chimeră...

coborît noapte de păcură fără stele, fără gâ duri, peste vaierul pământului.

— o mare de argilă topită —

Singuri, în noaptea pământului, desolante popasuri de vrajă şi lumină, crinii grădinii...

Par nişte bulgări de soare..., par nişte bulgări de suflet, — par nişte bulgări de iubire,
şi de vis sfărâmat, par frânturi dintr'o poveste înfloritâ în grădinile soarelui...

Par crinii sufletului meu — crinii pământului...

Par bulgări de soare...
bulgări de vis
bulgări de suflet,

frânturi de poveste..., crinii dragostei noastre...

'Ţi'nlănţuiu gâtul, mijlocul, genunchii, şi fruntea, cu dânşii, cu miresmele lor bolnave, seducătoare şi grele...

'Ţi'ngenunchiu şi te 'nlănţuiu, amanta, gândurilor mele...

a o simfonie de umbre,

ca un fluture conturat, din fum şi din raze, pe aripa unui gând sugrumat şi blând,...

...trecù, pal, tremurat, senzaţia primului sărut...

A pornit, din insula crinilor, spre fărmuri, pe apele sufletului meu...

ca un Crist halucinat, ca un Christ muritor, rătăcit pe valurile sufletului meu.

A trecut, senzual, cutremurător, primul sărut, în fruntea unui popor de senzaţii complexe şi subtile...

Şi mi-e sufletul o barcă de crini, voluptuos, înfloriţi...

...cu potirile tivite de agonia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

celei din urmă zile de primăvară:

primul sărut!

A fost eri?

ori, dincolo, peste culmile unei vecii cari a fost...

a trecut o vecie (cum poate trece o vecie?)

mi-e sufletul răscolit, tulburat, schingiuit, de amintirea senzațiilor... primului nostru sărut...

...Aveau să înflorească pe pragul încă al unei primăveri florile pământului...

Primul sărut...

Eră prima floare pe care o aruncam la geamurile primăverii...

Păreă un crin prima floare, cu potirul coronat cu doruri, cu potirul plin de lacrimi...

îl aruncam, cutremurat, la geamurile primăverii...

ca o floare dela sân, în poala Chimerii...

Sfințit cu nardul primăverilor eterne, se coborâ apoi în poală, dela geamurile ei, crinul mistic, sărutul nostru cel dintâi, pe drumurile lumii.

Aș vreà să-ți poți imaginà un lac alb, sacru, voluptuos, în clarul căruia s'ar fi înecat rugăciunile pornite, zadarnic, din bisericile pământului spre cerul pustiu...,

...un lac în care s'ar fi revărsat topită marmura Venerilor goale, marmora colonadelor Iioniei antice, marmora lespezilor coborîte pe mormântul idilelor uitate, tragediilor necunoscute...

Și tot lacul înflorit, din țărm în țărm, din oglinda feței pân' în funduri..., un munte de crini, tremurători, eleganți, miresmați, albi, și eterni...

Ți-ai imaginat?...

Da...

Ai avut viziunea sufletului meu înflorit, mistic, sub cutreerul senzațiilor, primului sărut...

noapte senină

Și lună...

Stele, nu...

Pustiu...

O revărsare de gol, desolantă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi'n mijlocul cerului, şi'n mijlocul nopţii, — ca'n mijlocul sufletului meu — luna pare potirul unui crin bizar, răsturnat pe drumurile nesfârşirii, pribeag, în albastru...

Pare primul sărut, pe drumurile sufletului meu...

Primul sărut zărit depe culmea muntelui sculptat în crini...

Pare un ecou într'un pustiu, primul sărut!...

Venià Primăvara,

Scumpă Chimeră!

Primăvara aceia s'a dus, a trecut... şi n'ai venit mult aşteptată Chimeră...

Azi sunt bolnav de mine şi de tine...,

Sunt copleşit, sunt bolnav şi totuş mi-e bine, deşi mi-e mai rău decât dac'-aş fi bolnav, deodată, de toate boalele cărnii...

Te simt pretutindeni şi nu te oflu nicăiri Chimeră Chimeră;

Am îngenunchiat în insula crinilor mistici, profilaţi pe fondul sufletului meu, conturaţi cu o daltă ţesută din razele sufletuluî tău...

Am îngenunchiat...

Treci, bolnavă de tine însuţi, pe drumul simţurilor mele.. prin insula crinilor...

Priveşti, în gol, nicăiri...

Ochii tăi par două umbre cari s'au desprins, s'au smuls, din două flori cari au înflorit, cândva, într'un paradis defunct...

Trupul tău pare aiurirea unui vârtej de miresme.

Sufletul tău o orgie de crini cari ard boabe de tărnă'n potire, ca să alinte cerul sufletului meu cu mirodeniile pământului...

Şi, te-ai cufundat cu insula crinilor lângă zidurile palatului de mărgean, înflorit în fundul lacului din sufletul meu, într'o zi când visau virgin, pe ape: lebede, flori de nufăr, flori de lothus şi liane...

Te-ai cufundat, ca să fii a visurilor cari nu s'au putut înfiripà niciodată pe scoarţa terestră....

Şi urma paşilor tăi, s'a fost conturat în polenul de crini al aleelor, ca o horă de camee încrustată, pe trupul tău, tulindeni, de sărutul de şarpe şi de

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

foc al gurei mele, — stigmatul pasiunii...

Și ca să nu o copere polenul crinilor cari se vor veșteji mâne, am țărmurit cu'n colier de lacrimi risipite, conturul urmelor tale, pe alei, în insula crinilor.

Și lacrimile căzând și-au sfărmat bobul diamantin.

Și par niște luceferi stinși, niște crini cari au murit, înfloriți de-apururi, străjuind, urma pașilor tăi, în insula crinilor, pe alei, lacrimile mele...

Aud lira regelui David psalmodiind:

Te slăvesc, Iehovah, căci, prin iubire, tu m'ai mântuit...

Chimera, Dumnezeul meu, strigat-am către tine, și tu ai răsărit în sufletul meu, palate de mărgean, lacuri de cer și... insula crinilor...

Cântați Chimerii, voi, cari încă n'ați plesnit, coardele sufletului meu!

Cântați!

Lăudați, Sfânta făptură a Chimerii.

Ascultă-mă, tu, pe care nu te-am văzut, dar te aștept deapururi și îndură-te de mine, și fii barca înaripată care să mă poarte peste hăuri.

Raze din ochii tăi au poposit în preajma frunții mele și au coborît în insula crinilor...

Schimbata-i cuvintele mele și le-ai dat ecou de miresme și suferințelor mele armonia unui cor de raze lunare...

M'ai încins cu brâul bucuriei, ca să-ți poată cântà îndurerat sufletul meu, acum și deapururi, risipit în fâșii, subțiri, diafane, încordat peste genunile sale, ca niște coarde subtile peste golul unei viole:

Chimeră, Dumnezeul meu, acum și deapururi, veac de veac, în psalmi erotici și religioși, sufletu-mi armonizându-l, ți-l voiu închinà...

veac de veac...

acum și de-apururi...

Chimeră !.., prundiș de turcoaze, deapale și satire.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Alung, sfios, simfonia psalmilor cari se desprind, fraged, de pe lira regelui David.

Alung sfios simfonia, rătăcită, nemuritor, sub bolțile sufletului meu, risipită, impregnată pe ziduri de purpură regală.

Simfonia umbrelor călătoare pe drumul privirilor tale, Chimera.

Mereu, zădarnic, o alung și o chem. Fără glas, cu glasul simțurilor, cu glasul tuturor amintirilor...

O smulg, o alung...

cum vrei să-ți desprinzi din golul sufletului amintirea unui parfum.

Vreau să nu știu că lira de aur și purpură a 'nstrunat lui Iehova, regeștii psalmi religioși.

Vreau să n'aud infinitul de sunete și acorduri, pe care l-a înstrunat iubirii, orga simțirii umane...

Ești cea dintâi amantă...

Și cel dintâi care-și pleacă genunchii, eu...

(Și ducă au fost ori n'au fost, ex'ompați pe minuscule pagini «Intermezzo» — psalmii erotici ai lui Heine ce-mi pasă?!)

Suntem în aurora primei iubiri pământene...

Și, amurgul...

...dar nu va cobori deapururi amurgul peste paradisul aurorii noastre...

Iubim...

Și suntem asemeni cu zeii...

Cobor peste zări umbre profunde, compacte, cuceritoare...

Să coborîm în insula crinilor, să coborîm, să coborîm...

Psalmii lui Heine!

Psalmii regelui David!

Imi călătoriau pe sub bolțile sufletului cum călătoresc pe sub umbrarele pământului mirosmele crinilor, în amurguri de Iunie, sensuale, fierbinți...

Pentruce suntem numai oameni, când, domni peste insula crinilor, ne simțim asemeni cu zeii. Chimera?!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

A trecut umbra unui zbor de pasere nevăzută... .. părerea unei adieri necunoscute...

Și-ai zâmbit îndurerat, și bucuros, aproape zglobiu...

Nu-ți dărui, copilăros, nu-ți risipi razele sufletului tău, zâmbetele gurii tale!

Blânde, îndurerate și triste, coperit luminoase, fierbinți, umbrit evocatoare!,

...ca un amurg în zonele calde,

...ca cel mai încropit nămiez în regiuni glaciale,

...Zâmbetele gurii tale, Chimera!

Nu le risipi...

Nu le dărui...

Ca să nu rămâi săracă, ...o! ca o floare fără mirezme, ca o primăvară fără flori, ca un soare fără raze, ca o iubire fără sărutări și fără amintiri...

Chimera, Chimera!...

A trecut umbra unei paseri în sbor,

adierea unei mirezme

Și-ai zâmbit nostalgic, Chimera,...

Și peste insula crinilor coborî un infinit de lumină, ca și cum în potirul tuturor florilor din sufletul meu, ar arde bulgări de soare...

Nu mai zâmbi, ca să nu rămâi săracă, o! tu!, mai bogată decât o primăvară în cari ar fi înflorit toate florile pământului,

decât un suflet înflorit de sărutări și de amintiri ca, grădinile paradisului creștin,

decât un sărut stăpân peste toate senzațiile pasiunii,

decât un templu în care, cu zvon liniștit de mătănii ce cad obosite și pioase pe șirag, se nalț către bolți, rugăciunile respinse.

Nu mai zâmbi, Chimera aspectelor lumii din afară, ca să nu coboare în potirul florilor din insula crinilor, vecii de iarnă peste bulgării de soare...

Chimera!

Chimera!

Copereți zâmbetele, voluptoase ca liniile sânului și șoldului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tău, coperi-le și le răsfrânge sufletului tău!...

Ca să dărueşti paradisul zâmbetelor tale și să-l picuri sfărmat în potirile crinilor pe cari el i-a înflorit în insula conturată, fin, tremurător, subtil, cu vârful degetului tău mic, pe mările sufletului meu...

Chimera!

Chimera!

S'au ofilit crinii,

s'au topit ca o statue de zăpadă când o sărută frenetic, o soarbe soarele, voluptuos..., o statue de zăpadă, rămasă, prin hazard, din alte ere, din alte emisfere, în regiuni ecvatoriale și toride...

Au murit...

Cum mor toate câte sunt, toate câte au fost pe lumea asta.

(Au murit și Semiramida, și Cleopatra, și regina Saaba și Thaïs și toate frumusețile cari au umbrit pământul...)

Și s'a coborît deodat' întuneric, ca după moartea celui din urmă dintre zâmbetele tale...

S'a coborît întuneric peste grădinile pământului ca atunci când s'ar fi cufundat în suflet și insula crinilor și fiorii celui din urmă dintre zâmbetele tale...

Un întuneric care seamănă cu o furtună uriașă rostogolită pe mare și a cărei volbură nu este spintecată de tresărirea nici unui fulger, oricât de vag, oricât de depărtat,...

...cu'n suflet peste culmile căruia nu și-a scuturat, albi, fulgii, aripa nici unui vis...

Și, singure umbre de lumină în universalul întuneric, sunt sufletele noastre, cufundate unul singur în potirul iubirii ca niște sori de tărnă înfloriți, înghirlăndați în potire de marmoră risipite pe insula crinilor...

Sufletele noastre, înzăoate cu o mantie de purpură incandescentă, țesută din fibrele, din sângele, din sufletul celui din urmă Dumnezeu ucis de propria lui desăvârșire.

S'a coborît întuneric peste tot hăul țărit terestre.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Chimera!

Smulge-te și sboară, moare tot ce-i izvorît din țărnă.

In mijlocul unei vecii de întuneric, luminează fantastic, singură numai ea, insula crinilor: materializarea dragostei noastre...

Să ne iubim, Chimera! atât rămâne din toată viața noastră!

Luminează, iubirea, ca un diamant uriaș de marmoră fluidă și vie, în care s'ar fi îngropat sugrumați toți sorii nesfârșirilor, toate rugăciunile vane, toate dorurile cari au murit neîmplinite, toate tresăririle de suflet, cari s'au scuturat neînflorite.

Să ne iubim, Chimera, cu extazul, cu virginitatea celor dintâi, cu rezemnarea sfâșietoare, cu disperarea răzvrătită a celor din urmă...

Iubirea cea dintâi cufundată în iubirea cea din urmă...

Asta-i toată viața noastră!

Se va scutură și insula crinilor și ne vom mormânta sub hecatomba petalelor sale...

Să ne iubim, ca zeii cei dintâi, ca zeii cei din urmă...

Să ne iubim frenetic!

E 'ntuneric în cer și pe pământ. Și luminează numai iubirea ca un soare care niciodată nu moare...

Luminează numai sufletul nostru îmbăiat în eterna iubire.

Să coborîm în insula crinilor..

Să poposim sub potire și să murim iubindu-ne 'ngropați sub mormane de petale, parfumate cu toate miresmele toamnei...

Și am început să iubesc pasional fantoma pe care sufletul și-o zidise din parfumuri cerești, din culori morbide, din armonii ideale.

Și am început să-i scriu scrisori pe cari i-le trimeteam în mine.

Iubirea ei mă absorbea ca o genune.

Eram bolnav de o iubire nenaturală, scelerată care mă tortura.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
I. L. Stoicm
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ați băgat de samă ce singur este
totdeauna țipătul unui om?
Leonid Andrejew, Viața omului.

Ascultă le de vrei, ascultă, scrisorile pe care i le scriam tremurând de pasiune:

„Intr'o zi, demult, contemplam, aproape *liniștit, amurgul...*

Printre ramuri, printre frunze, pe ziduri, pe sub bolțile sufletului meu, pribegeau nevăzute fire fără număr, deșirate depe un ghem de aur nevăzut, care trebuie să fi fost, undeva, în poală la tine...

Trecătorii păreau umbre dintr'un basm neinceput...

Un ocean feeric de liniște și calm curgea în valuri nevăzute, copleșind...

Țineam în palmă un cărăbuș, agitat.

Il priveam, obosit, cu ochi întredeschiși...

Cu'n picior tentacula mereu caliciul unei flori de liliac.

'M'am cutremurat profund.

Apele sufletului meu s'au tulburat din țărm în țărm...

'Mi s'a părut un nod infim de vine, caliciul albăstrui de liliac, o răscruce militică de drumuri rotunde, tăiată undeva, în marmora piciorului tău, frumoasa mea dorită, pe care te caut și nu te aflu nicăiri în volburile lumii...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O răscruce 'n jurul căreia am plantat în vis un cer de sărutări, când barca iluziei ne legănà, vrăjit, pe un neau de safir...

Și-apoi n'am mai văzut nimic decât pe tine (deși nu mi te pot închipuì, reală).

Coborîse înserarea...

De jur împrejur zările păreau poala unei rochii încărcată cu polenul florilor din lumea toată.

De jur împrejurul pământului, pe sub orizont, curgeau parcă fluvii mari de aur...

Inoptà...

Și o mână nevăzută m'a aruncat în viață cum arunci o turturică în noapte ca să sboare. Ea cade că nu vede, pe pământ și o sfâșie mâțele ori câniì...

◇◇◇◇◇

Asi'noapte, un vânt nebun, a scuturat zarzărul înflorit la geamurile mele..

Și'n florise abea!

Cât de fragile sunt toate câte sunt pe lumea asta!

Ca florile de zarzăr..

Și câtă tragedie în această coborâre în pământ..

Și cât de ușor, nesfârșit de fragedile frumuseți iau culoarea țărnii!

(O tragedie intimă, comună, universală și obscură).

...Seneca în „Scrisori către Lucilius" spune undeva, atâta de frumos, atât de trist, atât de adevărat!:

„... a filosofa este să înveți a muri".

Și eu te caut pe tine, Chimeră!

◇◇◇◇◇

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bine cuvântată fie de-apururi ziua revederii.. Par'că te-am desprins azi din tremurul undelor albastre rătăcite în zare!

Era cer splendid şi pomii în floare..

...Ai trecut uşor, nesimţit, pe lângă mine..

Aşa de uşor ai trecut!

Erai înainte-mi când te-am văzut; lunecaseşi pe-o undă de zefir...

Am simţit bulucul sângelui în tâmple.

Şi sufletul meu, răscolit, tulburat, învârtejit, clătinându-se îndurerat.

De ţi-ai putea da seama ce era cu sufletul meu, nu după ce-ţi pot evoca aici în puţine vorbe goale de podoabe, ci după ce era atunci în sufletul meu! Am avut iluzia că ai trecut!

Ai trecut ca nălucirea unui vis unic peste pământul unei vieţi fără'orizonturi...

Par'că tot cerul primăverii coborâse în calea pasului tău — ca o diafană pânză străvezie, pe cari — au ţesut-o iluziile lumii, cu nesfârşită'nduioşare... Ca să treci tu, Chimera sufletului meu, cu o simfonie de parfumuri şi de văluri fumurii.

Eu te 'ntruchipez din toate armoniile acestei primăveri...

I-atât de sfâşietoare primăvara asta!

Şi pomii învestmântaţi în odăjdii de zăpadă, par nişte norişori de fum, cari vor şi nu pot să se'nalţe spre cer, din trepiedele cu mirodenii tulburătoare, risipite la 'ntâmplare, în palatele primăverii.

O tristeţe copleşitoare s'a revărsat peste sufletul meu, învestmântat în odăjdii de paradă ca un palat imperial care aşteaptă să-i vie prinţesa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vezi... te caut mereu, mereu, pe aceste *ulițe* dezolante, mereu te caut cu înfrigurare.

Și...nu ești nicăiri și eu te caut mereu ca pe un dor, ca, pe o amintire, te caut, „te caut".

Mă frâng îndurerat și te caut mereu în îndurerat, mereu Frumoasa 'ndurerării mele!.

Te caut mereu!

In care parte a pustiului vei răsări, ca o floare uriașă, încotro te vei arăta Fată morgana a deșertului prin care pribegesc zădarnic?

p. s. Ce bine spun cu gândul lui Anatole France necuprinsul gândurilor mele:

...*„elle est pour moi l'nfini de la joi et de la douleur"*.

Cuprinzător gând.

L'am aflat în romanul: *„Le lys rouge"*.

Pacat că nu cobori pe pământ, să-l citești și tu, Chimeră!

ști frumoasă ca Psychya! Așa îmi pari azi...

Gândurile mele numai călătoresc la Cnidos ori la Cipru spre altarele zeiței atotputernice și nemuritoare, nici la Paphos, nici în insula Cythera.

...Ești frumoasă ca Psychya!

Mi-e groază să mă gândesc la iubirea cu noroc — fără noroc a Psychyei din mituri...

Cunoști povestea?!

...Intr'o noapte o picătură din candela Psyehyei.

...Căzu pe umărul lui Cupido, fierbinte.

Și... patul iubirii se risipi. Petru'că Psyshya voise să vadă chipul amantului său..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Patul iubirii în palatele căptușite cu lespezi de aur, se risipi, de mult odinioară, cum se risipiră poveștile Eladei.

...(palatele 'ncari zephirul, pe legănări nesimțite de aripi ușoare, purtase pe fiica acelui împărat necunoscut — domn peste țări îndepărtate, de mult.

...odinioară.

O! simt cum mă cuprinde în brațe de flacări fiica lui Cupido și a Psychyei.

ești frumoasă ca Psychya!

Psychya sufletului meu, Chimeră adorată!.

Te iubesc și mi-e frică de tine ca de un călător necunoscut care-ți răsare în prag, ca de un strigăt strein care răsună în liniștea nopții, — mi-e frică de tine cum mi-e frică de clarul profund și misterios al oglinzii când noaptea m'apropiiu de ea cu o lumânare pâlpâitoare în mâna-mi tremurândă. Mi-e frică de tine, Chimeră, și te iubesc ca pe mine însumi. Și ca să nu te pierd, mi-e frică să te caut cu candela, ca Psychya din poveste.

✣✣✣✣✣

Te-absorb cu urechile din ecourile cari plutesc distrămate pretutindeni.

Și-aud clopote răsunând sub bolțile cerului.

...clopotele vuesc, acum, aproape, tot mai aproape.

...aud și târâitul ploii...

...un plop înalt și-un brad se sbat învăluraţi de vânt.

Trec nori deslânați prin zarea ferestrei mele, singuratică și pustie.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Și pasări grăbite, pasări mici și sure, trec spintecând o clipă golul ferestrei mele.

..cum vuesc clopotele!.

Le ascult, cu sufletul îngenunchiat cum le-am ascultat întotdeauna și-mi dau senzația că plâng duios, banal, deasupra groapei mele, cum plângeau cu viacuri în urmă, când trăiam, fără să știu, în ultimul străbun care murise.

Și de asta poate ascult, întotdeauna, înfiorat, cu ochi închiși, nemișcat, turburat de straniі senzații nelămurite, cum vuesc clopotele îndurerat, prelung..

Azi e sărbătoare.

Cine știe ce sărbătoare este astăzi!. E sarbătoarea nunții mele cu *Chimera!*

Și vuetul clopotelor îmi pleacă genunchii aici în tăcerea singurătății mele, populată cu imnuri de nuntă, cu mirt și flori de lămâiță.

Clopotele sună:

Le aud ecoul sub bolțile sufletului meu.. Le-aud răsunând voluptoase melodii nupțiale.

Vuesc atâta de cucernic, atât de sensul, atât de neînțeles.

Poate, undeva, departe, pe câmpiile cerului, lângă altarele azurului, noroadele lumilor eterne, stau îngenunchiat lângă poala Pururea Fecioarei, ca să-i ceară taina rodirii fără de iubire, taina iubirii fără de amant.

...Și eu vreau să te îmbin din melodiile grave ale clopotelor pe care de veacuri le ascult.. .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Te întreb Chimeră adorată:

Mai eşti pe tărâmul lumii acesteia, prin care ă de ţintă?..

Azi poate te-ai înmormântat în tine, convinsă, înfrântă de zădărnicia fatală a tot ce a fost şi nu mai poate fi, pentrucă a fost.

Te caut pe stradele pustii. Te caut prin pustiurile sufletului meu.

Te caut pe drumurile lumii, pustii ca deşerturile mele interioare.

Simt că nu eşti nicăiri.

Şi numai, pretutindeni, pe toate drumurile, pe toate cărăruile sufletului meu, te simt trăind pe tine cea inexistentă.

Şi golul de afară i-atât de desolant!

Şi mă frânge dorul, frumoasa gândurilor mele!.

Să nu poţi vedea aeve imaginea visurilor tale!

Vor înflori crinii (protolipul tău trecător şi pământean).

Şi singurătatea mea va fi şi mai îngenunchietoare.

Vor înflori crinii, pasionaţi ca un convoiu de amante, la prima revedere, în braţele primilor amanţi, rătăciţi pe drmurile lumii celeilalte, într'un amurg de lunie tulburător.

Luna crinilor, fierbinte ca o bae de iubire.

Vor înflori crini pe toată întinderea câmpurilor lumii, cum înfloresc într'un suflet virgin, dorurile când dă pârgul iubirii.

Vor înflori crinii..

..Fierbinţi ca sânii tăi cutremuraţi de fiorii voluptăţii dintâi, într'o noapte zeiască, în iatacul de mătase fumurie, în casa albă de pe ţărmul mării pe care n'am văzut-o niciodată...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

..albi, străvezii și sensuali crinii ca un cor de mâni ce-și rotunjesc degetele potir, ca un cor de mâni întinse dornic înspre soare, nerăbdătoare să cuprindă *mana* vrăjită, pe cari grădinile cerului, o plouă peste arșiția sufletelor noastre.

..albi, marmoreani, tremurători-fierbinți ca un vârtej de vrăji amețitoare,..Crinii grădinilor terestre.

..albi, marmoreani, tremurători și reci ca o procesiune de preotese sacre, așteptând cu ochi închiși, cu buze svâcnitoare cel dintâi sărut și cel din urmă, sărutul divinului mire, — învolburate'n nouri de tulburătoare mirodenii.., crinii sufletului meu.

Vor înflori crinii pe toate culmile inspirației, prin toate grădinile dorului, cum înfloresc, la geamuri în templele ce-și profilează somptuoase siluete solitare pe fondul parcurilor amintirii, într'o viață care trece, clipele nemuritoare.

Vor înflori crinii cum înfloresc fecioarelor sânii sub pârgul iubirii, când adie zefirul pasiunii.

Vor înflori, tulburători, crinii, pentru cea din urmă oară ..și cât aș fi vrut s'adorm în poala vrăjilor, să-mi plec fruntea spre somnul vecilor, în luna când înfloresc crinii, să mă duc cu apa lor de potire în sara când mor crinii cei din urmă îngenunchiați în pulberea miresmelor risipite, vag plutitoare.

Fericiți cei ce pornesc pe drumul nesfârșirii la braț cu crinii cei din urmă, pe cari i-au culeș în grădinile Chimerei..

◇◇◇◇◇

Bacon în *contemplațiile* lui *religioase* spune:
Știința e pulere.
Eu cred:
Știința e slăbiciune.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi iată pentruce: Am întrebat toate ştiinţile lumii: le-am cerut veşti dela tine. Şi sunt mute toate ştiinţile lumii. (M-am informat şi la biuroul D-lui *Charles Richet*: *Metapsichica* lui nu mi-a răspuns nimic).

M'aş muta într'un seminaru universitar şi-aş angaja discuţii labirintoase, bune peniru cei cari au pornit în viaţă spre ţinte precise. La ce bun?

Eu n'am niciuna.

Călătoresc pe ape zigzagate cari duc nicăiri.

Şi Byron, în Child Harold crede asta:

„Cine iubeşte, se hodineşte".

Şi sufletul meu, un munte de şopârle flămânde, încolăcindu-se frenetic, de-apururi?.

Cum vor fi iubind unii!? „Cei cari se hodinesc mereu!"

Chimera mea divină.

Ţi-am trimis, eri, crini. Un altar de crini.

Dar de când iaştept să înflorească. Ca să-ţi pot trimite ofranda mea terestră, oofrandă care să se poată înălţa până la tine.

Să-i fi văzut acolo în gradină înecaţi de Soarele amiezii, crinii sufletului meu!

I-am privit, de câte-ori! în fiecare zi!

Şi de câte ori mi se păreau o'ngrămădire de guri de marmură fierbinte, pe cari le'ntinde pământul, spre soare, potir, spre-un dar nevăzut, pierdut departe, ca să soarbă'n frigurat o nesfârşire de sărutări ameţitoare de pe buzele Chimerei.

Ii văd acum acolo departe, lângă tine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tânjitori, sfioși, ofilindu-se de focul privirii tale minunate.

Cu potirul plecat spre pământ, vărsându-ți în poală miresmele sufletului meu.

Și, poate, discret, dintr'un potir, pe povârnișul unei petale înfrânte, se va fi roctogolit, nesimțit, bobul unei lacrimi, în poală la tine.

..bobul unei lacrimi, în care am îngropat tot soarele sufletului meu.

(lacrima pe care ți-am dăruit-o este o frântură rotundă dintr'o neauzită de nimeni simfonie).

o simfonie de lacrimi. (ca să-mi aline îndelungi rătăciri pe drumuri de fum).

Drumuri frânte lângă potire de crin.

Chimeră! Chimeră, cheamă-mă'n corturile tale cărora le-am tăiat pânze din azurul sufletului meu!

Am rătăcit îndelung pe sub teii înfloriți. Și visam că sunt cu tine.

Și singur pribegeam cu caravana visurilor mele, pribegeam, ca un beduin care absoarbe pustiul, pribegeam pe sub bolta miresmelor, și'mi închipuiam că merg către tine.

Am avut sensația că rătăcesc, uitat prin cathedralele-Orientului, cu uși și ferestrele zidite de milenii.

Și, pe sub bolta teilor înfloriți, valurile miresmelor se rostogoleau, ca'n cathedralele Orientului, câtă iubire a expirat, pătimaș, la picioarele lui Christ, în tăcute confidențe îngenuchietoare.

..(în cathedralele Orientului cu uși și ferestrele zidite, Magdalenele lumii).

..de mult, odinioară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Am rătăcit îndelung pe sub tei înfloriți.

..pe sub bolta miresmelor.

Singur prin golul serilor pustii, cu sufletul, procesiune de candele aprinse, pornit către tine.

Tu ești o frântură de cer, peste cari ning albi, fierbinți, potop, fulgii gândurilor mele.

o frântură de cer—un strop de senin.

O lacrimă de safir în cari s'a sugrumat cu cerul nesfârșit și tot pământul vieții mele, într'o 'mbrățișare de necunoscută frenezie.

Iți îngenunchiu, frumoasa gândurilor mele, sufletul meu greu de doruri, greu de suferinți, și'mpovărat de lacrimi, uriașe ca niște sori aprinși. Iți îngenunchiu, Chimera dorurilor mele triste și vane.

Mi s'a părut că te văd din nou: te-ai înfiripat în depărtări ca mirajul din pustiuri.

Erai tristă...

O tristeță robitoare..

Astăzi erai tristă ca un trandafir pal într'o zi fără soare, ca un trandafir înflorit la un geam de castel singuratec, uitat de lume, când nu s-au ridicat draperiile o zi întreagă.

..Tristă ca un trandafir, de paliditate bolnavă, când în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noţi cu lună, trece furată de gânduri, nesocotindu-i îngândurarea, insensibilă miresmelor, castelana din parcul nostalgiei.

O tristeţă frântă care nu poate să plângă...

(..tristeţa trandafirilor nemuritori din parcul amintirii).

(...tristeţa amintirilor rămase întâmplării, într'un parc cu imense crisantheme care mor pentrucă n'are cine să le alinte palida melancolie).

Şi m-am cufundat în mine.

M-a furat apa părerilor de rău, prin vadul căreia curge dorul van şi amintiria

Urmele pasului meu s-au şters pe drumurile lumii... nimic n-a mai rămas !

au rămas, nemuritoare, pe drumurile sufletului meu, urmele pe unde-au păşit, odinioară amintirile, şi dorurile pribege după pasul tău.

atât a rămas...

atâta rămâne..

atât numai atât..

Viaţa este o poveste de urme şi umbre.

Umbre care caută urme..

Asta-i tot..

..Şi-un parfum vag care copere toate ca să nu simţim duhoarea puturoasă a morţii, (moartea împărăteasa tuturora. Cui te voiu lăsa, Chimera desmerdării mele, când moartea va arunca peste mine, oceanul său de calm şi întuneric?!)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Era o zi ca toate zilele vieţii..
Incepea toamna..
Era o zi luminoasă şi tristă..
Lumina poposia pe dealurile zării, ca o'nsăilare de văluri alburii..
se risipea în nesfârşirea albastră, curgea în unde uşor tremurătoare..
..par-că-şi uitaseră albia, apele visului.
începea toamna.
era o zi luminoasă şi tristă, în care toate nuanţele galbenului auriu, ale roşului de sânge şi de aramă, alcătuiau un mozaic fantast pentru rochia Toamnei.
Şi toată nesfârşirea zilei, semăna cu orizonturile unui suflet copleşit de melancolii imprecise, când sună clopotele în turnuri prăbuşite, amurgul iubirii.
Şt-am privit pierdut în urma ta nasesi par'că trup de femee.
mă visam în Elada antică, sub cerul clar şi profund.
In lumea statuilor de marmoră albă.
Priveam pierdut în urma ta,.. şi-ţi aruncam pe drum fâşii, sufletul meu ca să ai, mergând, senzaţii de paradis voluptos.
Mergeai Iniştit, armonios, statuar.
Privirile ochilor mei şi vălurile în cari se destramă sufletul meu, fumurii, ţi-mpleticeau picioarele cari păşeau liniştit ca o horă domoală de acorduri de orgă..
Visam lumea statuilor de marmoră albă.
Mi-sa părut privind în urma ta, că şi-a părăsit soclul un gând *praxitellin*... mă visam în Elada antică sub cerul clar şi profund, în secolul lui Pericles şi al subtilei Aspasia.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi-n suflet mi-se prăpăstuiau sfărâtor nesfărşiri de lacrimi ca o volbură răsvrătită de-acorduri de orgă, când plâng îngenunchiate suferinţi obscure, suferinţi necunoscute.

erile cari au murit sugrumate lângă braţele crucii deschise larg, în van, spre dureria, pământului, dansau, nebune, într'o cathedrală pustie, pe clapele unei orgi înfricoşate şi răsbunătoare.

Incepea toamna

Era o zi luminoasă şi tristă..

era o zi ca toate zilele vieţii..

Mergeai, liniştit, armonios, statuar..

Mergeai, tulburător, ca o princesă rătăcită în insula crinilor. (Tu ai fost şi ne-am iubit în insula crinilor: am tăiat-o cu dalta în cariere de marmoră, departe în sufletul meu).

Părea că se coborâse de pe soclu o statuă de Praxitel, de demult în Elada de aur, în Elada poeziei.

O melancolie de marmoră albă pe care Praxitel n'a conceput-o.

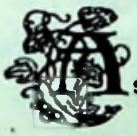
Un gând de marmoră trandafirie asta erai.

Treceai tu într'o toamnă târzie, ca o umbră pe apele visului.

Mergeai liniştit, armonios, statuar.

Şi eu am murit alergând pe urma paşilor tăi:

entrucă te văzusem şi totuşi nu erai, Chimeră!

Aş vrea să te cânt în stanţe nemuritoare, pe tine care ai toate atributele perfecţiei femenine, şi nici una din lipsurile nedesăvârşimii sale.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar sufletu-mi se frânge învins de dor şi de lacrimi.

Mă frâng ca un plop tânăr sub povara unui stol de paseri călătoare care poposesc întâiu primăvara.

Imi alung nebunia iubirii mele ridicule şi absurde: vei afla Chimeră vre-odată întrupare?

Nu va şti, nimeni, niciodată, cum sufletu-mi a murit încet nesimţit, biruit de o nesfârşire de dureri cari răsar acolo'n adâncuri, îmi sfâşie cu neobosite ghiare carnea imaterială a sufletului şi se duc, sătule, grăbit, alungate din urmă de convoiul durerilor noi şi flămânde, cari sbor, stol răpăreţ, peste grădinile sufletului meu.

..Şi rămân tot mai singure şi tot mai pustii grădinile sufletului meu.

..Ca grădinile lumii, în zile pustii şi noroase, târziu în Noembrie, când trec singuri, în stoluri grele, corbii flămânzi..

..Ca grădinile sufletului, în zile pustii şi noroase, târziu în toamna fără primăvară, după ce au fost arse de dureri, cari şi-au trecut fatale, inerente, imposibile, focul dezastrelor peste ele.

Ne-am iubit în vis o vecie, sub umbrare, când înflorise în sufletul meu, insula crinilor.

Cum au trecut de parcă nici n'au mai fost — frumoasele zile de la Aranjuez!

Frumoase şi desolate şi triste ca..

grădinile lumii târziu în Noembrie, îngenunchiate sub platoşa brumei care suge, îngheaţă, omoară!

Grădinile lumii!.

Grădinile sufletului meu! Chimeră, grădină de flori care parfumează desolarea umană!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aş vrea să-ţes din tortul fantaziei mele şi din fibrele simţurilor mele, o superbă rochie de mireasă — ca o fantomă albă şi uşoară, pentru trupul Chimerei mele albe şi fermecătoare.

Din mana adunată depe cumlmile sufletului meu să-ţi urzesc ciorapi de spumă, voal de fum, o cămaşă adiere..

Şi, sufletul, să mi-l materializez, să-l rup în două, armonizând-i infinitul, conturându-i-l în forma a doi conduri de mătasă moale — dulce ca azurul,. pentru picioarele tale elegante şi fine

Şi pe drumurile lumii, să-ţi cobor naintea paşilor uşori, sfărâmată pulbere, bolta sufletului meu.

Şi apoi nimicul să-şi desfăşoare lumile de pulbere arsă şi de nisip steril.

Călătorind pe drumurile pământului, căile vieţii noastre s'au căutat mereu şi nu s'au întâlnit la nici o răscruce.

Şi..şi mâine e „ziua învierii“..

e paştele tuturor celor cari se bucură, tuturor celor cari cred, tuturor celor cari'ngroapă 'n sicriul fiecărei zile micile suferinţi quotidiane, incidentalele amintiri..

Christos a înviat!

Ossana Ţie, Primăvară eternă.

Tu eşti nesfârşita Primăvară a sufletului meu.

Eşti altarul alb şi sacru, lângă picioarele căruia, departe, în profunziuni nemăsurate, departe în sufletul meu, stau îngenunchiate, cu fruntea în pământ, toate dorurile, toate gândurile mele...

Tu eşti primăvara eternă, în care-şi topesc gheţarii iernele vieţii pământene, iernele sufletului meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Te aştept veac după veac, Chimeră, frumoasa gândurilor mele, te aştept până la sfârşitul sfârşiturilor lumii.

Te aştept mereu frumoasa mea din urmă..

Viaţa mea a fost o chinuitoare aşteptare..

viaţa mea a fost.. un dor de evadare spre o lume mai bună, mai blândă, mai frumoasă, spre o lume pe care o vreau pentru că nu o aflu nicăiri.

O lume spiritualizată cu gesturi moi-uşoare de delicateţă nesfârşită.. O! cât am năzuit!

Lumea asta n-am găsit-o 'n viaţa secolului meu.

Şi de asta m-am cufundat într'un misantropism abusrd, ridicul, dureros.

De asta sunt strein în viaţă, în lumea secolului meu.

Strein şi singur..

Singur... singur!

Spăimântător de singur.

Şi-ai trecut prin pustiurile sufletului meu.. ca o insulă 'n-floritâ'n ţări necunoscute, plutitoare pe apele luminii, pe apele sufletului meu..

Şi m-am asvârlit în valuri spre ţărmii înfloriţi, cari oglindeau o lume de flori tulburătoare şi necunoscute în apele pământului, Chimera mea splendidă..

Te caut în apele sufletului meu ca'ntr'o oglindă chaotică, te caut mereu.

..m-am aruncat în valuri pe un drum fără sfârşit..

..Şi m'am înecat, căutându-te pe tine în apele sufletului meu, care tremură şi se duc ca un convoiu de oglinzi sclipitoare.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Et r'en n'est plus beau ici-bas
qu'une emotion consciente et qu'un
amour lumineux"
Henri Barbusse, La lueur dans
L'Abîme.

Asta-i tot ce-am scris (ce-a mai rămas din corespondența mea de scrisori netrimise, scrisori pe care le-am scris Chimerei mele).

— Ai scris D-ta asta?

— Cred că eu. Da, eu am scris. De multe ori, le scriam pe marginea codului civil, așteptând să vie rândul procesului meu, la judecătorie..

— Ai D ta în suflet aceste grote din care miresme și melodii se nalță ca niște vrăji necunoscute?

— Nici eu nu știu! Dar câte odată, în mijlocul unei ședințe la tribunal când spumegă minciuna în gura celor care nu-și mai află sat pe pământ, când pliclisul se revarsă ca o mare din gura acestui nărod de guri căscate, simt că se deschid în mine drumuri care duc spre priveliști din cer. Și când viața cu liniile ei mutiple și diforme, cu chipurile ei lipsite de estetism și armonie, mă aruncă în desolare deprimantă caut în mine, lumi cari nu sunt. Scrisul meu este conturul acestor lumi pe care eu le caut pretutindeni și pe care aici, pe scoarța terestră, nu le voiu putea trăi, pentru că nu sunt.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu știu, e mai bine să-ți hărăzească soarta o viață bogată pe care s'o trăești cu sufletul sărac, ori să trăești o viață obscură deasupra căreia sufletul tău bogat construește o viață superioară.

— Nici eu nu știu.

Și Mitana păși liniștit și tăcând dela o margine la alta a salonului vast.

Fiecare pas stârnia un val de armonii și'n juru-i plutiă par'că un nor nevăzut de miresme, în care se distingea parfumul tuturor florilor fierbinți și aiâiătoare.

Lui Mircea i se părea că ea merge îmbăindu-se prin armoniile sufletului său, revărsate de sus până jos, în camera aceia pe care Mitana o transformă într'un eden întrezărit departe, într'un basm persan.

Pe un perete, un tablou vechiu, umbrit de fumul vremii, evocă epoca unui Basarab de demult.

Pe celălalt, în față, Mitana așezase o priveliște marină în ramă de aur:

Plaja. Marea. O elegantă care storcându și costumul de bae, dinainte, desvelește, deasupra genunchilor, nudități sculpturale și intime.

Tabloul părea un sol ipocrit de luxură.

— Dac-aș fi adolescentă m-aș îndrăgosti de D-ta. Dar eu cred că toate frumusețile lumii sunt în sufletul meu și nimic armonios nu există dincolo de zidurile lui. Pentru asta, poate, mă iubesc numai pe mine. Și tot ce nu sunt eu, aproape nu există.

— Ești spăimântător de absurdă. Eu cred din contra că sufletul meu nu este decât o vastă oglindă capricioasă care reflectă lumea din afară (toată lumea de afară).

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Atunci cum ai putut trăi cu atâta intensitate estetică viața interioară ale carei ritmuri, mi le-ai murmurat în cadență de stanțe?

— Ca să nu mor de urât și de plictiseală, înecat de viața mediocră a orașului de provincie în care soarta, cu ironie, m-a aruncat. Oraș de provincie!

Știi Dumneata ce jivină este asta: „*Oraș de provincie?*“ O cafenea unde pierd vremea cei ce n'au ce face cu dânsa. (Cafeneaua este și un fel de mahala a nobleței). Un club unde pierd nopți și bani bărbații buni și bravi din elita intelectuală și unde se urzesc și se distramă cancanurile urbii. Se discută suficient, suferfluu, decent, succint și tranșitoriu, toate problemele cari au fost, sunt și vor fi pe arena speculației umane). Se acordă meritele cui nu le are (dar este de față), se refuză orice fel de considerare, orice poate fi bun, cui nu face parte din tagmă, oricât de încărcat de calități ar fi, pe cari, ei, chiar de pot, refuză să le aprecieze. Este precum vezi o.. academie, o universitate, o agorà, un ateneu noctrun..

Pe-aproape.. două-trei-patru.. bodegi (niște crâșme cari trebuesc frecate cu râuri de leșie și quintale de sopon ca să fie *aproape* curățate). Găsești, în ele, la orice oră de zi ori de noapte, militari de toate gradele, politiciani de toate nuanțele, aristocrați de toate provenințele, intelectuali de toate culorile, tăbărâți în jurul meselor, lângă butoae, cu nasul în pahare. Printre ele, o stradă centrală țărmurită de.. palatele boerilor de azi și de eri, mai mari și mai mici, pompoase, asonante, pretențioase și meschine. Pa'rcă's slăpânii lor ferecați în cărămidă și văzuți pe fondul unui coșmar bețivănesc. Pe strada asta bucșită, după vreme, de praf ori de noroiu, la orele poftei de mâncare ori la orele *siestei*, iese boerimea la plimbare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Toate vârstele, toate.. sexele, gonesc încetişor, frecând trotoarele, ambiţiile, aroganţele, privirile, în ciocniri arzătoare, ori indiferente, rochiile în atingeri discrete, elocvente, ori sedeţioase.

Ce mofturi graţioase şi stupide în răspunsul la un salut, schiţează capul unei doamne, un cap coafat, pudrat pustiu şi populat de proectele serbărilor de binefacere.. desinteresate (pentru vara viitoare).

Discuţii, poze, flirt, ochiade..

Ce de grozăveală! (câte-o pisică ori un câne mort la margine de trotuare..)

— Asta-i tot?!

— A, nu, Mitana.. Uitam.. La şcoli în cancelarie, profesorii bat apă 'n chiuă lungind recreaţiile, căscând, numărând zilele pân la vacanţa viitoare.. Elevii, o pastă uriaşă de «zero» cari aşteaptă un popor de unităţi, ca să poată fi perspective de devenire. La şcoala normală de băeţi, economii, frig, rapăn, râe, oftică, patriotism şi chiverniseală din porţia internilor. La normala de fete, profesoare urâte, romanţioase, bătrâne, şi virgine.. câte odată. Eleve sentimentale, fragede, borţoase.. La şcoala profesională, somnolenţă perpetuă şi prostie suverană.

La pensioane.. occidentalism.. românesc şi câte odată.. românism belucistanizat. Şi, tribunalul.. Distinct, şi acolo vre-o trei.. lumi. Magistratura: câte unul, om întreg care-şi dă sama că nimeni nu poate avea sălbatec pretenţia absurdă că un om, chiar judecător, poate fi balanţa desăvârşită a semenilor săi. Cei buni, puţini, se grăbesc să treacă mai departe 'n sus, la curţile de apel, ori mai jos spre pământ, la cimilir.

Alţii, mai puţini la minte, şi mai slabi în spete, cu toate asalturile pe cari li-au dat puternicilor zilei, mor judecători de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tribunal, ori la ocoale, ramoliţi, rataţi, extenuaţi de rutină şi de ambiţii goale, consecvent spulberate..

Un judecător de instrucţie cu apucături de hienă. Un procuror, tigru absurd şi grotesc; un supleant dând târcoale, nemurirei; unei fuste parfumate şi unei zestre mari; un primpreşedinte cu personalitate de vizitiu civilizat într'o casă de nobili, parveniţi şi mitocani, cu o gură de slugă jidovească şi cu înfăţişare de măcelar, Vineri sara la abator. Goană la gară când trece câte un ministru, de justiţie au ba; câte un puişor de somn în şedinţă după masă în timpul vreunei pledoarii prea lungi şi anoste, jurnalul la ştiri, un articol două de cod, viaţa trece şi vremea, şi o veni cuconu... Cutare şi cu el şi noi la curte. Acolo-i traiu. Ai scăpat de muncă, nene, Bravo! fire-ar al dracului de ţară!

Dar baroul!? Un infinit de ignoranţă ridiculă, pretenţioasă şi pedantă. S'adună acolo, în fiecare zi, dis de dimineaţă cam vre-o patruzeci bărbaţi gravi, şireţi, grozavi, băeţi buni şi nostimi, vânători de onorarii şi de un scaun la deputăţie, guralivi fără scrupule, gălăgioşi nevoe mare. Vântură cu gura zilnic lumea toată. Câţiva, prostuţi, vulgari, dar conflecsi în meserie, pornesc pe sala paşilor perduţi, de mânecuţe, după clientelă, Lupta este îndelungată, fină, complicată. Cade în capcană un naiv. Trage-l de mânecă la dreapta, la stânga, oferindu-i cu preţ eftin, slujbă bună, bună, cea mai bună.

Pentru'n onorar nimica toată şi pe Dumnezeu din cer îl cobor dumnealor de barbă.

Să ai clientul şi să-l păstrezi după ce l-ai avut, iată arta cea mare. Să-i vezi cum pornesc la pescuit prin sala sumbră, cosaşii de onorarii!

Inchipuiţi un câne cu o bucată mare de carne proaspătă în gură, conjurat de o hastă flămândă de javre lihnite.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ce ochi disperaţi şi dulci, ce mârâială zâmbitoare!

Intr'o zi, unul.

— Cum îl cheamă?

— Nu interesează. Unul seamănă cu toţi şi toţi seamănă cu unul şi trăesc şi gândesc colectiv. Mediul acesta nivelează din toţi aceiaşi lighioană perversă, ipocrită, scelerată. Rebelii trebue să plece ori să crape de foame. Câţiva cari ajung, avocaţii mari, culmile, sunt quintezenta tuturor aptitudinilor clasei. arare găseaţi câte un om.. ..Unul, slab, ogârjit, galben, cu ţărna'n gură, n'a pledat după 15 ani de avocătură deşi trăeşte din breasla asta, îmbielşugat.

Altul, rotofeiu, umflat, prost, mitocan îşi are toată personalitatea în geantă. (O geantă mare, burdujită cu cărţi pe cari nu li deschide niciodată. Vai de capul frazei care-i intră în gură, vai de capul bunului simt. Vai de clientul care-i cade în ghiare. Il jumulește ca o desinvoltură năzdrăvană.

Altul. a fost deputat, scuipă când vorbeşte şi vorbeşte mereu, spăimântător de mediocru, cu faţa boţită, informă, insensibilă, par'că sa desprins abea acum din lut şi aşteaptă încă să-i sufle Domnul duh în faţă. Grozav de şiret şi insinuant. Işi bate joc de tine lăudându-te, şi când te lăudă, te baljocoreşte.

— Te rog, dar asta-i toată lumea oraşelor de provincie?

— Ce! Te-ai plictisit!? Cucoane care cască gura, joacă neobosit cărţi, fac mâncare şi copii. apoi câte o fată sentimentală care citeşte literatură şi'n colo. besnă.

Dar să plecăm din hârdăul acesta cu poleiul gros, auriu, aruncat peste zoi şi murdărie.

Ce distanţă de acolo până aici, la viaţa din castelul dumitale! Dumnezeu a greşit nu poţi avea şi simţ de frumos şi conştiinţa şi burtă?. Toate la un loc se exclud şi birue burta..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acuma, gânditoare, calmă și senină Milana privea către larguri, din balconul înecat de soare.

Mircea i se'nchina cu priviri cari adorau..

Se'ntorsese cu spatele spre balustradă și proectată pe catapiteasma plopilor desfrunziți, părea Primăvara Toamnei aceleia, o Primăvară coborâtă dintr'o pânză a renașterii italiene, care caută un fond, o ramă armonizată într'o epocă bizantină păgână și decadentă.

Mircea se ridică;

— Milana port cu mine de atâta vreme un colier. Și n'am aflat încă femeia căreia să-l ofer. Sunt în el sfărâmăturile sufletului meu. Și toate zilele mele de desfrâu și pustiu. Sunt în el, refexe de violet și albastru pe care le-au proectat visurile și iluziile mele pe fondul vieții, cenușiu și fără sens. Poate sunt și picuri de sânge și stropi de noroiu. Vor cădea atinși de frumusețea ta suverană.

Perlele își vor afla astfel puritatea lor ideală.

Ți-l dăruesc Milana: și'n darul meu sunt sfâșieri pe care nu ți-le pot arăta.

Și c'un gest leger i-aruncă elegant colierul, care rotindu-se prin aer, ca o horă de lacrimi amare care cată să'ncunue o iubire ce moare, îi căzù pe umeri și se rostogoli pe piept, șerpuind către poală.

— Îți mulțumesc. Imi place mai mult originalitatea gestului. Și colierul.. Ai putea fi om mare dacă n'ai fi om mic.

— Relativ, poate. Privit prin prisma sa personală, măsurat cu raza sufletului său, fiecare om poate fi mare. Dar măsurat cu raza tuturor privirilor, orice om e mic. Raportat la imensitatea de linii a spațiului și timpului, toți oamenii sunt infinit de mici. Asta-i tot.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sub balcon, jos, năvăliră argaţii: Unul strigă: duducă, Vasile a lui Arghir a ucis pe soră-sa Maranda. I-a dat în cap cu'n bolovan. Se jucau lângă grajd.

Arghir, bătrân dar dârz, veni aducându-şi feciorul pe care-l ţinea cu mâna încleştată după ceafă.

Ajuns, sub balcon, îl repezi înainte ca'n faţa unei supreme judecăţi şi rămase încruntat cu pumnii strânşi lăsaţi în jos gata să lovească pe cineva.. poate.. necunoscutul.

— Ei, ce poţi să faci acum? Să-l omori? A greşii..

— Eu nu-l omor, *duducă*. Omoare-l cine-ar putea să-l învie pe celalt.

— Duducă, duducă la poarţ'un *otonobil*. Cică Domnu Ministru vrea să vorbească chiar acuma cu cuconu Mircea. Chiar acuma!

— Du-te şi deschide, Neculai.

Şi, Neculai Întunericu, rândaş în ogradă, alergă spre poartă ştergându-se cu mânica la gură.

— E cu nişte dudui, boerul. Cu trei dudui, întâi Varvara care *hilizià* prosteşte.

— A! Bianca, Dunia, Florence!

Şi Mircea Curpănaru fredonă cele 3 nume ca pe un leitmotiv dintr'o simfonie pastorală!

—Ţi-am spus eu Mircea c'ai putea fi om mare! Te caută Ministrul, cu.. cele trei graţii.. ale sale.

— Mă proectezi pe un fond ridicul şi sinistru.. Bianca, Dunia, Florence, pot fi doar trei perechi de pantofi eleganţi pe care să-i poarte Mintana câte o zi! Iar *ministru* este un imbecil.

— Hm! Un imbecil puternic.

Şi sunt frumoase fetele d-lui Ministru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Prea puțin!

— Și bogate..

— Tot puțin

— Și inteligente, și.. civilizate.

— Tot puțin și iar puțin. Le lipsește coheziunea acestor.. *esențe* — pentru ca să poată fi, cum vrea sufletu-mi femeea,—superioare, distinse. Atât.. Puțin și infinit de mult: coheziunea care *dă armonia și finețea*. Atât! M'ai înțeles?!.

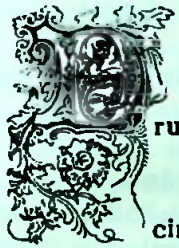
Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După cincisprezece ani...

***

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dante, pourquoi, dis-tu qu'il n'est
pire misère
d'un souvénir heuréux dans les
jours de douleurs....
Musset

rumul care duce dela Varniţa 'n Străoani se încolăcia, pe malurile Siretului, ca un uriaş şarpe leneş, care a adormit printre grânele verzi, şi cireşii în floare.

De-o parte, păduri, tălăzuite pe dealuri înalte, urcau, delângă cale spre culmile care se depărtau, încălecându-se.

De partea cealaltă, linia fină a dealurilor depărtate, care par nişte valuri de mare încremenite, ori nişte suluri de fum solidificat.

Se văd peste apă sate, cuibărite ici şi colo printre pomi, printre vii, în mijlocul ţarinilor nesfârşite.

Oamenii sunt pretutindeni pe câmpuri, presăraţi par-că la'ntâmplare: Unii ară, întârziat, ogorul, alţii îs la praşila întâia. La margini, lângă care cu o'ştea goală în sus, ori cu protapul sprijinit pe jug, copii mărunţi, câte un purcel, lângă boii care rumegă cufundaţi par-că în gânduri absorbante.

Pe şanţ nişte cai împedecaţi sar păscând, încoace şi încolo. Unui mânz sglobiu cu o lingură atârnată la gât, i-i de inc..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Printre sălcii, mai încolo, maestos şi sobru ca un cortegiu de vise regale, încărcat de soare, de senin, de glorie şi de ani, Siretul trece, liniştit şi albastru la vale.

In văzduh se leagănă ceocârlii cari schiţează cu sborul lor capricios şi fantast, gesturile unor conducători de orchestră, cari improvizează simfonii necunoscute într'un concert vast, pe care nimeni nu-l aude.

Şi peste toate, cerul nesfârşit, care coboară, ca o boltă de cathedrală veche, peste oameni, peste plante, peste lucruri, pe ape, pe codri, pe ţarini şi pe drumuri, linişte şi armonie.

Şi primăvara fragedă şi proaspătă ca'n cele dintâi vremi ale firii, rostogolind prin văzduh şivoae nevăzute de fiori şi miresme tulburătoare, trâmbiţează dintr'un infinit de culori risipite pretutindeni, triumful veşnic al vieţii neînfrânte.

La jumătatea drumului, între Varniţa şi Străoani, calea urcă şi rămâne vre-o cincizeci de paşi pe umărul unui dâmb crescut ca un ghebe pe netezişul văei.

Acolo, sus, deoparte şi de alta, nişte plopi uriaşi, cu ramuri lungi şi cu frunza tremurătoare şi deasă, fac boltă pe deasupra şoselei.

Calea trece astfel printr'un tunel răcorilor care îngână, tainic, şoapte ne'nţelese.

In ziua aceia, lângă colonadele plopilor goi încă, spre şanţul dinspre soare, care era sus şi umplea toată valea vastă cu simfonia liniştită şi triumfătoare a luminii, se oprise o trăsură streină plină de praful drumurilor, şi al anilor, care scuturaseră pulbere peste dânsa.

Caii mici de munte roncăiau ovăs din nişte desagi alârnaţi de după urechi şi'n care capul li se cufundase cu totul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Un moșneguț, scăpărà într'o iască, stând pe șanț mai înapoia trăsurii, în care cu'n voal *mauve* coborât pe fața ascunsă, o femee nemișcată, înfășurată în negru, privea fix înainte cum se deapănă cenușiul nesfârșit al drumului și'n atitudinea omului care nici nu se grăbește și nici nu așteaptă, nici nu vrea să plece, nici nu vrea să rămâe.

Par-că sta acolo de când lumea, și va rămâne până la capătul ei.

Și când erau gata să pornească la vale, în jos, o trăsură urca 'n sus drumul la goană venind dincotro ceastălaltă trăsură pășia ca să plece, purtând o femee singură, înfășurată de la creștet pân' la tălpi în albde zăpadă.

Incrucișară și stăturà.

Caii nechezând se salutară, dând din cap, fluturând cozile în vânt și sforăind.

— Bună vremea, moșule!

— Incotro, băetane?

— Cât drum mai batem până la oraș?

— Mai *va*, flăcăul moșului. Dar mare-i domnul!. Hai, hai, încet ajungi!.

— Vii de departe?. (Și flăcăul sări de pe capră, legă hățurile, trase caii de urechi, le frecă tâmplele, le scoase zăbala poftindu-i la hodină cu'n fluerat zigzagat!)

— Ia'n dinspre mânăstirile din munte.

— Ha! ha! și'n cotro!?

— Ia la vale, că-i mare țara Moldovei.

Tăcură. Și spuse flăcăul:

— Mari copacii iștia, tălucă?

— Mari, nepoate și vechi tare.

— Ia taci! Or *chi!*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să vezi. De mult, eram un copilandru. Să tot *hi* fost ca tine. Erau aici doi plopi *mari*, mari de tot. Unul de o parte și unul de alta. Ca doi frați bătrâni, care așteptau ceva din lume, cu mâinile întinse peste cale. Oamenii spun că de mult aici, coborând din codrii, doi haiduci, au oprit rădvanul lui Vodă, care cobora din munte în drum către scaun, răsturnând cu flinta de pe cai arnăuții, cari purcedeau pe de lături și în urmă. Au coborât apoi din caretă domnițele lui Vodă care s'aflau singure cu maica lor. Li-au dus sub plopi și li-au sâluit în timp ce Voivodeasa legată de o roată își smulgea, părul alb, înebunită și se ruga la o iconiță de aur pe care o scosese din sân. Cică era maica precista din Țarigrad fugită când au fost să o stropsească păgânii, de mult, icoana aceia. Și o sărută, și se rugă și plângeă că era icoana, făcătoare de minuni.

Și haiducii, măi tată, se'ntreceau care mai de care, să fie mai mult.

— Numa-i auziai:

— Bună-i mă!.

— Haida, ha!

— Dă-mi Doamne, puterea ursului și țâilura porcului.

Și cică și-au dat sub ei duhul fetele lui Vodă, noaptea târziu.

Și deslegând pe Voevodeasa care împietrise unul îi spuse așa:

— Du-te și să cunoască Vodă că acu zece ani, a făcut și el mireselor noaste ce-am făcut acuma noi fetelor lui. Doamnă, dinte pentru dinte!

Și Doamna trânti in capul unuia Icoana Pururea fecioarei, care ce sfărmă în țăndări pe care nimeni, nu le a mai aflat.

Și'n clipa ceia s'a stârnit, măi tată, o vijelie de să răsturnă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pământul. Și trăznete căzură: despicară plopii în două limbi de flăcări și din rădvanul lui Vodă și din trupurile tuturora s-a ales pulbere și praf.

Și spun că pe locurile unde s-au îngropat în țărnă, de sâlă și de groază, cioburi din icoana *Maicii domnului* atunci, au răsărit plopii aceștia, ca să mărturisească minunea. Hi-i! da de multă vreme a fost asta! Multă lume s-a irosit de atunci.

..Cele două femei își ridicaseră voalul și priveau pământul, plopii, drumul, cu gândul dus, departe 'n urmă.

— Și de unde știi, moșule, povestea asta, îl întrebară deodată, amândouă.

Și se priviră îndelung cele două femei necunoscute, trezite de propriul lor glas.

— Am auzit-o și eu pe locul ista, când eram copil, dela un moșneag care se hodinia sub plopi cu capul pe o piatră. Treceam cu tata spre Țara de jos.

Dar cele două femei nu-l mai auziau, deși ascultau mereu

— Ioana!

(Și Ioana era ca 'o rază stinsă, și păru-i auriu, cobora spre ochii istoviți ca firul unor fire de borangic ars).

— Anișoara!

(Și-Anișoara par'că era o rugăciune ucisă sub o icoană care se desprinde și cade brusc depe catapiteazmă, de milă, de 'ndurare).

Și Ioana se repezi spre trăsura moșneagului în care aștepta în picioare, frântă, fără puteri, Anișoara.

— De unde vii, Anișoara?

— M-aduce drumul. Dar nu vreau să știu de unde. Vin dela mânăstirile din munte.

— Dar tu, de unde vii?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu-mi aduc aminte.

— Şi un'te duci tu, Anişoara?

— Mă duc să caut lumea de demult: pe Mircea Curpănaru, pe drumul pe cari-l bat către el de atâţia ani, gândurile mele.

— Păcat de oboseală. El s-a'nsurat. De mult. Sunt fericiţi. A luat pe Milana. Şi-apoi, nu e mare lucru, Mircea Curpanaru. Eu îl cunosc că l-am avut. E om acuma mare, dar şi-a pierdut sufletul de mult.

Şi fu tăcere.

Anişoara-şi plecase adânc capul în pământ. Voalul *mauve* căzuse pe scara trăsurii, grămadă, răsfirat. (Par-că era o pasăre bolnavă aruncată din colivia unui vis).

— Dar tu unde te duci, Ioana?

— Nicăiri. Fugeam de viaţă şi de oameni şi de mine.

— Şi eu voiam să ajung undeva. Alergam cu'nfrigurare după viaţă, după oameni, ca să mă cunosc pe mine.

— Nu vei ajunge undeva. Mergi spre nicăeri. Viaţa n-are sens, oamenii trec prin ea halucinaţi, şi sufletul e fără ţărmuri; Anişoara noi ne-am împlini una pe alta, amândouă. Intoarce-te napoi să trecem prin viaţa singure amândouă, cât drum ne-a mai rămas.

— Dar ce te cheamă Ioana, spre viaţă pe care o părăsişeşi?

— Aducerile aminte.

— Dar eu n-am de ce mi-aduce aminte. Eu n'am trăit decât visuri. Şi visele trec se uită, ca şi cum n-au fost. Numai viaţa lae brazde adânci în suflet. Aş vrea să trăesc şi poate e târziu. Să trăesc ca să mă alinte când oi muri, amintiri.

— Şi eu care credeam că nu poate fi fericit decât cel ce trăeşte şi moare fără amintiri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tăcură.

Moșneagul pe capră aţipise, cu capul plecat în piept.

Băetanul mânca pe traistă sub plopl mămăligă cu brânză şi cu ceapă, muşcând cu lăcomie din dărăb.

— ..Ţiaduci aminte, Ioana! Cum mă iubea Mircea Curpănaru! Când l-ai găsit lângă mine îngenuchiat. Ce neroadă! Intr'o zi, tremurând s'a apropiat să mă sărute în grădină, lângă ostrovul meu de crini. Altădată, într'o zi!

— Şi tu i-ai spus: fugi! nu văd şi nu aud decât glasul lui Sergiu Waldemar Pustanianscki. Şi Mircea a plecat cu ochii negurați de lacrămi şi nu s'a mai întors. Am auzit. Eram în iatacul tău şi v'am văzut. Era să strig, să te deştept. Am tăcut. Il iubeam atunce, eu pe Curpănaru. Ce bine mi-a părut!

— Ioană, dar ceilalţi ce s'au mai făcut?

Un automobil venea ca un vârtej.

Huia năpraznic, de departe.

Moşneagul răsări din somn.

— Săi, băiete, la dârlog! Haidem duduiţă, că e drumul mare şi mai avem multe popasuri de făcut şi se face sară.

Dar tot într'o clipală, trăsura Ioanei smucită din loc, era în şanţ. Caii speriaţi luară vânt şi smucindu-se din hamuri, porniră ca o vijelie.

Trăsura răsturnată se isbi de trunchiul unui plop, lângă care rămaseră sfărâmate roatele de dinapoi.

Restul târât rasna peste câmp, lasa, ici şi colo, bucată de bucată.

S'auziră ţipite'n ogoare.

Caii galopau spre un umbrar unde în covată dormea un sugaciu.

Moşneagul se repezi de pe capră făcând cruce mereu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ptiu! Drace! Au prins nălucă! Loc necurat. Dumneavoastră sunteți de vină, jupânese, că v-ați pus la poveşti şi la ticluit irezuri de pe altă lume aici la drumul mare.

Lângă plopi țârâia molcom un greer, cuibărit în iarbă.

Cântul lui, uniform şi ritmic, evoca apa vieții, sură şi calmă, fără țărmuri, fără valuri. Ioana şi Anişoara priveau vag, în zări departe.

Nouri albi treceau, jos, pe cer, ca nişte caravane de marmoră, rătăcite pe un drum de safir.

Conturul lor pe pământul verde şi sur, părea un convoiu de umbre evocatoare, care eşiseră din pământ ca să aducă aminte viața celor care au fost mai de mult şi au hălăduit cu dar de 'nțelepciune dela Domnul, pe aceste binecuvântate meleaguri.

La o cotitură, între sălcii bătrâne, Siretul adormit, părea o veche oglindă uriaşă de diamant topit, în care ziua aceia, căță urme care s'au perdut, odinioară cu tot harul, lor de bucurii şi cu toată tristeța de atunci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932